

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

I. etapa – Analýza současného plánování rozvoje na obecní úrovni

Část I.a: Zhodnocení současného systému regionální podpory, analýza databází, právní analýza

Výstup části I.a1

ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU SYSTÉMU REGIONÁLNÍ PODPORY A PLÁNOVÁNÍ VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ

dle smlouvy č. j. 956/2012-52, číslo smlouvy v CES: 4969

Zpracováno v rámci projektu

CZ.1.04/4.1.00/62.00008

**ELEKTRONICKÁ METODICKÁ PODPORA TVORBY
ROZVOJOVÝCH DOKUMENTŮ OBCÍ**

březen 2012

Zpracoval **GaREP, spol. s r. o. a e-Rozvoj.cz**

OBSAH

ÚVOD	5
1. PROSTOROVÁ ORGANIZACE SYSTÉMU ROZVOJE ÚZEMÍ.....	7
1.1 Kompetence veřejné správy	7
Základní charakteristika veřejné správy v ČR	7
Kompetence obcí.....	9
Kompetence krajů.....	11
1.2 Územní organizace veřejné správy a rozvoj území	16
Správní členění ČR	16
Rozvoj území.....	19
Rámec regionální politiky ČR	22
1.3 Základní právní úprava plánování veřejné správy	24
2. FINANČNÍ SYSTÉM VEŘEJNÉ SPRÁVY	28
2.1 Rozpočtová soustava v ČR	28
2.2 Hospodaření obcí.....	29
2.3 Problematika dotací ve veřejných rozpočtech	32
2.4 Finanční stránka strategického plánování.....	33
3. INFORMAČNÍ TOKY A KOMUNIKACE VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ	36
3.1 Vybrané informační a koordinační aktivity MMR.....	38
3.2 Informační podpora na krajské úrovni	38
3.3 Informování na obecní úrovni	39
4. METODICKÁ PODPORA TVORBY STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ OBCÍ ...	41
4.1 Metodická podpora tvorby strategických dokumentů obcí na centrální úrovni	41
4.2 Metodická podpora tvorby strategických dokumentů obcí na krajské úrovni	42
5. VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM VEŘEJNÉ SPRÁVY.....	44
6. PODPŮRNÉ SYSTÉMY ROZVOJE OBCÍ	48
6.1 Struktury spolupráce obcí.....	48
Možnosti spolupráce obcí při rozvoji území.....	48
Dobrovolné svazky obcí	50
Místní akční skupiny	53

6.2 Organizace zastřešující obce a města ČR	56
Svaz měst a obcí České republiky	56
Sdružení místních samospráv České republiky.....	59
Spolek pro obnovu venkova České republiky	60
Národní síť místních akčních skupin ČR	62
Národní síť zdravých měst ČR	63
Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska	63
6.3 Organizace podporující rozvojovou činnost obcí	64
Celostátní síť pro venkov.....	64
Centrum pro komunitní práci	65
Nadace VIA	66
Partnerství, o.p.s.	66
Regionální rozvojové agentury	66
Sdružení tajemníků městských a obecních úřadů České republiky.....	67
7. NÁSTROJE NA PODPORU ROZVOJE OBCÍ.....	68
7.1 Členění nástrojů	68
7.2 Charakteristika hlavních nástrojů.....	69
Administrativní nástroje	69
Koncepční nástroje.....	69
Institucionální nástroje.....	72
Věcné nástroje	73
Sociálně-psychologické nástroje	73
Finanční nástroje.....	74
7.3 Základní hodnocení významnosti nástrojů.....	75
LITERATURA.....	79
PŘÍLOHA – CHARAKTERISTIKA PILOTNÍCH ÚZEMÍ PROJEKTU A ZÁKLADNÍ INFORMACE O SYSTÉMECH PODPORY ROZVOJE OBCÍ V TĚCHTO ÚZEMÍCH	81
A. LIBERECKÝ KRAJ	87
B. PARDUBICKÝ KRAJ.....	111
C. ZLÍNSKÝ KRAJ	131

ÚVOD

Předkládaný dokument byl zpracován v rámci veřejné zakázky **Metodická podpora tvorby rozvojových dokumentů obcí** jako **výstup části díla I.a1 dle smlouvy č. j. 956/2012-52** uzavřené dne 1. března 2012 mezi Ministerstvem pro místní rozvoj a (objednatel) a GaREP, spol. s r. o. (zhotovitel). GaREP, spol. s r. o. řeší veřejnou zakázku ve sdružení s e-Rozvoj.cz, s.r.o. Dle této smlouvy je celkovým dílem „analýza současného stavu plánování rozvoje na obecní úrovni včetně návrhů a doporučení ve formě vytvořené komplexní metodiky a dále převedení metodiky do interaktivní elektronické aplikace“. **Uvedená veřejná zakázka je součástí řešení projektu CZ.1.04/4.1.00/62.00008 Elektronická metodická podpora tvorby rozvojových dokumentů obcí.**

Globálním cílem projektu je posílit efektivnost výkonu územní veřejné správy zvýšením kvality koncepčního řízení obcí a zvýšením provázanosti a účinnosti nástrojů regionální politiky. Specifickými cíli projektu jsou **zlepšit kvalitu řízení obcí prostřednictvím zavedení efektivního systému jejich plánování** (dosáhnout většího rozšíření užívání plánovacích nástrojů, zlepšit práci s koncepčními dokumenty, zvýšit váhu a prestiž plánování); **poskytnout metodickou pomoc zejména malým obcím vytvořením softwarového nástroje s on-line přístupem pro podporu a usnadnění tvorby rozvojových koncepcí; zvýšit transparentnost a otevřenost rozhodovacích procesů orgánů obcí aplikací koncepčních rozhodovacích nástrojů** (zajistit dostupnost podkladů aktérům i veřejnosti, usnadnit elektronickou komunikaci, zveřejnění názorů a inspirací); **zefektivnit vzdělávání úředníků a volených zástupců územních samospráv v oblasti koncepčního řízení obcí realizací vzdělávacích kurzů, seminářů a konferencí a s využitím e-learningové podpory** (vytvořit flexibilní a skladebné vzdělávací moduly, podpořit rozvoj dovedností, invence a výměny zkušeností).

Cílem veřejné zakázky **Metodická podpora tvorby rozvojových dokumentů obcí** je analýza současného stavu plánování rozvoje na obecní úrovni včetně návrhů a doporučení ve formě vytvořené komplexní metodiky a dále převedení metodiky do interaktivní elektronické aplikace. Tento cíl v sobě zahrnuje posouzení stavu systému regionální podpory, právní analýzu samosprávných kompetencí obcí, zhodnocení stavu plánování obcí, návrh metodiky pro tvorbu koncepčních dokumentů obcí, převedení metodiky do interaktivní elektronické aplikace včetně vytvoření systému souvisejícího e-learningu, uskutečnění vzdělávacích aktivit rozvíjejících problematiku tvorby obecních koncepcí.

Jednotlivé části veřejné zakázky Metodická podpora tvorby rozvojových dokumentů obcí jsou úzce provázané a směřují k vytvoření interaktivní multifunkční metodiky k tvorbě rozvojových dokumentů obcí. **První část řešení (část I.a1) – Analýza současného stavu systému regionální podpory a plánování ve veřejné správě – je výchozím krokem pro přípravu metodiky a jejím cílem je zpracovat věcná východiska/souvislosti pro identifikaci nezbytných předpokladů rozvoje obcí, která ovlivňují možnosti obcí rozhodovat a plánovat v jednotlivých rozvojových oblastech.** Otevírá tak témata důležitá pro nastavení a zakotvení cílové metodiky. Tato témata budou v dalších částech projektu rozšiřována a prohlubována.

Základními liniemi systému podpory je prostorová organizace systému rozvoje území, finanční systém a toky, systémy komunikace, vzdělávání, i systémy

informační a metodické podpory. Tyto tematické linie jsou účelově ve vazbě na cíle projektu postupně analyzovány v jednotlivých kapitolách zde předkládaného výstupu prací v rámci řešení části I.a1. Určující důraz je kladen na vertikální vztahy mezi úrovní státu, kraje a obce se specifikací dopadů pro obecní úroveň.

V dané souvislosti je důležité zohlednit zapojování obcí do různých rozvojových struktur, zejména z důvodu, že tyto podpůrné struktury přímo realizují určité rozvojové činnosti a zprostředkovávají mnohé informační či finanční toky.

V příloze jsou zařazeny charakteristiky modelových území projektu, tj. krajů Libereckého, Pardubického a Zlínského spolu se zachycením jednotlivých oblastí podpory plánování a rozvoje obcí v daných krajích.

1. PROSTOROVÁ ORGANIZACE SYSTÉMU ROZVOJE ÚZEMÍ

1.1 KOMPETENCE VEŘEJNÉ SPRÁVY

Základní charakteristika veřejné správy v ČR

Veřejná správa je správa veřejných záležitostí realizovaná jako projev výkonné (veřejné) moci ve státě (vedle moci zákonodárné a soudní).¹ V obecné rovině lze rozlišit následující základní funkce (a do značné míry i důvody pro existenci) veřejné správy (Halásková, 2007):

- normativní – tvorba právních předpisů, základní rámec pro fungování společnosti,
- ochranná (bezpečnostní) – zajištění a organizace vnitřní a vnější bezpečnosti a pořádku,
- ekonomicko-regulační – usměrňování vývoje ekonomiky,
- hospodářsko-organizační.

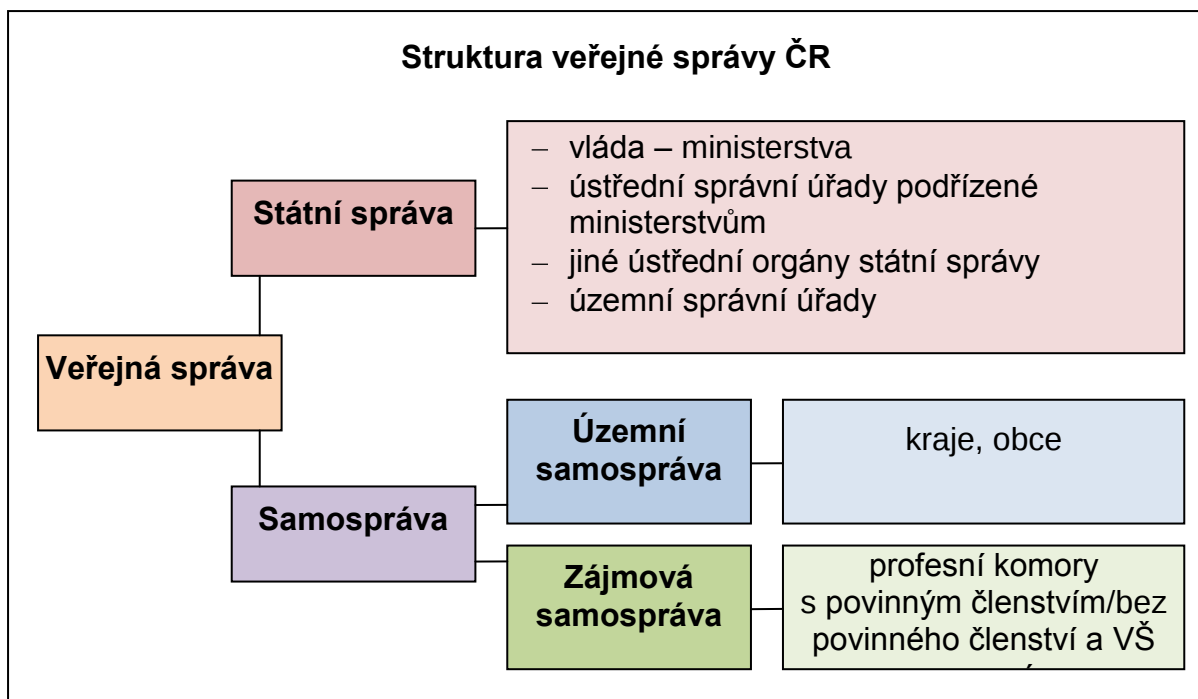
Výkon veřejné správy je rozdělen mezi státní správu (veřejnou moc uskutečňovanou orgány státní správy, a to pouze v mezích své působnosti a způsobem stanoveným v právních normách) a další tzv. veřejnoprávní subjekty. Jde o veřejnoprávní korporace, které svou subjektivitu v jistém smyslu odvozují od státu a současně jsou jím aprobovány. Tyto korporace vykonávají veřejnou správu svým jménem a ve své působnosti, a správa jimi vykonávaná je svou povahou samosprávou.

Samospráva zahrnuje jak prvotní moc rozhodování v samosprávných otázkách, v nichž stát ponechává plný prostor samosprávným orgánům z hlediska její tvorby, tak výkonnou samosprávnou pravomoc, která slouží nejen k samosprávnému výkonu obsahu vlastních aktů, ale i k samosprávnému výkonu obsahu zákonů státu v daných podmínkách působení samosprávných subjektů.

V současné době je právo na samosprávu uznáváno jako jedno ze základních práv; přitom se ale vztahuje k uskupením územním, nikoliv k zájmovým. Státní správa a územní samospráva jsou podle tohoto konceptu dvě složky veřejné správy, které působí spolu a vedle sebe, ale jejich účel je navzájem odlišný. **Zákony mohou upřesňovat samostatnou působnost jen v mezích ústavně zaručeného práva na samosprávu. Pro fungování samosprávy má klíčový význam princip subsidiarity, založený na předpokladu, že rozhodnutí a zodpovědnost musí být na tom stupni politického systému, který je nejbližší občanům.** Pro uplatnění tohoto principu je ovšem nezbytná ochota státu přenášet výkon některých činností na nižší úroveň.

Vedle územní samosprávy (obce a kraje) Koudelka (2009) podrobněji rozvádí jako zájmovou samosprávu profesní komory s povinným členstvím (např. Lékařská komora), profesní komory bez povinného členství a vysokoškolskou samosprávu. Subjekty zájmové samosprávy jsou přímo zřízeny zákonem jako veřejnoprávní korporace.

¹ Veřejný sektor jako celek je charakterizován čtyřmi základními znaky: veřejná správa, veřejná volba, veřejné finance, veřejná kontrola (Strečková, Malý, 1998)

Obr. 1: Struktura veřejné správy

Pramen: vlastní zpracování

Pozn.: Někteří autoři řadí do územní samosprávy i dobrovolné svazky obcí, případně i regiony soudržnosti.

Pro rozvoj obcí a regionů je do značné míry určující rozdělení kompetencí v rámci veřejné správy: rozdělení jednotlivých témat mezi orgány státní správy (na základě zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR) a vztah mezi státní správou a krajskými a obecními samosprávami. Zásadními procesy v této oblasti byl vznik krajů jako vyšších územněsprávních celků v roce 2000 (zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávních celků nabyl účinnosti 1. 1. 2000, činnost krajských samospráv byla zahájena po volbách do zastupitelstev krajů 12. listopadu 2000), zánik okresních úřadů k 31. prosinci 2002 a také návazná reforma a modernizace ústřední státní správy.² Od 1. 1. 2003 vznikly jako nová správní úroveň úřady obcí s rozšířenou působností (ORP), celkem 206, a pověřené obecní úřady (POÚ), celkem 393. Zatímco okresní úřady hrály důležitou roli v rozvoji daného území, tak ORP či POÚ provádí ve svém správním obvodu výkon státní správy v přenesené působnosti a pro řízení rozvoje území nemají žádné kompetence.

Na obecní a krajské úrovni je zásadním znakem tzv. **smíšený systém**, kdy obce/kraje jako jednotky místní/regionální samosprávy vykonávají vedle vlastní působnosti (samosprávy) i působnost přenesenou (určitý díl místní státní správy). Zde platí tzv. **obecná zákonná preference samostatné působnosti**, tj. pokud zvláštní zákon upravuje působnost obcí/krajů a nestanoví, že jde o přenesenou působnost obce/kraje, platí, že jde vždy o samostatnou působnost. Složitost systému zvyšuje společná úprava jednotlivých oblastí v samostatné i přenesené působnosti či dokonce prolínání a překrývání. Obvyklým modelem je, že vedle povinného zajištění

² Práce na této reformě byly v plném rozsahu, tedy i s pracovní účastí ministerstev a ostatních ústředních úřadů státní správy, založeny usnesením vlády č. 237 ze dne 17. března 2004.

přenesené působnosti v určité oblasti dává zákon obci/kraji možnost rozvinout oblast v rámci působnosti samostatné.

Za obecné (a do značné míry systémové) problémy veřejné správy omezujícími efektivnost její činnosti jsou považovány (blíže viz Binek, Koráb, Galvasová a kol. (2011):

- jednotlivé instituce státní správy často obtížně spolupracují na správě území,
- rozdělení kompetencí mezi jednotlivé instituce státní správy často neodráží reálné vazby spravovaných záležitostí,
- úřady a úředníci jsou organizováni podle funkcí a hierarchie – komunikace a koordinace probíhá téměř výhradně ve formální rovině,
- v popředí zájmu politiků stojí omezený výsek z agendy úřadu (např. v závislosti na jejich odborném zaměření, politické aktuálnosti, lobbingu apod.) – ostatní činnosti stagnují, či jsou upozaděny,
- zejména v případě ministerstev nebývá zajištěna dostatečná kontinuita realizace agend – se změnou vedení úřadu se často začíná znovu a jinak,
- výkon státní správy, a tedy jednání úředníků musí být v souladu se zákonem, a tak je objektivně malý prostor na „tvůrčí“ a flexibilní jednání v obdobích, než se jiný způsob upraví také zákonem.

Úloha státní správy z hlediska rozvoje spočívá zejména ve vytváření právního, ekonomického či správního prostředí podporujícího činnost jednotlivých aktérů rozvoje, v koncepční činnosti a usměrňování rozvojových aktivit, v rozdělování prostředků státního rozpočtu na zvolená opatření. Kompetence jednotlivých orgánů jsou rozděleny na základě zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (ve znění zákona č. 110/2007 Sb.).

Kraje jako vyšší územně samosprávné jednotky realizují významnou část rozvojových aktivit v území a tvoří klíčovou stavební jednotku tvorby a realizace regionálního rozvoje v ČR. Kraje koordinují rozvoj svého územního obvodu, spolupracují s ústředními správními úřady státní správy a koordinují zájmy obcí.

Obce jsou základní jednotkou regionálního rozvoje. Vytvářejí podmínky pro život i pro podnikání. Jsou nejčastějšími realizátory projektů na podporu regionálního rozvoje.

Klíčovými subjekty pro vytváření podmínek pro život jsou jednoznačně obce, část občanské vybavenosti je v krajské kompetenci. V případě rozvoje podnikání je situace složitější. Obec hraje sice velkou roli ve vymezení ploch pro podnikání i při řešení lokálních problémů podnikatelů, nicméně zásadnější roli hraje legislativní rámec na národní úrovni a dopravní infrastruktura (dle kategorie komunikací v kompetenci státu a krajů).

Kompetence obcí

Rozvoj obce je zlepšování podmínek pro život obyvatel či pro podnikání. Je spojený jak se zajištěním zázemí pro fungování různých subjektů, tak s péčí o území z hlediska zachování jeho environmentální udržitelnosti.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, v § 35 ke kompetencím uvádí, že obec „pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Jde především o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku.“ Vlastní přístup k praktickému zajištění rozvoje je ryze individuální záležitostí každé obce.

Obec může pro výkon samostatné působnosti zakládat a zřizovat právnické osoby (např. školy jako příspěvkové organizace, ale také obchodní podniky) a organizační složky obce, pokud zákon nestanoví jinak. Obce mohou také zřizovat obecní policii. Obce (i kraje) mohou podnikat a vlastnit různé právnické osoby.

Tab. 1: Kategorizace hlavních kompetencí obcí se základní působností

Oprávnění v samostatné působnosti – Realizovat rozvojové aktivity dle potřeb a zvyklostí obce (viz § 35 zákona o obcích) – Stanovit místní poplatky a účast na správě poplatků a daní – Zřizovat zařízení či orgány – Vyjádřit se k věcem týkajícím se rozvoje obce – Vydávat právní akty – ...	Povinnosti v přenesené působnosti – Přestupkové řízení – Krizové řízení – Koncepční činnost – Sociální oblast – Doprava – Životní prostředí a ochrana přírody – Volby, referenda – Poskytování informací – Další informační služby veřejnosti – Vydávání stanovisek – Vydávání povolení – Poskytování součinnosti – Ostatní nezařazené kompetence
Povinnosti v samostatné působnosti – Povinnost vést kroniku – Péče o vodovody a kanalizace – Zajištění požární ochrany	

Pramen: Galvasová, Kadečka, Binek a kol., 2007

Obce mohou pro výkon určitých činností založit dobrovolný svazek obcí. Zákon o obcích v § 50 jako možné činnosti svazku obcí uvádí:

- úkoly v oblasti školství, sociální péče, zdravotnictví, kultury, požární ochrany, veřejného pořádku, ochrany životního prostředí, cestovního ruchu a péče o zvířata,
- zabezpečování čistoty obce, správy veřejné zeleně a veřejného osvětlení, shromažďování a odvozu komunálních odpadů a jejich nezávadného zpracování, využití nebo zneškodnění, zásobování vodou, odvádění a čištění odpadních vod,
- zavádění, rozšiřování a zdokonalování sítí technického vybavení a systémů veřejné osobní dopravy k zajištění dopravní obslužnosti daného území,
- úkoly v oblasti ochrany ovzduší, úkoly související se zabezpečováním přestavby vytápění nebo ohřevu vody tuhými palivy na využití ekologicky

vhodnějších zdrojů tepelné energie v obytných a jiných objektech ve vlastnictví obcí,

- provoz lomů, pískoven a zařízení sloužících k těžbě a úpravě nerostných surovin,
- správa majetku obcí, zejména místních komunikací, lesů, domovního a bytového fondu, sportovních, kulturních zařízení a dalších zařízení spravovaných obcemi.

Kompetence krajů

Kraje začaly jako samosprávné a samostatné organizace fungovat ke dni voleb do krajských zastupitelstev konaných dne 12. listopadu 2000. Dle zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, platí obdobně jako u obcí, že kraj „pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů“.

Z konkrétních kompetencí krajů v samostatné působnosti svázaných úzce s rozvojem kraje lze dle zákona o krajích či zvláštních zákonů uvést:

- ❖ dopravní obslužnost na území kraje;
- ❖ koncepce rozvoje cestovního ruchu;
- ❖ koncepce rozvoje památkové péče, prováděcí plány zachování a obnovy kulturních památek;
- ❖ střední školy (gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště), případně dle potřeby i jiné druhy škol, školská zařízení;
- ❖ krajská zařízení a ústavy sociální péče, zařízení sociálně-výchovné činnosti, zařízení odborného poradenství pro děti, zařízení pro výkon pěstounské péče;
- ❖ zřizování zařízení zdravotnické péče, záchranné služby, protialkoholních zařízení;
- ❖ ochrana před alkoholismem a jinými toxikomaniemi;
- ❖ koncepce odpadového hospodářství kraje.

V přenesené působnosti, tj. jako výkon státní správy, mají kraje svěřeny např. následující kompetence:

- ❖ kontrola výkonu státní správy orgány obcí a metodická pomoc obcím;
- ❖ přezkoumávání hospodaření obce, pokud o to obec požádá;
- ❖ zajišťování přípravy na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a podílení se na ochraně obyvatelstva;
- ❖ výkon státní památkové péče v oblasti národních kulturních památek;
- ❖ rozhodování na úseku myslivosti, např. povolování honiteb;
- ❖ rozhodování na úseku rybářství, např. vyhlašování rybářských revírů;
- ❖ řízení prevence závažných havárií;
- ❖ výkon agendy krajských živnostenských úřadů atd.

Příklad: Rozdělení kompetencí v oblasti dopravní infrastruktury

- Do kompetence obcí spadají pouze místní komunikace.
- Silnice II. a III. třídy spravují kraje (resp. jimi zřízené organizace správy a údržby silnic).
- Silnice I. třídy, rychlostní komunikace a dálnice jsou v gesci Ministerstva dopravy, resp. Ředitelství silnic a dálnic.

Ovlivnit výstavbu či rekonstrukci jiné kategorie komunikací může určitá úroveň veřejné správy pouze formou vyjednávání, lobbingu a podobně.

Tab. 2: Přehled rozdělení samosprávných celků v ČR a modelových územích projektu z hlediska jejich kompetencí k 31. 12. 2011

Kategorie samosprávy podle správních kompetencí	ČR	LK	PK	ZK
Kraje	14	-	-	-
Obce s rozšířenou působností	205	10	15	13
Pověřené obecní úřady	388	21	26	25
Obce se základní působností	5863	194	425	280
Obce celkem	6251	215	451	305
<i>v tom: Stavební úřady</i>	<i>710</i>	<i>36</i>	<i>49</i>	<i>36</i>
<i>v tom: Matriční úřady</i>	<i>1286</i>	<i>47</i>	<i>52</i>	<i>96</i>

Pozn. Obce s rozšířenou působností plní v rámci části svého obvodu i úlohu obce s pověřeným obecním úřadem.

LK = Liberecký kraj, PK = Pardubický kraj, ZK = Zlínský kraj (modelová území projektu)

Tab. 3: Přehled ústředních organizací státní správy a jejich organizačních složek, příspěvkových organizací a jimi řízených organizací včetně specifikace regionálního rozložení vybraných úřadů k 29. 3. 2012

Zpracováno na základě zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR (ve znění zákona č. 375/2011 Sb.) a s využitím portálů jednotlivých ministerstev a úřadů.

Typ organizace	Název organizace
Ministerstvo financí ČR	
Organizační složky	Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (8 územních pracovišť, 55 odloučených pracovišť)
Organizační složky státu podřízené ministerstvu	Generální finanční ředitelství (8 finančních ředitelství, 199 finančních úřadů)
	Generální ředitelství cel (8 celních ředitelství, 54 celních úřadů)
Ministerstvo zahraničních věcí ČR	
Příspěvkové organizace	Diplomatický servis
	Česká centra (24 center v ČR a dalších 20 zemích)
Zřizované organizace	Česká rozvojová agentura
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR	
Přímo řízené organizace	Dětské diagnostické ústavy (vybraná zařízení)
	Dětské domovy se školou (vybraná zařízení)
	Diagnostické ústavy pro mládež (vybraná zařízení)
	MŠ, ZŠ, SŠ a konzervatoř pro zrakově/sluchově/tělesně postižené (vybraná zařízení)
	MŠ a ZŠ logopedická (vybraná zařízení)
	Střediska výchovné péče (vybraná zařízení)
	Výchovné ústavy (vybraná zařízení)

Typ organizace	Název organizace
Ostatní přímo řízené organizace	Antidopingový výbor ČR
	Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání – CERMAT
	Česká školní inspekce (<i>ústředí, 14 inspektorátů</i>)
	Dům zahraničních služeb MŠMT
	Fulbrightova komise v České republice
	Národní institut dětí a mládeže
	Národní institut pro další vzdělávání (<i>centrální pracoviště, 13 krajských pracovišť</i>)
	Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského
	Národní technická knihovna
	Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků
	Pedagogické centrum pro polské národnostní školství v Českém Těšíně
	Ústav pro informace ve vzdělávání
	Vysokoškolské sportovní centrum MŠMT
Ministerstvo kultury ČR	
Příspěvkové organizace	Národní památkový ústav (<i>ústřední pracoviště, 14 územních pracovišť</i>)
	Muzea (<i>Národní muzeum, Národní technické muzeum, Památník národního písemnictví, Moravské zemské muzeum, Muzeum umění Olomouc, Uměleckoprůmyslové museum v Praze, Technické muzeum v Brně, Slezské zemské muzeum, Husitské muzeum v Táboře, Muzeum romské kultury v Brně, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi, Památník Lidice, Památník Terežín</i>)
	Galerie (<i>Národní galerie v Praze, Moravská galerie v Brně</i>)
	Knihovny (<i>Národní knihovna ČR, Moravská zemská knihovna v Brně, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana</i>)
	Divadlo a hudba (<i>Národní divadlo, Institut umění – Divadelní ústav, Česká filharmonie, Pražský filharmonický sbor</i>)
	Národní filmový archiv
	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
	Národní ústav lidové kultury
Fondy	Státní fond kultury ČR
	Státní fond pro podporu a rozvoj české kinematografie
Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR	
Zřizované organizace	Česká správa sociálního zabezpečení (<i>ústředí, 8 regionálních pracovišť, 87 okresních pracovišť</i>)
	Státní úřad inspekce práce (<i>8 oblastních inspektorátů práce</i>)
	Úřad práce (<i>generální ředitelství, 14 krajských poboček, 231 kontaktních pracovišť</i>)
	Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
Příspěvkové organizace	Fond dalšího vzdělávání
	Technická inspekce České republiky (<i>ředitelství, 8 poboček</i>)
Ministerstvo zdravotnictví ČR	
Organizace v přímé působnosti ministerstva	Centra (5)
	Fakultní nemocnice (9), ostatní přímo řízené nemocnice (3)
	Instituty (2)
	Krajské hygienické stanice (14)
	Národní lékařská knihovna

Typ organizace	Název organizace
	Psychiatrické léčebny (15), ostatní léčebny (2), státní lázeňské léčebny (3)
	Referenční laboratoře přírodních léčivých zdrojů
	Státní ústav pro kontrolu léčiv (7 regionálních pracovišť)
	Státní zdravotní ústav
	Ústavy (9)
	Zdravotní ústavy (14)
	Zdravotnické zabezpečení krizových stavů
	Český inspektorát lázní a zřídels
Specifické útvary v organizační struktuře ministerstva	Inspektorát omamných a psychotropních látek
Ministerstvo spravedlnosti ČR	
Zřizované organizace	Probační a mediační služba
	Rejstřík trestů
	Soudy (Nejvyšší soud ČR, Nejvyšší správní soud, 2 vrchní soudy, 8 krajských soudů, 86 okresních soudů)
	Státní zastupitelství (Nejvyšší státní zastupitelství, 2 vrchní státní zastupitelství, 8 krajských státních zastupitelství, 86 okresních státních zastupitelství)
	Vězeňská služba České republiky (generální ředitelství, 10 vazebních věznic, 26 věznic, 2 detenční ústavy)
Ministerstvo vnitra ČR	
Útvary v podřízenosti ministerstva	Policie ČR (policejní prezidium, 13 celostátních útvarů, 14 krajských ředitelství, 80 územních odborů)
	Hasičský záchranný sbor ČR (generální ředitelství, 14 krajských pracovišť, 70 územních odborů)
	Generální inspekce bezpečnostních sborů (centrála, 13 krajských pracovišť)
Příspěvkové organizace	Institut pro veřejnou správu Praha
	Národní archiv
	Správa základních registrů
Specifické organizace	Policejní školy (Policejní akademie, 3 vyšší policejní školy, 2 střední policejní školy)
Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR	
Organizace podřízené ministerstvu	Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest (centrála, 13 regionálních kanceláří)
	Česká agentura na podporu obchodu CzechTrade
	Česká obchodní inspekce (ústřední inspektorát, 7 inspektorátů)
	Český metrologický institut (generální ředitelství, 11 oblastních inspektorátů)
	Český úřad pro zkoušení zbraní a střeliva
	Puncovní úřad (ústřední pracoviště, 3 pobočky, 6 expozitur)
	Správa úložišť radioaktivního odpadu
	Státní energetická inspekce (ústřední inspektorát, 10 územních inspektorátů)
	Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR	
Přímo řízené organizace	Centrum pro regionální rozvoj ČR (centrála, 9 regionálních pracovišť)
	Česká centrála cestovního ruchu – CzechTourism
	Privum
	Ústav územního rozvoje
Založené organizace	Horská služba ČR, o.p.s. (7 oblastí, v 50 střediscích)
Fondy	Státní fond rozvoje bydlení

Typ organizace	Název organizace
Ministerstvo zemědělství ČR	
Organizační složky	Česká plemenářská inspekce (15 pracovišť)
	Státní rostlinolékařská správa (7 oblastních odborů, 62 pracovišť)
	Státní veterinární správa
	Státní zemědělská a potravinářská inspekce
	Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem
	Ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv
	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
	Zemědělská vodohospodářská správa (3 územní pracoviště – Brno, České Budějovice, Hradec Králové)
Příspěvkové organizace	Česká akademie zemědělských věd
	Národní hřebčín Kladruhy nad Labem
	Státní veterinární ústavy (5 státních veterinárních ústavů)
	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
Specifické útvary v organizační struktuře ministerstva	Agentury pro zemědělství a venkov (13 krajských agentur, 63 agentur)
	Ústřední pozemkový úřad (13 územních odborů, 77 pozemkových úřadů)
Fondy	Státní zemědělský intervenční fond
Ministerstvo obrany ČR	
Podřízené orgány	Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti
	Úřad státního odborného dozoru Ministerstva obrany
	Vojenský vlečkový úřad
Specifické složky ve struktuře ministerstva	Armáda ČR
	Vojenská policie
	Vojenský lesní úřad
Ministerstvo dopravy ČR	
Státní podniky a státní organizace	Centrum pro informace a mechanické testování obalů – CIMTO, s.p.
	Řízení letového provozu ČR, s.p.
	Správa železniční dopravní cesty, s.o. (7 oblastních ředitelství)
Organizační složky	Drážní inspekce (4 územní inspektoráty)
	Drážní úřad
	Ředitelství vodních cest ČR
	Státní plavební správa (3 pobočky)
	Úřad pro civilní letectví
	Ústav pro odborné zjišťování příčin leteckých nehod
Příspěvkové organizace	Centrum služeb pro silniční dopravu
	Ředitelství silnic a dálnic ČR (2 závody, 11 správ)
Fondy	Státní fond dopravní infrastruktury
Ministerstvo životního prostředí ČR	
Zřizované organizace	Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (25 správ CHKO a krajských středisek)
	CENIA – česká informační agentura životního prostředí
	Česká geologická služba (8 pracovišť)
	Česká inspekce životního prostředí (ředitelství, 10 oblastních inspektorátů, 2 pobočky)
	Český hydrometeorologický ústav (7 poboček)
	Správa jeskyní ČR (10 správ jeskyní, 3 oddělení péče o jeskyně)
	Správy národních parků (4 správy)
	Státní fond životního prostředí ČR (15 krajských pracovišť)
Fondy	

Typ organizace	Název organizace
Další ústřední orgány státní správy	
Další ústřední orgány státní správy dle zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů	Český statistický úřad (14 krajských správ)
	Český úřad zeměměřický a katastrální (14 katastrálních úřadů, 104 katastrálních pracovišť; 7 zeměměřických a katastrálních inspektorátů)
	Český báňský úřad (8 obvodních báňských úřadů)
	Úřad průmyslového vlastnictví
	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
	Správa státních hmotných rezerv
	Státní úřad pro jadernou bezpečnost (8 regionálních center, 2 lokální pracoviště)
	Národní bezpečnostní úřad
	Energetický regulační úřad
	Úřad vlády České republiky
	Český telekomunikační úřad (7 oblastních odborů)
	Nezávislé orgány
Orgány dané Ústavou	Ústavní soud
	Nejvyšší kontrolní úřad (9 územních odborů)
	Česká národní banka (ústředí, 7 poboček)
Další nezávislé orgány	Úřad na ochranu osobních údajů

Pozn.: V tabulce nejsou zahrnuty výzkumné instituce zřizované jednotlivými ministerstvy, ústavy sociální péče, státní podniky a podobné typy organizací. Členění jednotek podřízených ministerstvům respektuje strukturu užívanou příslušnými rezorty.

1.2 ÚZEMNÍ ORGANIZACE VEŘEJNÉ SPRÁVY A ROZVOJ ÚZEMÍ

Správní členění ČR

Rozvoj území ČR je realizován v rámci jednotlivých správních území vymezených zákonem. **Ústava České republiky** (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění zákona č. 319/2009 Sb.) v článku 8 zaručuje samosprávu územních samosprávných celků. V hlavě sedmé věnované územní samosprávě je v článku 99 uvedeno, že

„Česká republika se člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky.“

Článek 100 potom uvádí, že

„(1) Územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu. Zákon stanoví, kdy jsou správními obvody. (2) Obec je vždy součástí vyššího územního samosprávného celku. (3) Vytvořit nebo zrušit vyšší územní samosprávný celek lze jen ústavním zákonem.“

Vyššími územními celky jsou kraje. Vymezení 14 krajů (jedním z nich je Hlavní město Praha) na základě okresů je provedeno v ústavním zákoně č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (ve znění zákona 135/2011 Sb.). Tento zákon nabyl platnosti 1. ledna 2000.

Vedle samosprávného členění státu je současně v platnosti státněsprávní členění území ČR na základě zákona č. 36/1960 Sb. o územním členění státu (ve znění

zákona č. 320/2002 Sb.). Tento zákon rozlišuje **obce** (vybavené různou mírou přenesené působnosti), **okresy** (v nichž působí některé orgány státní správy – např. pozemkové úřady, okresní soudy), **Prahu a 7 státněsprávních krajů** (Středočeský se sídlem v Praze, Jihočeský se sídlem v Českých Budějovicích, Západočeský se sídlem v Plzni, Severočeský se sídlem v Ústí nad Labem, Východočeský se sídlem v Hradci Králové, Jihomoravský se sídlem v Brně a Severomoravský se sídlem v Ostravě; ve státněsprávních krajích působí vybrané orgány státní správy, např. soudy) a **zemské (vrchní) instituce** (vrchní soud a vrchní státní zastupitelství v Praze a Olomouci).

Pro potřeby spojené s koordinací a realizací hospodářské a sociální soudržnosti je na základě zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje zřízeno **8 regionů soudržnosti**.

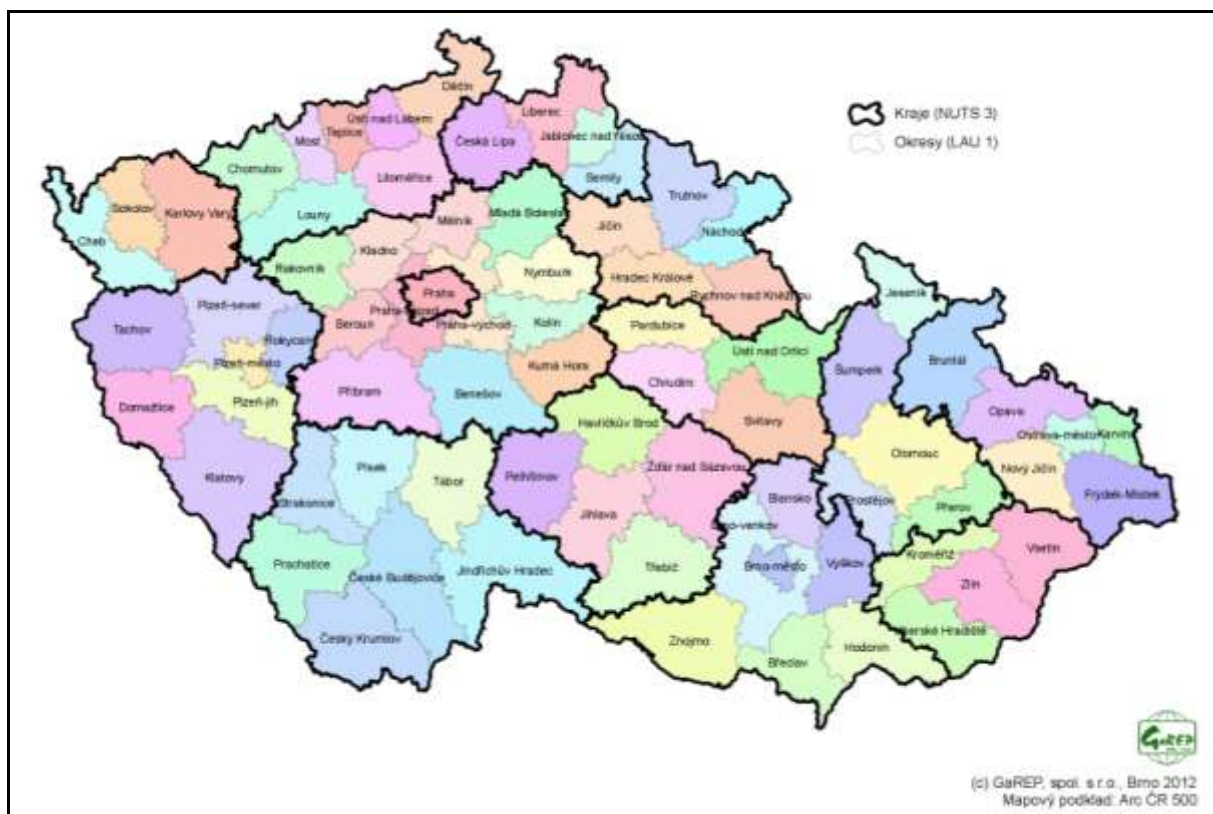
Území okresů jsou vymezena vyhláškou Ministerstva vnitra č. 564/2002 Sb., o stanovení území okresů České republiky a území obvodů hlavního města Prahy (ve znění vyhlášky 316/2010 Sb.).

Určení obcí s pověřeným obecním úřadem a s rozšířenou působností provádí zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností (ve znění zákona č. 387/2004 Sb.). Správní obvody těchto obcí poté vymezuje vyhláška Ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ve znění vyhlášky č. 440/2011 Sb.).

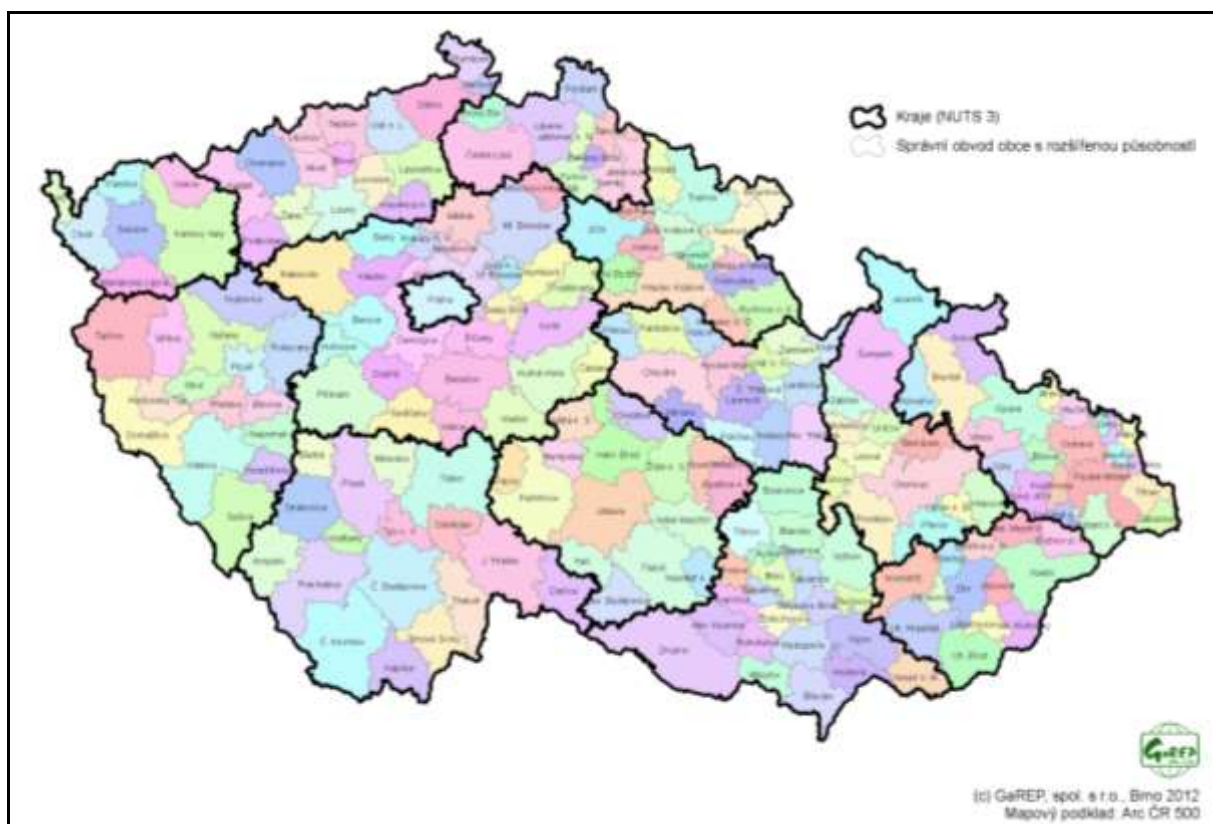
Obr. 2: Členění České republiky na regiony soudržnosti a kraje

Pramen: vlastní zpracování

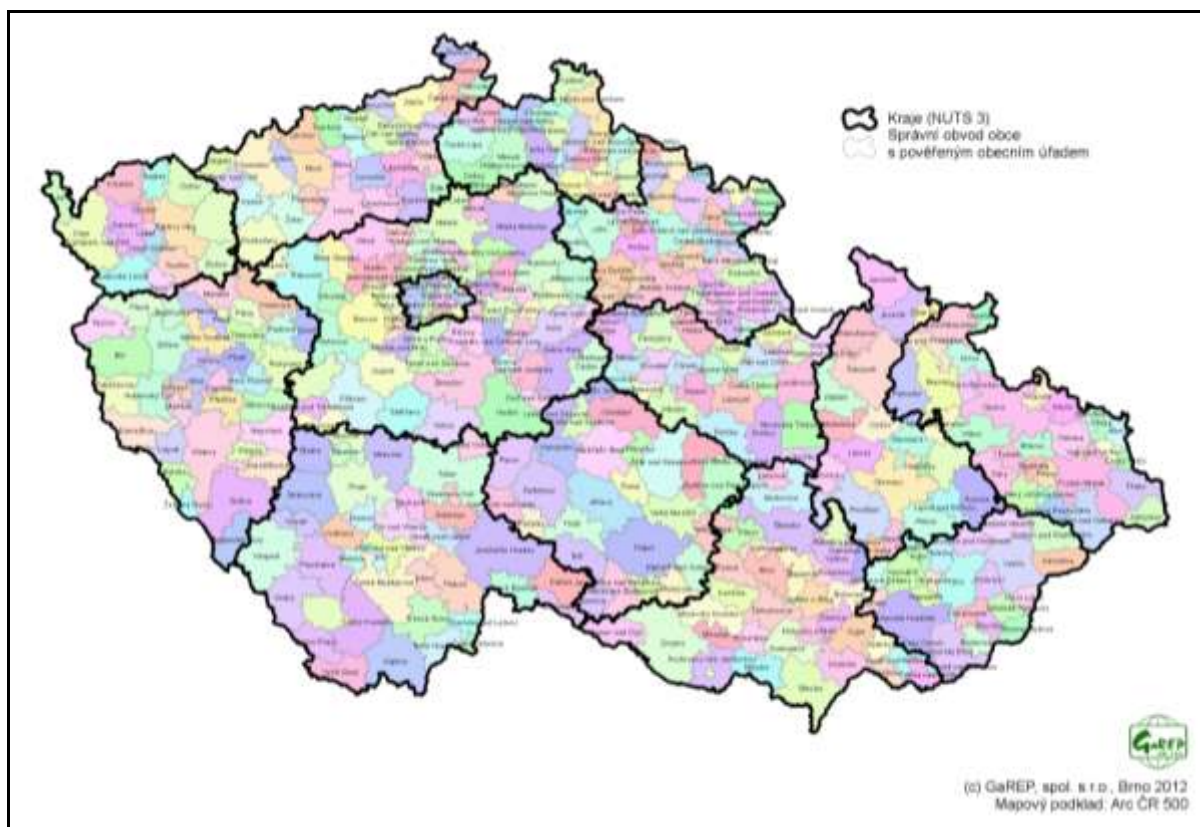
Obr. 3: Členění České republiky na kraje a okresy

Pramen: vlastní zpracování

Obr. 4: Členění České republiky na kraje a správní obvody obcí s rozšířenou působností

Pramen: vlastní zpracování

Obr. 5: Členění České republiky na kraje a správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem

Pramen: vlastní zpracování

Rozvoj území

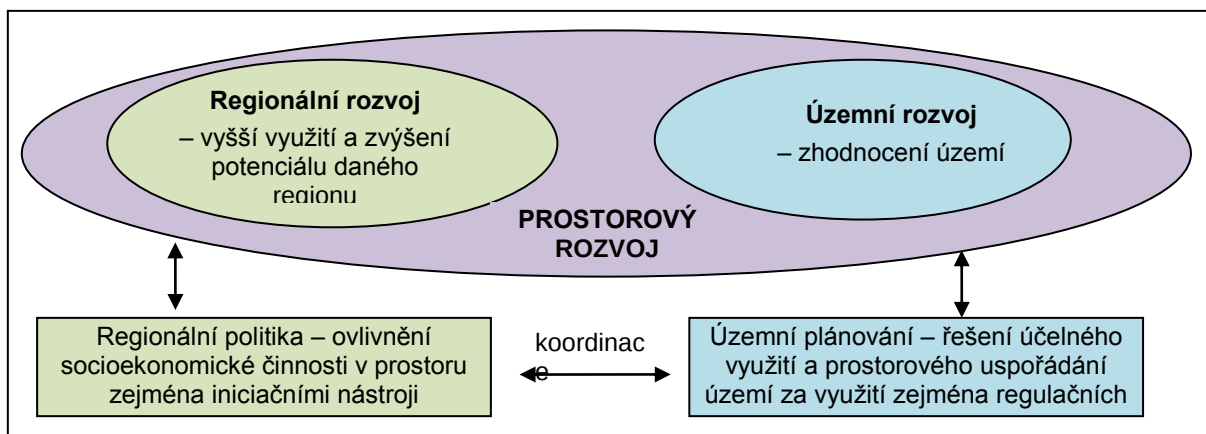
Za **rozvoj území** můžeme v obecné rovině považovat určitý „proces pozitivních změn, obvykle chápaný jako výraz zlepšení kvantitativních (extenzivní rozvoj), ale zejména kvalitativních (intenzivní rozvoj) charakteristik dané oblasti, nejčastěji přírodní a sociálně-ekonomické oblastí“ (Galvasová a kol., 2007a).

Půček a Ochrana (2009) formulují rozvoj území jako „soubor a synergii činností, aktivit a investic vykonávaných v daném území všemi aktéry (tedy veřejnou správou, podnikatelským sektorem, neziskovým sektorem, přičemž je usilováno o vyvážený vztah podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území“.

Stavební zákon v § 18 definuje **udržitelný rozvoj území** jako „vyvážený vztah podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území a který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích“.³

V souvislosti s regionálním/obecním rozvojem a územním rozvojem využíváme jako souhrnný pojem **prostorový rozvoj**.

³ Slovníku územního plánování (Ústav územního rozvoje, 2011) definuje územní rozvoj jako „proces v území, při němž dochází k jeho zhodnocení, a to změnou jeho funkčního využití nebo zásadní změnou intenzity jeho využití“.

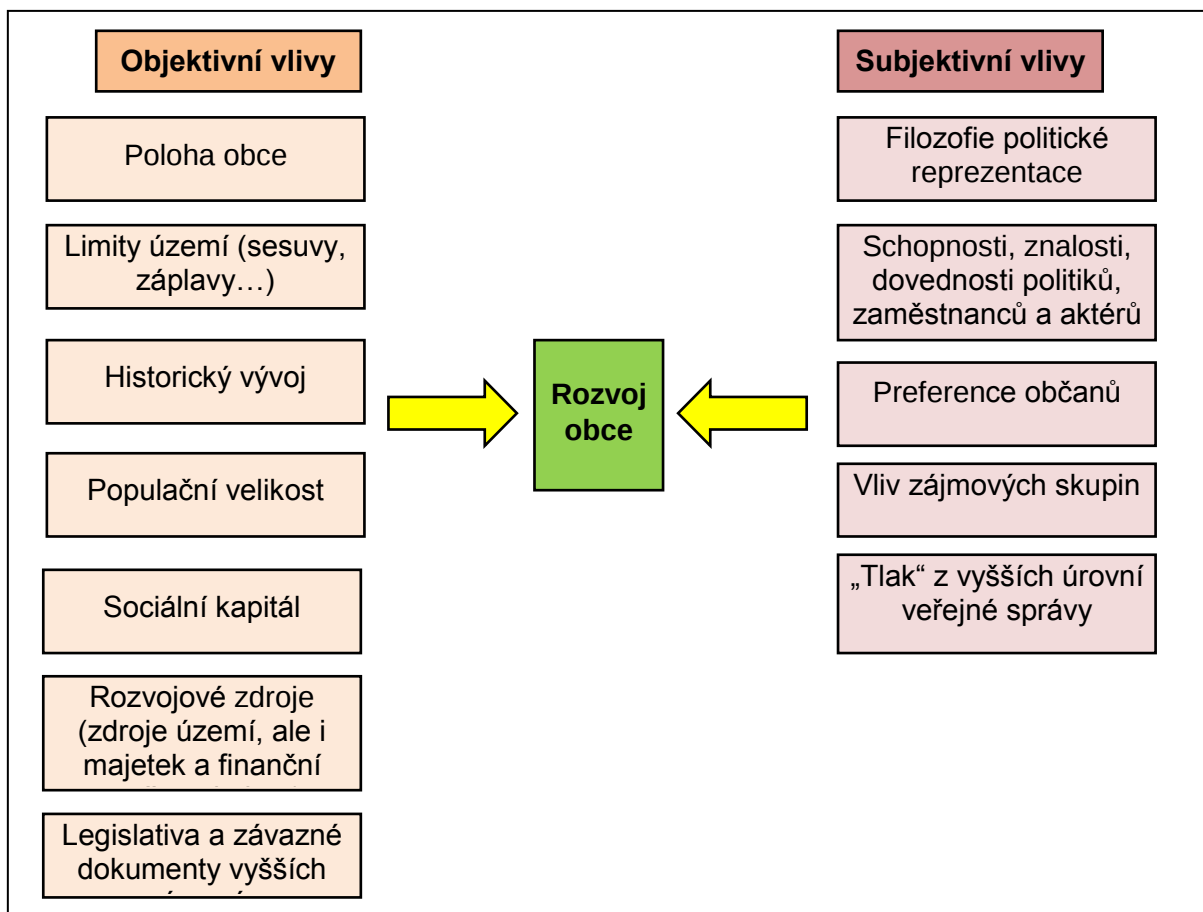
Obr. 6: Pojetí prostorového rozvoje v ČR

Pramen: Damborský (2006: 109), upraveno

Rozvojové dokumenty obcí potom v uvedeném pojetí rozvoje formulují vlastní subjektivní představu rozvoje a konfrontují tuto rozvojovou představu s objektivními rozvojovými možnostmi a limity (zejména z hlediska kompetencí a finančních prostředků).

Rozvoj obce je zlepšování podmínek pro život jejích obyvatel či pro možnost podnikání nebo realizaci dalších aktivit. Je spojený jak se zajištěním zázemí pro fungování různých subjektů, tak s péčí o území z hlediska zachování jeho environmentální udržitelnosti.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, v § 2 k rozvoji uvádí: „Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem.“

Obr. 7: Hlavní faktory působící na rozvoj obcí

Pramen: Binek, Galvasová, 2001

Celkové směřování rozvoje i konkrétní rozvojové aktivity mohou být vnímány různě a měly by proto být akceptovány výsledkem veřejné diskuze. V rámci obce jde v zásadě o diskuzi občanů či o diskuzi zastupitelů a rozhoduje se na základě názoru většiny. Podstatně složitější je sladění představ o rozvoji konkrétního území mezi různými správními úrovněmi veřejné správy. V této souvislosti můžeme uvést následující příklady střetů.

- **Nesoulad mezi vyjadřovanými potřebami a rozvojovými představami občanů, a naproti tomu možnostmi obecní samosprávy dané záležitosti reálně ovlivnit⁴ či finančně zajistit.**
- **Rozdíl mezi vnímáním důležitosti rozvojových témat mezi obcemi, kraji a státem:** Vyšší úrovně nastavují dle svého vnímání nástroje rozvoje a jsou často překvapeny, když nenachází patřičnou odezvu na nižší úrovni.
- **Rezortní přístup versus komplexní přístup:** Izolovaný rozvoj různých věcných oblastí bez vnímání jejich vzájemných vztahů může v konkrétním prostoru způsobit kumulaci rozvojových ohrožení (např. racionalizace a rozpočtové úspory v oblastech dopravní infrastruktury, veřejné dopravy, školství, zdravotnictví atd. způsobují nejvýraznější dopady v periferních oblastech a ještě více zhoršují jejich rozvojové šance).

⁴ Např. požadavky statní správy na parametry různých zařízení/staveb v obci jsou v řadě případů naddimenzované a zcela nerespektující místní specifika.

- **Rozpor mezi lokálním a globálním vnímáním:** Doma chce každý klid a krásnou přírodu, vyžaduje však výrobky a služby, jejichž produkce musí být někde lokalizována a musí využívat přírodní zdroje. Zmírněním tohoto rozporu mohou být odpovídající kompenzace.
- **Rozvoj regionů versus rozvoj obcí:** Rozvoj regionů může znamenat i výrazné ohrožení rozvoje obce, kde se nepříznivě promítnou či zkoncentrují aktivity z hlediska rozvoje regionu jako celku vnímané jako pozitivní (např. lokalizace rozsáhlé podnikatelské zóny; příkladem z minulosti mohla být i těžba uhlí, které musely mnohé obce ustoupit, případně také budování přehrad). Obvyklá je spojitost s výrazným zásahem do životního prostředí a rázu krajiny.

Regionální rozvoj (rozvoj regionů) je představován „komplexem proměn regionu, a to s ohledem na charakteristiky ekonomické, sociální, environmentální, kulturní, psychologické a mnohé jiné.“⁵ Rozvoj by neměl být zaměňován s růstem. Růst vede k polarizovanému rozvoji a regionální rozdíly spíše zvětšuje.

Rozvoj území státu jako celku se odvíjí od rozvoje jednotlivých regionů. Situace v regionu je obdobně závislá na rozvoji obcí v regionu situovaných – na jejich velikosti, ekonomické síle a vztazích mezi nimi. Tato rozvojová skladebnost se promítá do způsobu ovlivňování různých jevů.

Rozvoj regionů je výsledkem působení celé řady vlivů. Z hlediska ovlivnění či urychlení rozvojových tendencí je klíčové rozlišení procesů přirozených, deterministicky fungujících pravidel, a procesů cíleného působení na posílení či oslabení procesů přirozených. **Cílené působení obvykle probíhá pod garancí veřejné správy v kontextu regionální politiky.** Klíčovou otázkou stojící v počátcích podpory rozvoje regionů je formulace představy o podstatě rozvoje, jeho dopadech a souvislostech a o možných a vhodných krocích k jeho posílení.

Rámec regionální politiky ČR

Základním prostorovým východiskem pro regionální politiku je článek 99 Ústavy ČR, který vytváří ústavněprávní základ pro existenci obcí a vyšších územních samosprávných celků. Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, potom zakotvuje existenci 14 těchto celků s účinností od 1. 1. 2000. Klíčovými obecnými normami jsou zákony **č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje**, č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), a č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení).

Z hlediska věcného je zásadní zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (ve znění zákona č. 110/2007 Sb.), tzv. **kompetenční zákon, který stanoví jako ústřední orgán ve věcech regionální politiky Ministerstvo pro místní rozvoj** (§14, odst. 1). V této oblasti ministerstvo

- a) spravuje finanční prostředky určené k zabezpečování politiky bydlení a regionální politiky státu,

⁵ Regionální a municipální management (Souhrnná výzkumná zpráva) Ostrava: DHV ČR, VSB-TU Ostrava, 2006 (projekt WB-14-04), s. 20. URL <http://www.dhv.cz/article.asp?id=120> (cit. 19. 10. 2007). Upraveno.

- b) koordinuje činnosti ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy při zabezpečování politiky bydlení a regionální politiky státu, včetně koordinace financování těchto činností, pokud tyto prostředky přímo nespravuje“.

Dále také „zabezpečuje informační metodickou pomoc vyšším územním samosprávným celkům, městům, obcím a jejich sdružením a zajišťuje činnosti spojené s procesem zapojování územních samosprávných celků do evropských regionálních struktur“.

Nosnou normou regionální politiky je **zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje**, který specifikuje oblasti podpory regionálního rozvoje, vybrané nástroje a působnosti hlavních subjektů. V § 11, odst. 1 jsou upřesněny kompetence Ministerstva pro místní rozvoj. Ustanovením zákona č. 248/2000 Sb. bude věnována pozornost v dalším textu. Mnohá opatření jsou upravena také zákonem č. 47/2002 Sb., o podpoře malého a středního podnikání.

Pro vlastní realizaci regionální politiky jsou velmi **důležitá usnesení vlády**. K těm věcně nejbližším patří Zásady regionální politiky ČR (usnesení č. 235/1998), Strategie regionálního rozvoje ČR 2000–2006 (usnesení vlády č. 682/2000) a Strategie regionálního rozvoje ČR pro léta 2007–2013 (usnesení vlády č. 560/2006). Z hlediska usměrňování rozvojových procesů je důležitá i **Politika územního rozvoje ČR** (usnesení vlády č. 561/2006).

Vývoj normativního rámce regionální politiky ČR

Prvním aktem zaměřeným primárně do oblasti regionální politiky bylo **usnesení vlády č. 481/1991 k základním problémům hospodářského a sociálního rozvoje jednotlivých územních celků a vymezení priorit regionální politiky v České republice**. Usnesení odsouhlasilo základní přístupy ke zpracování zákona ČNR o regionální politice, vymezení problémových oblastí České republiky a opatření na podporu problémových oblastí pro období let 1992–1993. Zákon o regionální politice byl posléze v roce 1992 navržen (viz sněmovní tisk ČNR č. 679), na pořad jednání se však nedostal.

V roce 1992 byly na základě zákona č. 299/1992 Sb., o podpoře malého a středního podnikání, usnesením vlády č. 759/1992 schváleny **Zásady regionální hospodářské politiky vlády České republiky**. Problematiku regionálního rozvoje však neřešily uceleně a koordinovaně, nýbrž se soustředily pouze na jeden druh podpory, a to na iniciaci a přilákání podnikatelských aktivit do hospodářsky problémových oblastí. Podle Zásad nebylo nutné pro realizaci regionální hospodářské politiky vytvářet samostatný zákon o regionální politice, dostačující byla ustanovení Zákona o podpoře malého a středního podnikání.

Předpoklad pro zajištění koordinovaného institucionálního zabezpečení politiky regionálního rozvoje a pro přijetí širší koncepce regionální politiky byl vytvořen **zřízením Ministerstva pro místní rozvoj (MMR) zákonem č. 272/1996 Sb.** MMR byl svěřen výkon státní správy ve věcech regionální politiky, nicméně pojem regionální politika nebyl stále legislativně zakotven.

Terminologické i metodologické nedostatky regionální politiky řeší rozsáhlé **Zásady regionální politiky ČR (dále jen Zásady) přijaté usnesením vlády č. 235/1998**. Zásady navazují na Programové prohlášení vlády ze dne 27. 1. 1998, kde je uvedeno „Vláda přisuzuje důležitý význam přijetí zásad regionální politiky v souladu s

praxí politiky EU“. Převratnou skutečností bylo v Zásadách vymezení realizace regionální politiky na dvou úrovních: státní – kterou zajišťují příslušné ústřední orgány státní správy a jež má selektivní charakter (zaměřuje se na předem určené regiony) – a regionální – kterou zabezpečují vyšší územní samosprávné celky v rámci samostatné působnosti a která má celoplošný charakter.

Na Zásady navázal v roce 2000 **zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje**, který jako jediný normativní dokument v ČR definuje pojem „region“ (§ 2 písm. a), uvádí demonstrativní výčet oblastí, ve kterých je regionální rozvoj podporován (§ 3), stanoví zaměření státní podpory regionálního rozvoje (§ 4), definuje programové dokumenty vypracovávané na celostátní (§ 2) a krajské úrovni (§ 9). Dále vymezuje působnost MMR, krajů a obcí při podpoře regionálního rozvoje (§ 11–14); přitom klade důraz na vyvážený rozvoj území prostřednictvím podpory problémových regionů. Dále zákon definuje tzv. regiony soudržnosti, jejichž územní vymezení odpovídá územním statistickým jednotkám NUTS 2, a jejich orgány včetně určení jejich působnosti (§ 15–18). Zákon č. 248/2000 svým způsobem transformuje Zásady, věcně však dochází k jistému zúžení a zákon nezmiňuje mnohé principy. Otevřena stále zůstává závaznost jednotlivých koncepčních dokumentů regionální politiky. Do legislativního rámce regionální politiky v posledních letech ještě zasáhly novely stavebního zákona, kdy dle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, jsou nástroje územního plánování výslovně chápány jako koncepce rozvoje území.

1.3 ZÁKLADNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA PLÁNOVÁNÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY

Současná právní úprava v ČR upravující plánování veřejné správy je do značné míry nevyvážená, rozlišíme-li jako dva základní plánovací pohledy **strategické a územní plánování**.

Problematika **územního plánování** je detailně upravena zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) a rozpracována v navazujících vyhláškách. **Cílem územního plánování** je vytvářet předpoklady pro výstavbu a pro udržitelný rozvoj území, spočívající ve vyváženém vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území. Orgány územního plánování postupem podle tohoto zákona koordinují veřejné i soukromé záměry změn v území, výstavbu a jiné činnosti ovlivňující rozvoj území a konkretizují ochranu veřejných zájmů vyplývajících ze zvláštních právních předpisů. Územní plánování ve veřejném zájmu chrání a rozvíjí přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví. Přitom chrání krajinu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a základ jejich totožnosti. S ohledem na to určuje podmínky pro hospodárné využívání zastavěného území a zajišťuje ochranu nezastavěného území a nezastavitelných pozemků. Zastavitelné plochy se vymezují s ohledem na potenciál rozvoje území a míru využití zastavěného území.

Dle stavebního zákona existují následující základní nástroje územního plánování:

- Na úrovni obcí – územní plán a regulační plán.
- Na úrovni kraje – zásady územního rozvoje kraje.
- Na úrovni státu – politika územního rozvoje.

Tyto dokumenty mají dle stavebního zákona jednoznačnou závaznost, včetně represivních kroků. Tento stav umožňuje kompatibilitu dokumentů na různých řádovostních úrovních územních celků a jednotný přístup k řešení rozvoje území.

Strategické plánování je považováno za proces promyšleného, do budoucnosti hledícího a dlouhodobého usměrňování nějaké činnosti, oblasti. Strategické plánování má významnou koordinační, aktivizační a synergickou roli – stanovuje směřování („filozofii“) rozvoje („myšlenka“ o rozvoji) a formuluje a provazuje všechny kategorie rozvojových aktivit. U procesu strategického plánování je klíčové, že cílem tohoto procesu není pouze vytvoření strategického dokumentu, ale naplánování a uskutečnění změn v situaci daného území.

Konkrétněji můžeme strategické plánování označit jako „komplexní proces vytváření a prosazování společného zájmu regionu, jehož součástí je situační analýza, formulace rozvojové vize, cílů rozvoje, vhodných strategií a opatření k dosažení těchto cílů, dále pak vlastní realizace a kontrola. Jedná se o moderní způsob, jak definovat koncepce rozvoje a cíle určité entity (město, region, firma).“ (Wokoun 2003).

Tab. 4: Srovnání strategického a územního plánování

Strategické plánování	Územní plánování
– Má aktivizační charakter – stanovuje směřování (filozofii) rozvoje (myšlenka o rozvoji). – Formuluje a provazuje hlavní kategorie rozvojových aktivit. – Náležitosti a procesy nejsou zákonně upraveny a vychází z praxe (proto často různá terminologie, metodika a obsah).	– Jde o prostorový průmět rozvojových aktivit s územním dopadem. – Má převážně regulační charakter – stanovuje limity využití území – Náležitosti a procesy závazně upraveny stavebním zákonem.

Pramen: vlastní zpracování autorů.

Proces strategického plánování není legislativně upraven, existují pouze dílčí ustanovení zákona týkající se charakteristik vybraných strategických dokumentů a jejich schvalování. Proto je v současné době obtížné sledovat prostřednictvím strategických dokumentů provázanost potřeb a cílů více subjektů v území.

Strategické dokumenty na úrovni regionů jsou zmíněny pouze okrajově v zákoně č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje (Program rozvoje kraje), případně v usnesení vlády č. 682/2000, o Strategii regionálního rozvoje ČR (Strategie rozvoje). Tuto problematiku je třeba legislativně dořešit na centrální úrovni.

V zákoně o obcích a v zákoně o krajích nalezneme až ve výčtu pravomocí zastupitelstva zmínku o tom, že zastupitelstvo schvaluje program rozvoje. Praktickým důsledkem absence systémové úpravy v zákoně je častý výskyt „nesystémových“ strategických dokumentů, což s sebou nese obtížnou možnost jejich vzájemné věcné i časové „prostupnosti“ jak v rovině horizontální (orientující možnosti a potřeby vzájemné spolupráce mezi svazky/sdruženími obcí nebo mezi kraji či regiony), tak i v rovině vertikální, kdy je žádoucí provázanost potřeb a cílů mezi subjekty hierarchicky různých úrovní územních celků.

Nejvíce zřejmé vymezení charakteristik strategických dokumentů lze nalézt v následujících ustanoveních právních norem:

- **Zákon č. 248/2000 Sb. ze dne 29. června 2000 o podpoře regionálního rozvoje** v § 2 odstavec b) a c) vymezuje strategii regionálního rozvoje jako střednědobý dokument, na období 3–7 let, který formuluje přístup státu k podpoře regionálního rozvoje, poskytuje potřebná východiska a stanovuje rozvojové cíle a zásady pro vypracování regionálních programů rozvoje; státní program regionálního rozvoje jako střednědobý dokument, který stanoví zaměření podpory regionálního rozvoje pro jeden nebo společně pro více podporovaných regionů. Jiná časová určení a definice v tomto zákoně nejsou. Zajímavé je, že strategie je zde uváděna jako střednědobý dokument, program stejně tak. Konkrétní zásady pořizování strategických dokumentů v tomto zákoně specifikovány nejsou. Zákon č. 248/2000 Sb. nařizuje pořizovat konkrétní typy strategických dokumentů pouze na celostátní a krajské úrovni a zavazuje obce podílet se na přípravě těchto dokumentů. **Povinnost pořizovat strategické dokumenty na úrovni obecní ze zákona č. 248/2000 Sb. nevyplyvá.**
- Zmiňovaný zákon dále obsahuje v § 8, 9 a 10 stručnou úpravu programu rozvoje kraje:
 - § 8 – (1) Kraj v rámci své samostatné působnosti podporuje rozvoj regionů vymezených v programu rozvoje územního obvodu kraje podle svých konkrétních potřeb s ohledem na vyvážený rozvoj svého územního obvodu; (2) Pro podklady k vymezení regionů v programu rozvoje územního obvodu kraje a pro oblasti, na něž je podpora zaměřena, platí přiměřeně § 3 a § 5 odst. 2 zákona 248/2000 Sb.
 - § 9 – Program rozvoje územního obvodu kraje obsahuje zejména: a) analýzu hospodářského a sociálního rozvoje územního obvodu kraje, charakteristiku slabých a silných stránek jeho jednotlivých částí a hlavní směry rozvoje; b) vymezení regionů, jejichž rozvoj je třeba podporovat, uvedení oblastí, na něž má být podpora zaměřena; c) úkoly a priority v rozmístění a rozvoji občanské vybavenosti, infrastruktury, životního prostředí atd.
 - V § 10 jsou vymezeny náležitosti finanční podpory rozvoje územního obvodu kraje.
- Zákon 129/2000 Sb., o krajích, se programem rozvoje kraje vůbec nezabývá – až na to, že je zde uvedeno, že program schvaluje zastupitelstvo. Délka platnosti programů rozvoje záleží na jednotlivých krajích. Praxe se nicméně ustálila na tří- až čtyřletém období.

Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje také upravuje kompetence MMR v oblasti podpory regionálního rozvoje. Povinnosti tohoto orgánu ve vztahu k regionálnímu rozvoji a koncepčním dokumentům jsou zde specifikovány zejména pro celostátní a krajskou úroveň:

- a) koordinuje činnost všech dotčených správních úřadů při přípravě a uskutečňování strategie regionálního rozvoje a regionálních programů rozvoje, vypracovává analýzy, hodnotící rozvoj jednotlivých krajů a okresů a návrhy na vymezení regionů; za tím účelem je oprávněno požadovat od dotčených správních úřadů a krajů potřebné údaje zpracovávané v jejich působnosti;

- b) vypracovává ve spolupráci s dotčenými ústředními správními úřady a kraji návrh strategie regionálního rozvoje a návrhy regionálních programů rozvoje a předkládá je vládě ke schválení).

Role krajů a obcí ve strategickém plánování je zde vymezena pouze ve vztahu k výše zmiňovaným rozvojovým dokumentům. Povinnost vyhotovovat strategické dokumenty pro jednotlivé obce nebyla zákonem zatím uložena. Dle Malinovského a Wokouna (2006) je z právního hlediska program rozvoje obce dokumentem koordinačním a indikativním, který nemá charakter obecně závazného předpisu. Záměry vyjádřené v programu rozvoje a navržené postupy jejich realizace jsou závazné jen pro samotného pořizovatele, pro ostatní fyzické a právnické osoby činné v obci je program závazný jen v míře, s níž sami vysloví dobrovolný souhlas.

Členění, význam a obsah ostatních strategických dokumentů vychází nejčastěji ze zažitě praxe. Terminologie není v oblasti plánování rozvoje obcí či území obecně stále jednotná. Je však třeba říci, že pro vlastní rozvoj obce není **rozhodující** pojmenování dokumentu, ale jeho **obsah**.

Z českého právního řádu lze tedy odvodit, že:

- v případě rozvoje obce by měl být používán termín **program rozvoje obce** (§ 84, odst. 2, písm. a) zákona o obcích),⁶
- pro rozvoj krajů by měl být používán termín **program rozvoje územního obvodu kraje** (§ 35, odst. 2, písm. d) zákona o krajích a § 13, odst. 1, písm. b) zákona o podpoře regionálního rozvoje),
- pro rozvoj státu by měl být používán termín strategie regionálního rozvoje, která je naplňována jednotlivými státními programy regionálního rozvoje (§ 11, odst. 1, písm. b) zákona o podpoře regionálního rozvoje).

Pojem **koncepce** v legislativě je zakotven v zákoně o krajích, který svěřuje krajským zastupitelstvům schvalovat koncepce rozvoje cestovního ruchu (§ 35, odst. 2, písm. e) zákona o krajích). Termín koncepce je jinak využíván spíše u resortních či odvětvových rozvojových dokumentů (např. koncepce školství, zdravotnictví, dopravy, apod.).

Vedle územního plánování lze ještě zmínit jeden rozvojový proces detailně upravený zákonem. Jde o „**Posouzení vlivů na životní prostředí (SEA)**“ podle zákona 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, a „**Posouzení vlivů na NATURA 2000**“ podle zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

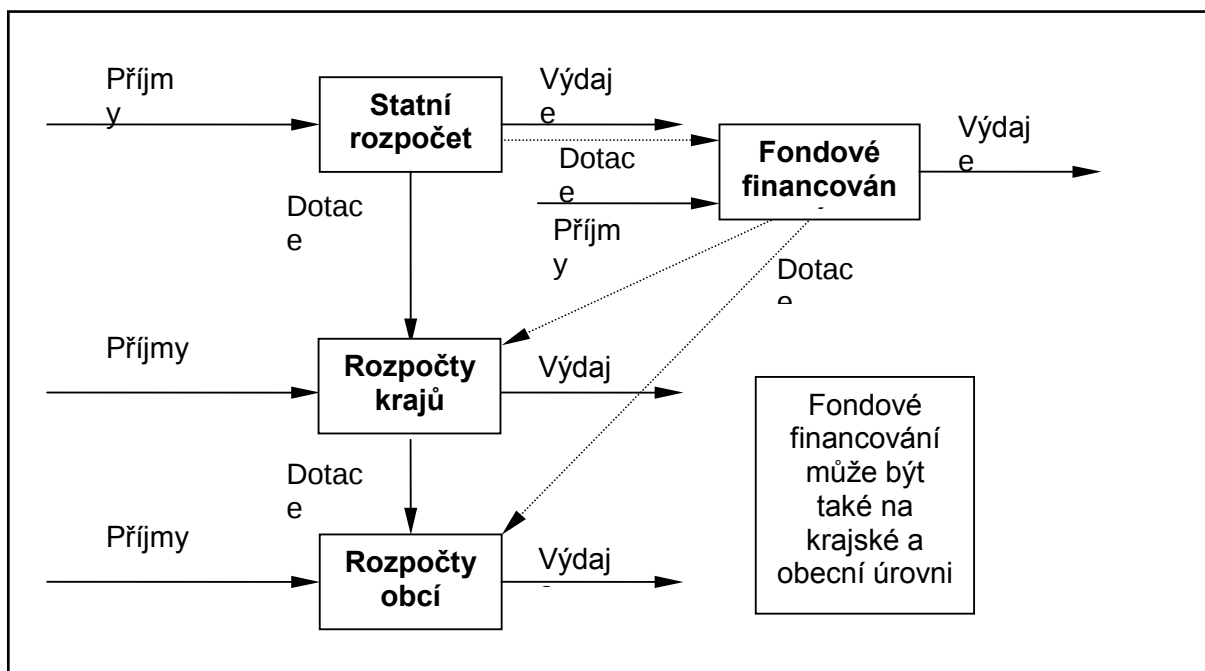
⁶ Termín „program rozvoje města“ je použit i v § 130, písm. g) a v § 131, písm. a) v souvislosti s úpravou vztahů mezi statutárními městy a jejich městskými obvody a částmi v rámci statutu města.

2. FINANČNÍ SYSTÉM VEŘEJNÉ SPRÁVY

2.1 ROZPOČTOVÁ SOUSTAVA V ČR

Možností veřejné správy financovat své vlastní rozvojové aktivity a také finančně podporovat tyto aktivity realizované jinými subjekty – jsou předurčeny nastavením finančních procesů ve veřejné správě, tj. finančním systémem veřejné správy.

Finanční systém veřejné správy je tvořen toky finančních prostředků a s nimi souvisejícími procesy mezi státem, kraji a obcemi a jimi zřizovanými organizacemi. Jde o provázaný systém relativně samostatných dílčích rozpočtů, jak je znázorněno níže na obr. 8.

Obr.8: Model rozpočtové soustavy ČR

Pramen: Šelešovský, Binek, Jurajdová, Kvapilová (2006)

Poznámka: Fondové (mimorozpočtové) financování na ústřední úrovni představují státní (účelové) fondy, privatizační (majetkové) fondy, svěřenecké (pojistné) fondy a fondy pro podporu podnikání (vládní agentury). Jde o dílčí a autonomní veřejné rozpočty (v té či oné míře) v podobě samostatných právnických osob. Na obecní a krajské úrovni pak jde pouze o peněžní fondy dle zákona o rozpočtových pravidlech.

Nezbytnými **nástroji finančního řízení** subjektů veřejné správy jsou zejména rozpočet a rozpočtový výhled. Tyto nástroje mají zajistit efektivnost hospodaření, její dlouhodobě vyrovnané hospodaření, transparentnost nakládání s finančními prostředky a zachytit dopady činnosti obce na její finanční pozici. Odráží ve finančním vyjádření priority veřejných politik, které jsou obsaženy v koncepčních dokumentech.

V rámci veřejné správy a stejně také při podpoře rozvojových aktivit by mělo být usilováno o to, aby s finančními prostředky bylo nakládáno efektivně.⁷ **Zvolené cíle by měly odrážet skutečné potřeby daného území.** Měly by tedy být realizovány pouze potřebné činnosti, a to při vynaložení co nejmenšího objemu vstupů (finančních, materiálních atd.).

⁷ Viz § 4 zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole.

2.2 HOSPODAŘENÍ OBCÍ

Hospodařením rozumíme nakládání se souborem věcí, práv či závazků obce. V praktické rovině jde o **soubor ekonomicko-správních činností** zabezpečujících provoz, mezi které patří správa majetku, získávání finančních zdrojů a nakládání s nimi, tvorba, čerpání a kontrola rozpočtu, vedení výkazů a další.

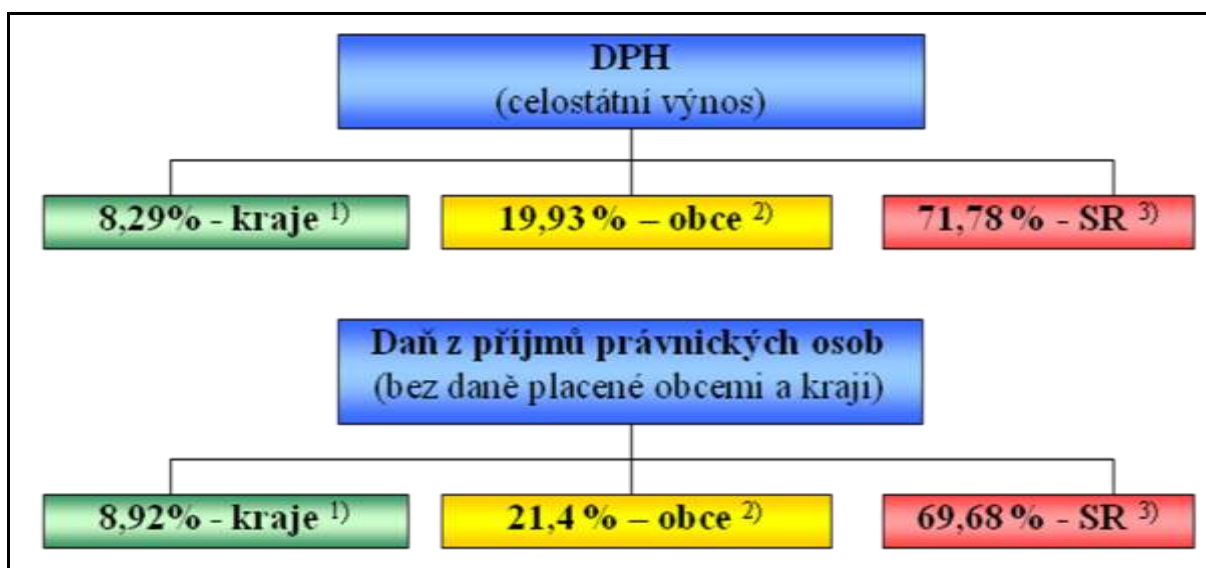
Základními součástmi hospodaření obcí je každoroční (či víceleté) rozpočtové hospodaření a majetkové hospodaření. Hospodaření obce je nástrojem (prostředkem) k zajištění správy obce a k dosahování cílů obce. To, jak obec přistupuje k hospodaření, závisí zejména na její velikosti a množství zajišťovaných veřejných služeb (od nichž se odvíjí množství prostředků a rozsah spravovaného souboru majetku).

Rozpočtové hospodaření obcí (ale i krajů a dobrovolných svazků obcí) je upraveno zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, který má následující strukturu

- Část 1: Obecná ustanovení
- Část 2: Finanční hospodaření územních samosprávných celků (definice: rozpočtový výhled, rozpočet, příjmy a výdaje rozpočtu)
- Část 3: Rozpočtový proces (tvorba, rozpočtová skladba, závěrečný účet)
- Část 4: Organizace územních samosprávných celků (druhy, vznik, hospodaření...)
- Část 5: Hospodaření svazků obcí (majetek, finanční hospodaření).

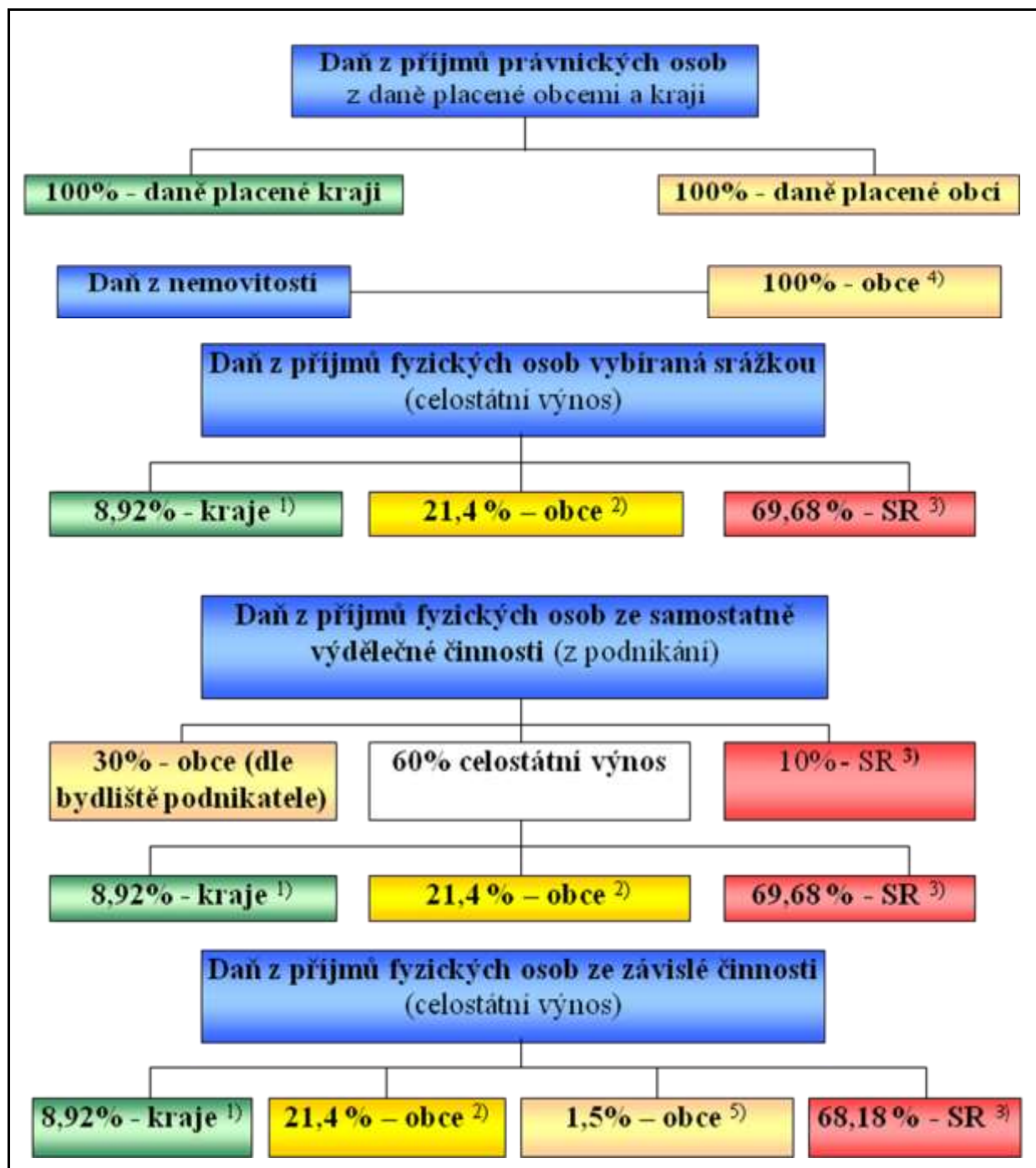
Rozpočtové možnosti

Hlavním úkolem obce ve finanční oblasti je zajistit dostatek finančních zdrojů na zajištění svěřených úkolů a na uskutečnění rozvojových aktivit. Daňové příjmy určené obcím jsou stanovené rozpočtovým určením daní podle zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určením daní. Rozdělení daňových výnosů je specifikováno na následujících schématech.

Obr. 9a: Schéma rozpočtového určení daní v roce 2012

Pramen: Vlastní zpracování na základě zákona č. 343/2000 Sb., o rozpočtovém určením daní

Obr. 9b: Schéma rozpočtového určení daní v roce 2012

Pramen: Vlastní zpracování na základě zákona č. 343/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní

Pozn. od 1. 1. 2013 se podíl krajů na celostátním hrubém výnosu daně z přidané hodnoty mění na 8,28 % a podíl obcí na 19,9 %,

¹⁾ Každý kraj se na procentní části celostátního hrubého výnosu daně podílí procentem stanoveným v příloze č. 1 zákona č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení daní.

²⁾ Daňové příjmy jsou rozdělovány na základě: a) kritéria výměry katastrálních území obce, b) prostého násobku obyvatel v obci, c) násobku postupných přechodů.

³⁾ Příjmy státního rozpočtu.

⁴⁾ Výnos daně z nemovitostí; příjemcem je ta obec, na jejímž území se nemovitost nachází.

⁵⁾ Daňové příjmy jsou rozdělovány na základě počtu zaměstnanců s místem výkonu práce v obci.

Pro obec jsou z hlediska hospodaření rozhodující příjmy, které může sama ovlivnit. **Nedaňové příjmy** nabízí nejširší škálu možných přístupů, zároveň se jejich maximalizace může ocitat na hraně plnění role obce. Jde především o oblast podnikání či poskytování služeb za úplatu. Na druhou stranu uvážlivé hospodaření s obecním majetkem může být vedle plnění strategických cílů významným zdrojem příjmů. **Kapitálové příjmy** jsou převážně jednorázovou a nepravidelnou záležitostí a jsou úzce spojeny s prodejem obecního majetku. Nejvýznamnějším ovlivnitelným zdrojem je oblast **dotačních příjmů**. V praxi se ukazuje, že na dotační příjmy (s výjimkou dotací v rámci souhrnného dotačního vztahu) mnohem více než ekonomické faktory působí vlivy mimoekonomické (schopnosti managementu obce, informovanost, politické faktory apod.), i když schopnost spolufinancování jako základní podmínky přijetí dotace nelze opominout.

Tab. 5: Vliv obce na rozpočtové příjmy

Přímé nástroje	Nepřímé nástroje
– Omezená daňová pravomoc – např. stanovení koeficientu u daně z nemovitostí (malý přínos) – Schválení vybírání nového místního poplatku (v rámci zákonem stanovených poplatků) – Nedaňové příjmy – stanovení výše uživatelských poplatků za poskytování veřejných statků a služeb na území města, výhodný pronájem majetku, finanční investice – Rozhodnutí o využití návratného způsobu financování – emise obligací, úvěr, finanční leasing	– Podporou podnikání a investiční aktivity dosáhnout zlepšení situace v oblasti zaměstnanosti na svém území a zvýšit tak především příjem daně z příjmů – Optimalizace nakládání s majetkem města – Aktivní snaha o získání dotací

Pramen: vlastní zpracování autorů

Oblast výdajů je rozmanitější. Výdaje obecních rozpočtů jsou oproti rozpočtovým příjmům více závislé na specifické situaci obce (§ 63, 128/2000 Sb.) a na jejím postavení ve správním a sídelním systému. Posláním obce je pečovat o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů a současně při plnění svých úkolů chránit také veřejný zájem vyjádřený v zákonech a jiných právních předpisech (§ 2 zákona 128/2000 Sb., o obcích).

Obec v samostatné působnosti dále **v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi** pečuje o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb občanů. Jde především o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku (§ 35, 128/2000 Sb.). Z výše uvedeného vyplývá, že výdajová struktura je značně různorodá, může se v jednotlivých letech, zejména pokud obec realizuje nárazové investiční akce, výrazně lišit.

Stabilními, v podstatě mandatorními a téměř vždy se vyskytujícími výdajovými oblastmi jsou výdaje na:

- provoz obecního úřadu,
- mzdové prostředky a odměny,
- veřejné osvětlení,
- údržbu místních komunikací, chodníků, veřejných prostranství.

Obvyklé jsou také výdaje směřované do podpory činností spolků a neziskových organizací. Zřizuje-li obec mateřskou a základní školu, musí vynakládat výdaje na zajištění jejich provozu. Obec hraje zásadní roli při budování a údržbě technické infrastruktury, nicméně řešení této problematiky je možné více způsoby a není závazné. Všechny obce nicméně cíleně pracují na zlepšování situace.

Analýza rozpočtového hospodaření je standardním procesem, kdy jsou sledovány a interpretovány z členění příjmů a výdajů vycházející finanční ukazatele. Z nejčastěji používaných ukazatelů lze jako významné pro rozvojové úvahy uvést a okomentovat:

- **Poměr běžných příjmů⁸ a běžných výdajů:** Vypovídá o poměru běžných příjmů a běžných výdajů. Říká, zda obci po financování základních činností zbývají prostředky na investice, či ne. Je třeba, aby provozní výdaje byly kryty opakujícími se příjmy.
- **Podíl kapitálových výdajů na celkových výdajích:** Dává jednoznačnou informaci o investiční aktivitě obce. Na rozvoj majetku obce, jako základu pro uspokojování potřeb občanů, je třeba vynakládat určitý podíl z celkových výdajů. Obecně se doporučuje dlouhodobý průměr podílu kapitálových výdajů na přibližně 20–30 %, záleží však na aktuální vybavenosti obce. Lze předpokládat, že větší celkový objem kapitálových výdajů vytváří příznivější podmínky pro další rozvoj obce. To platí jen do jisté míry. Nadměrné kapitálové výdaje mohou svým dopadem na dlouhodobé rozpočtové hospodaření obce naopak destabilizovat finanční rovnováhu obce.
- **Ukazatel dluhové služby:** Vyjadřuje poměr splátek úvěrů (dluhové služby) ke skutečnému objemu běžných příjmů (dluhové základny) za daný kalendářní rok a vypovídá o schopnosti obce uhradit svůj dluh, nebo spíše o každoroční zátěži opakujících se příjmů.

2.3 PROBLEMATIKA DOTACÍ VE VEŘEJNÝCH ROZPOČTECH

Dotace jsou nenávratně poskytnuté prostředky z veřejného rozpočtu, za které neexistuje „protiplnění“. Nenávratné jsou v tom smyslu, že pokud příjemce splní podmínky, za kterých mu byly poskytnuty, nevzniká mu vůči danému rozpočtu žádný závazek. Dotace se obvykle poskytují k podpoře určité žádoucí činnosti.

Dotace mohou být poskytovány jak v rámci veřejné správy, tak ze strany veřejné správy subjektům ostatním. Existuje však řada soukromých subjektů, nadací či velkých firem, které obdobným způsobem jako veřejná správa podporují různé aktivity.

Členění dotací

Existuje řada typů dotací s odlišnými charakteristikami jejich získávání, využití či vykazování. Typologie dotací podle jednotlivých hledisek umožňuje poskytovatelům vytvářet co nejúčinněji zaměřené dotační programy a tituly.

Dotace lze **členit** z několika hledisek:

⁸ Běžné příjmy jsou zde chápány jako opakující se příjmy, zjednodušeně řečeno příjmy bez kapitálových příjmů a nenárokových dotací.

- podle účelu – účelové (svázány s konkrétní aktivitou), neúčelové (všeobecné; nemají konkrétně vymezené podmínky užití),
- podle výše dotace – částka je předem známa, dotace závislé na výkonu,
- podle nároku na přidělení – nárokové (spojeny s výkonem určité veřejné služby), nenárokové (příjemce se musí aktivně ucházet),
- podle financování výdajů – běžné, kapitálové (financování jednorázových investičních akcí); obdobou jsou dotace neinvestiční a investiční,
- podle zúčtování a způsobu vypořádání – prostředky nevyčerpané v rozpočtovém roce musí/nemusí příjemce vrátit,
- podle nároků na disponibilní prostředky – dotace poskytnuté na bankovní účet, poskytnuté formou otevření čerpacího limitu u banky, poskytnuté po realizaci projektu,
- podle nároku na vlastní prostředky – dotace se spoluúčastí (podíl příjemce na celkově vynaložené částce), bez spoluúčasti.⁹

Zdroji dotací jsou státní rozpočet, státní mimorozpočtové fondy, rozpočet Evropské unie, rozpočty krajů, rozpočty obcí či prostředky jiných subjektů.

2.4 FINANČNÍ STRÁNKA STRATEGICKÉHO PLÁNOVÁNÍ

Finanční plánování má ve vazbě na plánované činnosti daného subjektu veřejné správy rozvrhnout zdrojové pokrytí a výdajovou alokaci finančních prostředků. Vyjasnění finanční (ekonomické) dimenze je důležitým faktorem realizovatelnosti koncepčních dokumentů. Velký vliv na „plánovatelnost“ (jak zaměření opatření a aktivit, tak financování) má dynamika změn v daném prostoru a čase a periodicitu souvisejících plánovacích procesů (např. sedmiletá programová období EU).

Podle charakteru a obecnosti věcné specifikace činností bývají u koncepčních dokumentů zařazovány finanční rámce či finanční plány.

Tab. 6: Srovnání vybraných oblastí strategického a finančního plánování

Strategické plánování	Oblast srovnání	Finanční plánování Tvorba ročních a víceletých rozpočtů/výhledů
Rozvoj území či určitého sektoru (plánování a realizace veřejných politik)	Obecný cíl	Zdrojové pokrytí a rozdělení výdajů
Různé podoby praktické realizace (expertní přístupy, komunitní plánování, dílčí alternativní přístupy apod.) – důraz na různé rozvojové aspekty.	Způsob tvorby	Tvoření specializovaným útvarům na základě podkladů a vyjednávání s ostatními útvary – viz metody rozpočtování

⁹ Výhodou dotace s finanční spoluúčastí je motivace příjemce dotace na dosažení vlastních příjmů. Nevýhodou je však, že příjemci může trvat značnou dobu, než zabezpečí potřebnou vlastní finanční spoluúčast nutnou pro poskytnutí dotace.

Dotace bez finanční spoluúčasti vede k nadměrným požadavkům na výši dotace. V ČR se dotace bez spoluúčasti používají u nárokových dotací, u nenárokových dotací se většinou vyžaduje finanční spoluúčast ze strany příjemce.

Strategické plánování	Oblast srovnání	Finanční plánování Tvorba ročních a víceletých rozpočtů/výhledů
Tvorba koncepce: – Identifikace – Formulace směřování a způsobu realizace – Naplňování – Zhodnocení	Fáze tvorby	Tvorba rozpočtu: – Sestavování – Schvalování – Realizace – Kontrola

Pramen: vlastní zpracování

Rozpočet je krátkodobým nástrojem finančního řízení. Jde o roční plán nakládání s finančními příjmy a výdaji krajů, obcí a svazků obcí. Klíčový je fakt, že jde o zastupitelstvem schválený závazný dokument a změny je možné provádět pouze formou schváleného rozpočtového opatření. Pro plánování rozložení finančních toků v rámci jednoho roku lze zpracovat plán pokladního plnění rozpočtu.

Rozpočet se §4 odst. 4 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních samospráv schvaluje zpravidla jako vyrovnaný. Může být schválen jako přebytkový, jestliže některé příjmy daného roku jsou určeny k využití až v následujících letech nebo jsou-li určeny ke splácení jistiny úvěrů z předchozích let. Rozpočet může být schválen jako schodkový jen v případě, že schodek bude možno uhradit finančními prostředky z minulých let, smluvně zabezpečenou půjčkou, úvěrem, návratnou finanční výpomocí nebo výnosem z prodeje vlastních dluhopisů.

Povinným nástrojem střednědobého finančního plánování (na základě zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, zakotveno novelou č. 557/2004 Sb.) je **rozpočtový výhled**. Sestavuje se na základě uzavřených smluvních vztahů a přijatých závazků zpravidla na 2 až 5 let následujících po roce, na který se sestavuje roční rozpočet. Obsahuje souhrnné základní údaje o příjmech a výdajích, o dlouhodobějších závazcích a pohledávkách, o finančních zdrojích a potřebách dlouhodobě realizovaných záměrů. U rozpočtového výhledu je možné variantní sestavování. Je vhodné odlišení běžné a kapitálové části rozpočtu.

Současná praxe je ale taková, že rozpočtový výhled je většinou obcí sestavován pouze formálně jako lehká úprava nejbližšího ročního rozpočtu a nejsou příliš zohledněny vazby s rozvojovými činnostmi. V plném rozsahu je rozpočtový výhled obvykle sestavován až u krajů.

Tab. 7: Současná situace v oblasti plánování finančních aspektů koncepčních dokumentů

Koncepční dokument	Časový horizont	Nástroj finančního plánování, resp. řízení.
Strategie rozvoje	Dlouhé období (nad 5 let)	Finanční rámec
Program rozvoje	Střední období (cca 2–5 let)	Víceletý finanční plán (viz víceleté rozpočtování), za určitých okolností i rozpočtový výhled
Prováděcí (akční) plán, činnosti vyplývající ze zákona	Krátké období (1–2 roky)	Rozpočet (roční finanční plán)

Pramen: vlastní zpracování

Metodicky sjednocujícím přístupem k nejednoznačnému obsahu a k omezeným možnostem vytváření finančních rámců a víceletých finančních plánů může být víceleté rozpočtování.

Víceleté rozpočtování

Velkým posunem v kvalitě vazeb strategického a finančního plánování jsou **nové rozpočtové metody založené na poptávkovém přístupu**. Základním přístupem, díky němuž je možné rozvíjet finanční dimenzi střednědobých koncepcí, je **víceleté rozpočtování**.

Víceleté rozpočtování lze chápat především jako nástroj k identifikaci nových programů a jejich dopadů na alokaci rozpočtových prostředků v budoucích rozpočtech. V souvislosti s víceletým rozpočtováním rozlišujeme plánování a prognózování výdajů. Prognózování znamená odhadování budoucích rozpočtových zdrojů a požadavků na výdaje, zatímco plánování znamená formulování cílů a politik.

Kromě toho skutečnost, že se zastupitelstvům obcí a krajů budou poskytovat indikativní informace o budoucích rozpočtových možnostech, může přispět **víceleté rozpočtování** také ke zlepšení jejich provozního hospodaření, a to díky tomu, že se zvýší předvídatelnost budoucích rozpočtových možností a získají se jasné signály o budoucích požadavcích na rozpočtové úspory.

3. INFORMAČNÍ TOKY A KOMUNIKACE VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ

Komunikace představuje výměnu a přenos informací za použití nejrůznějších komunikačních médií. Zajištění dostupnosti informací ve správný čas a na správném místě je důležitým prvkem efektivního řízení rozvoje. V současné době usnadňují informační přenos elektronická média, pomocí nichž se stírají časové bariéry v přenosu informací.

Informace vychází z dat a jsou vyjádřením toho, co dané hodnoty dat znamenají. Z aplikace informací pak vycházejí znalosti. Informace a znalosti s nimi spojené představují za určitých okolností významnou konkurenční výhodu jednoho subjektu před druhým. V případě obecního rozvoje a plánování obcí je důležité, aby obce měly přístup k informacím, které jim mohou usnadnit práci v dané oblasti.

V případě pomoci obcím v oblasti plánování a realizace rozvoje hrají informace zásadní roli. Informace by měly být především včasné a dostupné, představitelé obcí by měli vědět, kam se v případě potřeby pro požadované informace mají obrátit. Obsah informací by měl být aktuální, relevantní, pravdivý, objektivní a přiměřený. Je důležité, aby informací nebylo příliš, což by v konečném důsledku mohlo přinést více škody než užitku. To je úloha zejména pro zástupce ministerstev a krajů, kteří musí přiměřenou formou o zásadních věcech problematiky plánování zástupce obce informovat. Narazit zde mohou i na nechuť představitelů samosprávy, kteří by přílišné zasahování mohli chápat jako omezení jejich suverenity v oblasti samosprávy. I z tohoto hlediska je třeba postupovat ve spolupráci s obcemi a nepodcenit osvětu a informace ohledně možností a způsobů realizace plánování a rozvojových aktivit.

Bariéry v oblasti informování a komunikace souvisí s nastavením vztahů mezi jednotlivými subjekty, s objemem informací (riziko zahlcení informacemi, resp. riziko nevyužívání informací), s používanými prostředky komunikace apod.

Pro určení těchto bariér je nutné nejprve zmapovat základní informace o tom, jak jsou nastaveny komunikační a informační toky mezi různými stupni samosprávy s ohledem na metodickou podporu obcí, přičemž zvláštní důraz bude kladen na municipální plánování.

Pro účely tohoto textu rozlišujeme pojem „informace“ a „komunikace“ následujícím způsobem: **informační tok** budeme brát jako **jednostranný způsob předávání informací** od jednoho subjektu k jinému a **komunikace** představuje **oboustranný proces, kdy na předanou informaci navazuje zpětná vazba informovaného subjektu**.

Základ legislativy týkající se informací ve veřejné správě tvoří zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy, který stanoví práva a povinnosti, které souvisejí s vytvářením, užíváním, provozem a rozvojem informačních systémů veřejné správy.¹⁰ Informační systémy veřejné správy jsou souborem informačních systémů, které slouží pro výkon veřejné

¹⁰ Zákon se nevztahuje na informační systémy veřejné správy vedené zpravodajskými službami, Policií ČR a dalšími složkami veřejné správy v případech upravených zvláštními zákony.

správy. Orgánem zodpovědným za problematiku informačních systémů ve veřejné správě je Ministerstvo vnitra. Pilířem systému je portál veřejné správy. Pro komunikaci s občany jsou důležitá kontaktní místa veřejné správy.

Ve vztahu veřejné správy a veřejnosti je klíčový zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, který upravuje pravidla pro poskytování informací z veřejné správy a dále upravuje podmínky práva svobodného přístupu k těmto informacím. V § 5 je stanoven základní soubor informací, které musí každý subjekt veřejné správy zveřejnit (včetně stanovení způsobu zveřejnění). Zákon dále podrobně specifikuje procesy žádání o informace a související kroky.

Portál veřejné správy

Portálem veřejné správy je informační systém veřejné správy zajišťující přístup k informacím státních orgánů, orgánů územních samosprávných celků a orgánů veřejné moci, které nejsou státními orgány ani orgány územních samosprávných celků, (dále jen "veřejný orgán") a komunikaci s veřejnými orgány.

- Portál veřejné správy zajišťuje přístup k informacím získaným na základě informační činnosti § 2 písm. a) veřejných orgánů zejména v oblasti sociálního zabezpečení, zdravotnického zabezpečení, správy veřejných financí, dotací, veřejných zakázek, státní statistické služby, evidence a identifikace osob, jejich součástí a práv a povinností těchto osob či jejich součástí a tvorby a publikace právních předpisů.
- Portál veřejné správy zajišťuje komunikaci s veřejnými orgány prostřednictvím datových schránek a prostřednictvím kontaktních míst veřejné správy.
- Portál veřejné správy dále zajišťuje přístup k informacím fyzických osob a právnických osob, zejména k formulářům v elektronické podobě těchto osob, a komunikaci s fyzickými osobami a právnickými osobami. Portál veřejné správy zajišťuje přístup k informacím fyzických osob a právnických osob na základě písemné smlouvy mezi správcem portálu veřejné správy a fyzickou osobou, k jejímž informacím je zajištěn přístup, nebo právnickou osobou, k jejímž informacím je zajištěn přístup. Fyzická osoba, k jejímž informacím je zajištěn přístup, a právnická osoba, k jejímž informacím je zajištěn přístup, hradí za zajištění tohoto přístupu úplatu. Úplata je příjmem státního rozpočtu, vybírá ji správce portálu veřejné správy. Správce portálu veřejné správy stanoví podmínky, za kterých budou informace fyzických osob nebo právnických osob prostřednictvím portálu veřejné správy zpřístupněny, a pravidla pro stanovení výše úplaty a způsob její úhrady a zveřejnění je na portálu veřejné správy.

Kontaktní místa veřejné správy

Podání správním orgánům lze činit v rozsahu a za podmínek stanovených jinými právními předpisy prostřednictvím kontaktního místa veřejné správy (Českého podacího ověřovacího informačního národního terminálu – Czech POINT).

Kontaktními místy veřejné správy jsou dle § 8a zákona č. 365/2000 Sb. notáři, krajské úřady, matriční úřady, obecní úřady, úřady městských částí nebo městských obvodů územně členěných statutárních měst a úřady městských částí hlavního

města Prahy, jejichž seznam stanoví prováděcí právní předpis, zastupitelské úřady stanovené prováděcím právním předpisem, držitel poštovní licence¹¹ a Hospodářská komora České republiky, banka, které byla ministerstvem udělena autorizace k výkonu působnosti kontaktního místa veřejné správy.

3.1 VYBRANÉ INFORMAČNÍ A KOORDINAČNÍ AKTIVITY MMR

Pro získávání obecných informací je pro veškeré zájemce, z řad krajů, jiných institucí, obcí i veřejnosti, připraveno **informační centrum MMR**. Na webových stránkách ministerstva pro místní rozvoj (www.mmr.cz) jsou uvedeny kontakty na informační centrum a možné cesty kontaktování ministerstva ve všech oblastech jeho činnosti. Všichni zainteresovaní (veřejnost, instituce a obce) se mohou na informační centrum MMR obracet prostřednictvím elektronické pošty, telefonu, písemně prostřednictvím podatelny nebo osobními návštěvami. Oblasti pro konzultace jsou definovány v následujícím rozsahu:

- bydlení a nájmy, program a podpory rozvoje bydlení,
- stavební zákon a související administrativní postupy,
- **regionální rozvoj (programy a podmínky),**
- cestovní ruch,
- veřejné zakázky, investiční náměty,
- fondy EU,
- resortní příslušnost programů,
- Integrovaný operační program,
- základní orientace z hlediska možností využití fondů EU,
- další témata týkající se MMR a zajímaví veřejnost.

V rámci Ministerstva pro místní rozvoj existuje **Poradní sbor pro aplikaci stavebního práva**, který byl zřízen za účelem sjednocování výkladu stavebního zákona na úseku územního plánování a přípravy doporučujících stanovisek s cílem koordinovat aplikační praxi ve veřejné správě. Tento poradní sbor je otevřen jak pro kraje, tak i pro obce. V oblasti regionálního rozvoje, resp. strategického plánování nebyla zjištěna obdobná činnost.

3.2 INFORMAČNÍ PODPORA NA KRAJSKÉ ÚROVNI

Z dokumentů krajů je patrné, že téměř všechny kraje iniciují setkání členů rady kraje se starosty obcí kraje, kde je informují o rozvojovém dění a o aktivitách krajského úřadu. Některé kraje ještě uskutečňují setkání zástupců měst s rozšířenou působností, tyto schůzky se však více zaměřují na informace o dotačních možnostech, o krizovém řízení apod.

Kraje také pořádají různá školení či semináře pro potřeby obcí, např. správní řád, čerpání finančních prostředků z EU apod. Jako základní zdroj informací ve všech oblastech pro zájemce z řad municipalit uvádí kraje své internetové stránky.

¹¹ Zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů (zákon o poštovních službách).

Co se týče přípravy krajských rozvojových koncepcí, tak některé kraje zapojují obce do jejich přípravy v rámci pracovních skupin, možností připomínkování dokumentu a také prostřednictvím veřejných projednávání dokumentu.

V oblasti výkonu státní správy v přenesené působnosti na krajské úrovni jsou kontakty, kde se většina odborů se zástupci obcí pravidelně setkává a metodickou pomoc při realizaci dané agendy jim poskytuje. Jedná se například o oblast územního plánování a stavebního řádu, školství, hospodaření obce apod.

3.3 INFORMOVÁNÍ NA OBECNÍ ÚROVNI

Pro rozvoj obce je klíčové zapojení místních aktérů rozvoje. Pro toto zapojení a také pro celkovou „atmosféru“ v obci je zásadní způsob informování občanů, podnikatelů i organizací v obci působících o dění v obci, o činnosti a plánech obecní samosprávy.

Základními (zákonnými) informačními zdroji obce jsou:

- **Jednání zastupitelstva obce:** dle zákona o obcích jsou jednání zastupitelstva veřejná a konají se dle potřeby, nejméně však jedenkrát za 3 měsíce; termín a program zasedání je zveřejněn na úřední desce.
- **Úřední deska:** dle správního řádu (zákon č. 500/2004 Sb.) zřizuje každý správní orgán úřední desku. Ta musí být nepřetržitě veřejně přístupná. Obsah úřední desky se zřizuje i způsobem umožňujícím dálkový přístup. Na úřední desce obce musí být např. vyhlášeny všechny obecně závazné vyhlášky a nařízení obce, a to po dobu 15 dnů. Jejich vyhlášení je přímo jedna z podmínek platnosti právních předpisů obce.
- **Internetové stránky obce:** obec jako subjekt veřejné správy má povinnost danou zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, zřídit na internetu webové stránky a informovat tímto způsobem veřejnost o činnosti obce; význam webových stránek v dnešní době neustále roste, ovšem především v menších obcích jej není radno přeceňovat.

Dalšími způsoby informování občanů a dalších aktérů místního rozvoje jsou:

- **Obecní zpravodaj:** oblíbená forma předávání informací ve všech velikostních kategoriích obcí, jde o vhodnou alternativu k internetovým stránkám pro starší či počítačově negramotné občany obce, případně pro občany bez přístupu k internetu.
- **Obecní rozhlas:** tradiční způsob, dnes často naráží především na technické problémy, kdy většinou není ve všech částech obce hlášení obecního rozhlasu rozumět.
- **Setkání se zástupci obce:** většinou se jich účastní hlavně starosta, v některých obcích mohou být tato setkání pravidelná, jinde se konají nárazově v případě potřeby,
- **Přednášky, diskuse:** může se jednat především o osvětovou činnost, prezentaci nejruznějších záměrů; nemusí se jich účastnit pouze zástupci obce, mohou být pozváni odborníci z různých oblastí lidské činnosti,
- **Letáky, brožurky:** jsou používané zejména pro upozornění na významné činnosti obce, na různé záměry apod.

- **Články v místním či regionálním tisku, příp. v regionální televizi:** jde především o upozornění na důležité a většinou časově omezené informace, např. vyhlášení výzvy pro podávání žádostí o dotace, pozvánky na akce, informace o záměrech apod.

Pro vzájemnou **komunikaci** obce a aktérů je možné využívat např.:

- **Zaslání připomínek, podnětů a dotazů přes webové stránky obce:** může být jeden odkaz pro všechna témata, případně může mít odkaz např. pouze pro rozvojové otázky obce, např. návštěvní kniha apod.
- **Ankety/průzkumy/dotazníky k různým tématům:** pro orientační zjištění preferencí obyvatelstva apod.

Využití jednotlivých způsobů informování a komunikace (či jejich kombinace) je plně v kompetenci samotných obcí, vždy je nutné přihlížet k místním podmínkám a zvyklostem.

4. METODICKÁ PODPORA TVORBY STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ OBCÍ

4.1 METODICKÁ PODPORA TVORBY STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ OBCÍ NA CENTRÁLNÍ ÚROVNI

Jednotná metodická podpora tvorby strategických dokumentů obcí na centrální úrovni neexistuje. Tento fakt souvisí zejména s tím, že dosud nebyl zformulován jednotný metodický postup a tvorba koncepčních dokumentů není pro obce závazná. Členění, význam a obsah koncepčních dokumentů vychází nejčastěji ze zažité praxe.

Ministerstvo vnitra realizuje program na zkvalitnění výkonu veřejné správy. Jeho součástí je i snaha o zlepšení strategického řízení jednotlivých úřadů. Jednotlivá ministerstva podporují metodicky spíše specifické koncepce spjaté s jejich činností, např. v případě MMR „Metodický pokyn MMR k hlavním zásadám pro přípravu, hodnocení a schvalování Integrovaného plánu rozvoje města“, který byl zpracován v součinnosti s regiony soudržnosti a ministerstvy, která řídí příslušné operační programy; či v případě Ministerstva životního prostředí pokyny ke zpracování Krajiných integrovaných plánů rozvoje. Specifickou záležitostí je podpora tvorby komunitních plánů sociálních služeb na úrovni krajů i obcí.

V současné době jsou v realizaci projekty ministerstev zaměřené na tuto problematiku. V první řadě jde zejména o projekt Ministerstva pro místní rozvoj „**Elektronická metodická podpora tvorby rozvojových dokumentů obcí**“. Ministerstvo financí v současné době v rámci OP LZZ realizuje projekt „**Metodika přípravy veřejných strategií**“. Jedním z hlavních výstupů tohoto projektu bude dokument „Metodika přípravy veřejných strategií“, jehož cílem bude nastavit funkční postup přípravy strategických dokumentů ve veřejné správě v České republice od identifikace potřeby tvorby strategie po tvorbu způsobu její implementace a vyhodnocení. Dokument popíše zejména jednotlivé postupy a aktivity tvorby strategických dokumentů, definuje metody řízení procesu tvorby strategie a role jednotlivých aktérů. Dokument bude zpracován v květnu 2012. Metodika se bude věnovat principům strategické práce, procesům tvorby strategického dokumentu, průřezovým procesům a aplikaci procesu tvorby strategického dokumentu. Bude obsahovat různé nástroje a šablony.

S podporou Ministerstva pro místní rozvoj v rámci rezortních programů aplikovaného výzkumu vzniklo několik aplikací a výstupů podporujících strategické plánování a řízení obcí a vznikly také různé aplikace pro podporu rozvoje obcí.

- Z interaktivních aplikací lze uvést např. **Systém k podpoře rozhodování na úrovni regionálních a místních správ (projekt WB-04-04)** – systém je dostupný na <http://mmmarr.kapos.cz>. Aplikace zahrnuje okruhy 1) postavení obce, 2) Projektový management a marketing, 3) Hospodaření a financování obcí, 4) **Rozvoj obce**, 5) Správa obce, 6) Soužití občanů, přestupky, domácí zvířata, 7) Životní prostředí, 8) Informační podpora rozhodování, 9) Datové zdroje ke stažení. Aplikace je zpracována uživatelsky příjemnou formou a poskytuje představitelům obcí a měst cenné informace. Otázkou zůstává,

nakolik o ní vědí právě její koneční uživatelé, tedy starostové, místostarostové, apod.

- V rámci projektu „**Metody regionálního rozvoje pro potřeby strategického rozvoje regionů**“ (WA-003-05-Z12) byla vytvořena obsáhlá publikace „Metody regionálního rozvoje pro potřeby strategického rozvoje regionů“ shrnující poznatky a metodiku regionálního rozvoje, součástí je i problematika strategických dokumentů obcí.
- Součástí projektu „**Procesy řízení regionálního rozvoje na úrovni obecních a mikroregionálních samospráv České republiky**“ (WD-50-07-1) bylo vyhotovení manuálu rozvoje obce, který je dostupný <http://www.rozvojobci.cz/news/manual-pro-řízení-rozvoje-obci/>. Součástí řešeného projektu bylo i zpracování metodiky plánování rozvoje obcí, která vstoupí v roce 2012 do procesu certifikace. Tato metodika je k dispozici na <http://www.rozvojobci.cz>.
- V rámci projektu „**Rozvojový interaktivní audit**“ (WD-39-07-1) vznikly také různě zaměřené publikace a metodiky pro strategické plánování jak na úrovni obce, tak i na úrovni kraje. Výstupy z projektu jsou dostupné na <http://www.regionálnírozvoj.cz>. Tyto www stránky mají sloužit také jako informační platforma pro regionální rozvoj na úrovni obcí a krajů.

Celkově lze konstatovat, že dílčích metodických materiálů najdeme více, ale otázkou je jejich kvalita a využitelnost. Problémem je nejednotnost přístupů. Důležité je nyní konkrétní postupy ujednotit a uvést v praxi, případně zakotvit v legislativě.

Metodická pomoc obcím v oblasti plánování je důležitá také z toho hlediska, aby vypracované koncepční dokumenty měly alespoň podobnou strukturu a mohly se tak vzájemně spolupodílet na rozvoji celého kraje, resp. republiky.

4.2 METODICKÁ PODPORA TVORBY STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ OBCÍ NA KRAJSKÉ ÚROVNI

Zákon č. 248/2000 Sb. ukládá krajským úřadům povinnost pořizovat Program rozvoje územního obvodu kraje. Při tvorbě těchto dokumentů kraje úzce spolupracují s dotčenými obcemi. Zákon o regionálním rozvoji krajským úřadům neukládá povinnost tvorby metodiky a poradenství pro nižší územní celky. Z komunikace s krajskými úřady zapojenými do probíhajícího projektu vyplynulo, že krajské úřady bývají z důvodu metodické podpory při tvorbě obecních rozvojových dokumentů kontaktovány jen výjimečně. Spíše metodicky pomáhají při řešení dílčích rozvojových problémů.

Lze zmínit i projekt „Posílení kapacity při plánování a realizaci programů v Moravskoslezském kraji“ realizovaný Moravskoslezským krajem, který směřoval ke sjednocení metodických postupů při tvorbě strategických plánů. Například v jeho rámci byla vyhotovena publikace „Studijní opora Příprava, tvorba a realizace strategických plánů obcí a mikroregionů“, která je zaměřena na strategické plánování na municipální úrovni.

Z reakcí pilotních krajů projektu Elektronická metodická podpora tvorby rozvojových dokumentů obcí (Pardubický kraj, Liberecký kraj a Zlínský kraj), které jsou uvedeny v přílohách zde předkládané zprávy, je patrné, že pracovníci regionálního odboru krajů jsou připraveni – na požádání – poskytnout metodickou podporu zájemcům z řad municipalit, ovšem ve všech třech uvedených krajích se tak děje pouze sporadicky z důvodu malého zájmu obcí. Obce si často tuto možnost ani neuvědomují.

Asociace krajů ČR¹² realizuje projekt „Podpora oblasti strategického řízení a plánování na úrovni krajů a krajských úřadů“. Cílem projektu je metodicky podpořit krajské úřady a kraje při implementaci strategického řízení a plánování a to i v návaznosti na fázi udržitelnosti a sjednotit strukturu strategických dokumentů na úrovni krajů a krajských úřadů. Výstupem projektu bude mimo jiné manuál pro kraje a krajské úřady v oblasti strategického řízení a plánování. V rámci projektu by mělo vzniknout také znalostní centrum.

Pro plánování na obecní úrovni mohou být využitelné i metodické materiály původně zpracované k tvorbě rozvojových dokumentů svazků obcí, či k podpoře jejich rozvoje:

- Metodická příručka pro zpracování strategických rozvojových dokumentů mikroregionů. Zpracoval Ústav územního rozvoje, Brno (dostupné na <http://www.uur.cz>).
- Metodika tvorby lokálních rozvojových strategií. Zpracovala Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje, 2006. (dostupné z <http://brouk.kr-ustecky.cz/soubory/450018/metodika%5Flrs.pdf>).
- Perlín, R., Bičík, I.: Strategický plán mikroregionu metodická příručka pro zájemce o strategické plánování ve venkovských mikroregionech a obcích. Praha: Př.F UK, 2006.
- Certifikovaná metodika Přístupy k posílení spolupráce a synergie ve venkovských mikroregionech. Brno: GaREP, 2012.

¹² Asociace krajů České republiky (AK ČR) je nevládní neziskovou organizací, jejímiž členy jsou kraje ČR. Hlavním cílem Asociace je hájit a prosazovat společné zájmy krajů, přičemž „základním a společným zájmem krajů je péče o všestranný rozvoj území a o potřeby občanů v něm žijících.“ Tento cíl deklaruje AK ČR na svých stránkách, ve Stanovách ovšem explicitně obsažen není.

5. VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM VEŘEJNÉ SPRÁVY

Základní rámec pro vzdělávání úředníků veřejné správy dávají zákon 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a zákon č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon). V současné době je však v platnosti pouze menší část ustanovení tohoto zákona a to nikoliv otázky vzdělávání či institutu státní správy. Z hlediska legislativy je tedy odlišná úprava týkající se pracovníků státní správy a pracovníků územních samosprávných celků.

Základní vymezení hlavních úrovní zaměstnanců na úrovni územně samosprávných celků nalezneme v zákoně č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů. Ustanovení zákona se nevztahují na zaměstnance ÚSC zařazené v jeho organizačních složkách, zařazené jen v jeho zvláštních orgánech, kteří vykonávají výhradně pomocné, servisní nebo manuální práce nebo kteří výkon takových prací řídí.

Úředníkem se pro účely tohoto zákona rozumí zaměstnanec územního samosprávného celku podílející se na výkonu správních činností, zařazený do obecního úřadu, do městského úřadu, do magistrátu statutárního města nebo do magistrátu územně členěného statutárního města, do úřadu městského obvodu nebo úřadu městské části územně členěného statutárního města, do krajského úřadu, do Magistrátu hlavního města Prahy nebo do úřadu městské části hlavního města Prahy.

Vedoucím úředníkem se pro účely tohoto zákona rozumí úředník, který je vedoucím zaměstnancem. Podle §11 odst. 4 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce se vedoucími zaměstnanci zaměstnavatele rozumějí zaměstnanci, kteří jsou na jednotlivých stupních řízení zaměstnavatele oprávněni stanovit a ukládat podřízeným zaměstnancům pracovní úkoly, organizovat, řídit a kontrolovat jejich práci a dávat jim k tomu účelu závazné pokyny. Vedoucím zaměstnancem je rovněž vedoucí organizační složky státu.

Vedoucím úřadu se pro účely tohoto zákona rozumí vedoucí úředník, který vykonává funkci tajemníka obecního úřadu, tajemníka magistrátu statutárního města, tajemníka úřadu městského obvodu nebo městské části územně členěného statutárního města, ředitele krajského úřadu, ředitele Magistrátu hlavního města Prahy nebo tajemníka úřadu městské části hlavního města Prahy.

Mezi základní povinnosti úředníka patří dle § 16, odst. 1, písm. e) zákona 312/2002 Sb. prohlubovat si kvalifikaci v rozsahu stanoveném tímto zákonem“.

Systematizovanou součástí vzdělávání ve veřejné správě jsou **vzdělávací kurzy realizované v návaznosti na zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků**. Tento zákon rozlišuje:

- vstupní vzdělávání;
- průběžné vzdělávání;
- zvláštní odbornou způsobilost;
- vzdělávání vedoucích úředníků.

Programy v jednotlivých typech vzdělávání jsou akreditovány Ministerstvem vnitra ČR. Soubor akreditovaných kurzů pro pracovníky veřejné správy je dostupný na <http://www.mvcr.cz/sprava/priprava/databaze/programy.html>. Databázi akcí dalšího profesního vzdělávání lze nalézt na http://www.eu-dat.cz/dat/act/dat_index.act.

Vstupní vzdělávání dle uvedeného zákona zahrnuje znalosti základů veřejné správy, zvláště obecných zásad organizace a činnosti veřejné správy a územního samosprávného celku, základy veřejného práva, veřejných financí, evropského správního práva, práv a povinností a pravidel etiky úředníka, základní dovednosti a návyky potřebné pro výkon správních činností, znalosti základů užívání informačních technologií, základní komunikační, organizační a další dovednosti vztahující se k jeho pracovnímu zařazení.

Průběžné vzdělávání zahrnuje prohlubující, aktualizací a specializační vzdělávání úředníků zaměřené na výkon správních činností v územním samosprávném celku, včetně získávání a prohlubování jazykových znalostí a uskutečňuje se formou kurzů.

Zvláštní odborná způsobilost zahrnuje souhrn znalostí a dovedností nezbytných pro výkon činností stanovených prováděcím právním předpisem. Zvláštní odborná způsobilost má obecnou a zvláštní část.

Podle § 27 zákona č. 312/2002 Sb. o úřednících územních samosprávných celků a změně některých zákonů, **vzdělávání vedoucích úředníků** zahrnuje obecnou část a zvláštní část. Obecná část zahrnuje znalosti a dovednosti v oblasti řízení úředníků. Zvláštní část zahrnuje přehled o činnostech stanovených prováděcím právním předpisem vykonávaných podřízenými úředníky.

Za stěžejní dokument v oblasti vzdělávání pracovníků veřejné správy lze považovat Koncepti **vzdělávání zaměstnanců ve veřejné správě**. Obsahuje návrh na komplexní úpravu celoživotního profesního vzdělávání zaměstnanců správních úřadů a územních samosprávných celků. Navazuje na povinnost těchto zaměstnanců prohlubovat svou kvalifikaci ve vztahu k druhu vykonávané práce stanovené pracovní smlouvou. Tato koncepce se snaží řešit sjednocení systému vzdělávání ve veřejné správě tak, aby lépe odpovídal požadavkům veřejné správy jak na úrovni státní správy, tak i na úrovni krajů a obcí. Ve své podstatě se snaží o sjednocení „dvoukolejných systémů“ – na jedné straně vzdělávání pracovníků státní správy dané zákonem č. 218/2002 Sb., tzv. „služební zákon“ a na druhé straně vzdělávání pracovníků územních samosprávných celků dané zákonem 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků.

Stávající systém umožňuje začlenit do vzdělávání ve veřejné správě prakticky všechny subjekty, které mají oprávnění ke vzdělávání. Nezbytnou cestou zkvalitnění procesu vzdělávání ve veřejné správě je však zkvalitnění procesu akreditace vzdělávacích institucí a vzdělávacích programů a prověřování předpokladů fyzických osob, které zabezpečují vzdělávání úředníků veřejné správy. Získávání oprávnění ke vzdělávání ve veřejné správě by mělo předcházet stanovení konkrétnějších a přesnějších kritérií akreditace.

Systém vzdělávání musí být v souladu s Pravidly vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech, v návaznosti a souladu s koncepcí a strategií celoživotního vzdělávání a v návaznosti na zákon č. 179/2006 Sb., o uznávání výsledků dalšího vzdělávání.

Nové úředníky veřejné správy lze z hlediska vzdělávacích potřeb rozdělit do tří skupin:

1. **pracovníci nově nastupující** do dané oblasti
 - a) způsobilí – tj. znalí problematiky
 - b) nezpůsobilí – tj. neznalí problematiky
2. **pracovníci stávající na pozicích, jejichž obsahem je daná problematika**, kteří potřebují prohloubení kvalifikace ve specifických oblastech.
3. **pracovníci přecházející** z jiných útvarů veřejné správy (vč. politické rotace)
 - a) způsobilí – tj. znalí problematiky dané problematiky
 - b) nezpůsobilí – tj. neznalí problematiky dané problematiky

Z hlediska hloubky a rozsahu vzdělávacích potřeb v určité oblasti můžeme stávající úředníky veřejné správy rozlišit do tří kategorií:

- Vedoucí pracovníci útvarů věnujících se dané problematice (důraz spíše na propojení základních znalostí na střední úrovni podrobnosti).
- Ostatní pracovníci útvarů věnujících se dané problematice (je třeba nejhlubší znalost).
- Pracovníci ostatních útvarů dotýkajících se svou činností dané problematiky (jde o informovanost, zohlednění aspektů jiných činností ve své vlastní problematice).

Česká republika nemá ucelený vzdělávací systém pro volené představitele obecní a krajské samosprávy (ani pro volené zástupce v parlamentu). Jejich účast na vzdělávacích kurzech a dalších akcích je tedy ryze dobrovolná. Kurzy zaměřené na zastupitele obcí a krajů jsou spíše výjimkou.

Jako konkrétní případ vzdělávacích aktivit lze uvést **projekt Zkvalitnění výkonu činnosti zastupitelů a posílení kapacity místní samosprávy v ČR** (Vzdělaný zastupitel) realizovaný Svazem měst a obcí ČR s podporou OP LZZ. Cílem projektu je podpořit zastupitele při výkonu jejich funkce. Představitelům samospráv nabízí různé formy vzdělávání a informačně-poradenskou podporu. Konkrétně jsou v nabídce vzdělávací semináře v obcích a e-learningový kurz, bezplatná právní poradna pro zastupitele, platforma <http://www.vzdelanyzastupitel.cz> pro sdílení zkušeností a příkladů dobré praxe. V tomto projektu je rozvojová problematika přímo **předmětem vzdělávacího semináře „Zastupitel jako osoba odpovědná za dlouhodobý rozvoj obce** (strategický plán, strategické dokumenty jednotlivých oblastí, územní plán)“. Nepřímo se pak také objevuje v dalších seminářích, např. „Zastupitel jako manažer“ nebo „Zastupitel jako hospodář“.

Po každých volbách je zpracována aktualizovaná verze **Příručky člena zastupitelstva obce** (poslední příručku po volbách v roce 2010 vydal Svaz měst a obcí ČR v rámci výše uvedeného projektu Vzdělaný zastupitel; v předchozích letech tvorbu příručky zaštiťovalo Vzdělávací centrum pro veřejnou správu). Elektronickou verze publikace je dostupná na stránkách SMO ČR. Rozvoj obce je předmětem 4. kapitoly, která má subkapitoly:

- 4.1 Veřejné zakázky
- 4.2 Příprava projektů, získávání dotací a grantů
- 4.3 Strategické plánování
- 4.4 Územní a regulační plán

V oblasti vzdělávání pro zástupce obcí hraje významnou roli i **Vzdělávací centrum pro veřejnou správu, o.p.s.** (<http://www.vcvscr.cz>).

Ze závěrů projektu „Identifikace kompetencí zatěžujících výkon veřejné správy se zvláštním přihlédnutím k malým obcím“ zpracovaného v roce 2007 na základě zadání Ministerstva vnitra ČR společnosti GaREP je patrné, že odborná úroveň a věcná náplň vzdělávacích kurzů často neodpovídá konkrétním praktickým potřebám pracovníků územně správních celků (ÚSC) a z těchto důvodů ani jejich odborná úroveň a věcné zaměření nebývají vždy jednoznačně přínosné.

Současná praxe je taková, že vzdělávací kurzy jsou nabízeny různými vzdělávacími institucemi spíše dle jejich odborné specializace, než na základě poznání relevantních vzdělávacích potřeb cílových subjektů. Nabídka kurzů je také častěji koncentrovaná pouze do určitých oblastí, čímž je také územně nerovnoměrně rozložena. Jádrem tvoří kurzy přibližující legislativu a týkající se jednotlivých správních úkonů. Dle výsledků projektu bylo dále zřejmé, že přednášky lektorů bývají spíše obecné, bez potřebných odkazů na jejich praktické využití.

Často rovněž chybí účinná kontrola kvality nabízeného vzdělávání ze strany orgánů, které vzdělávací programy akreditovaly. Podceňováno je i vzdělávání v širších souvislostech, které by posílilo znalosti a rozvinulo schopnosti účastníků k realizaci rozvojových činností. Ze závěrů výše uvedeného výzkumu jednoznačně vyplynula potřeba vytvoření systému vzdělávání úředníků i představitelů veřejné správy, zohledňující reálné současné i budoucí vzdělávací potřeby i strukturovanost jednotlivých profesních pozic.

6. PODPŮRNÉ SYSTÉMY ROZVOJE OBCÍ

6.1 STRUKTURY SPOLUPRÁCE OBCÍ

Možnosti spolupráce obcí při rozvoji území

Základní rovinou spolupráce je spolupráce meziobecní. **Účelem spolupráce je snaha znásobit síly a možnosti jednotlivých obcí a snáze řešit problémy či zajišťovat veřejné statky.** V případě svazků obcí je v § 50 zákona o obcích uveden výčet hlavních možných úkolů spolupráce.

Po formální stránce mohou uskupení obcí nabývat rozličných podob a forem, základní principy však zůstávají stejné. Se škálou forem spolupráce souvisí volba a nastavení nejvhodnější formy spolupráce. Překrývání členství a nesystémový přístup obcí k využívání spolupráce totiž oslabují šanci na efektivní spolupráci.

Tab. 8: Volba vhodné formy spolupráce obcí

Hlavní cíle spolupráce	Vhodná forma spolupráce
Společné řešení problémů s nadobecním přesahem. Realizace společných rozvojových projektů. Formulace a prosazování zájmů přirozených regionů. Koordinace rozvojových činností.	svazek obcí
Správa majetku. Zajištění veřejných služeb.	svazek obcí či společná právnická osoba podle obchodního zákoníku
Řešení specifického problému. Realizace projektu.	smlouva uzavřená ke splnění konkrétního úkolu
Výměna informací a zkušeností. Společný postup při vyjednávání.	není nezbytné formalizovat; partnerská obec, případně svazek obcí
Cílenější zapojení podnikatelů a neziskových organizací do rozvoje regionu.	místní akční skupina, lze i ve vazbě na svazek obcí

Pozn. Pro spolupráci v oblasti přenesené působnosti musí obec využít veřejnoprávní smlouvy.

Spolupráce musí být založena na principu subsidiarity.¹³ Dle něj musí být rozhodnutí a zodpovědnost na tom stupni politického systému, který je nejbližší občanům. Klíčovým tématem je výkon veřejných činností na úrovni, na které je jejich naplnění dosaženo nejlépe. Aplikace tohoto principu na spolupráci obcí – a to v obou směrech – může být dalším podkladem pro rozvoj spolupráce. U činnosti, které mohou být lépe a efektivněji řešeny na obecní úrovni, nemá být spolupráce prosazována za každou cenu; spolupráce by měla ulehčit obci při řešení činností obdobného typu, podobných problémů, nadobecních záležitostí. Spolupráce musí být „hrou s kladným součtem“ pro všechny. Uvedený princip by měly mít obce na zřeteli při vytváření nových uskupení.

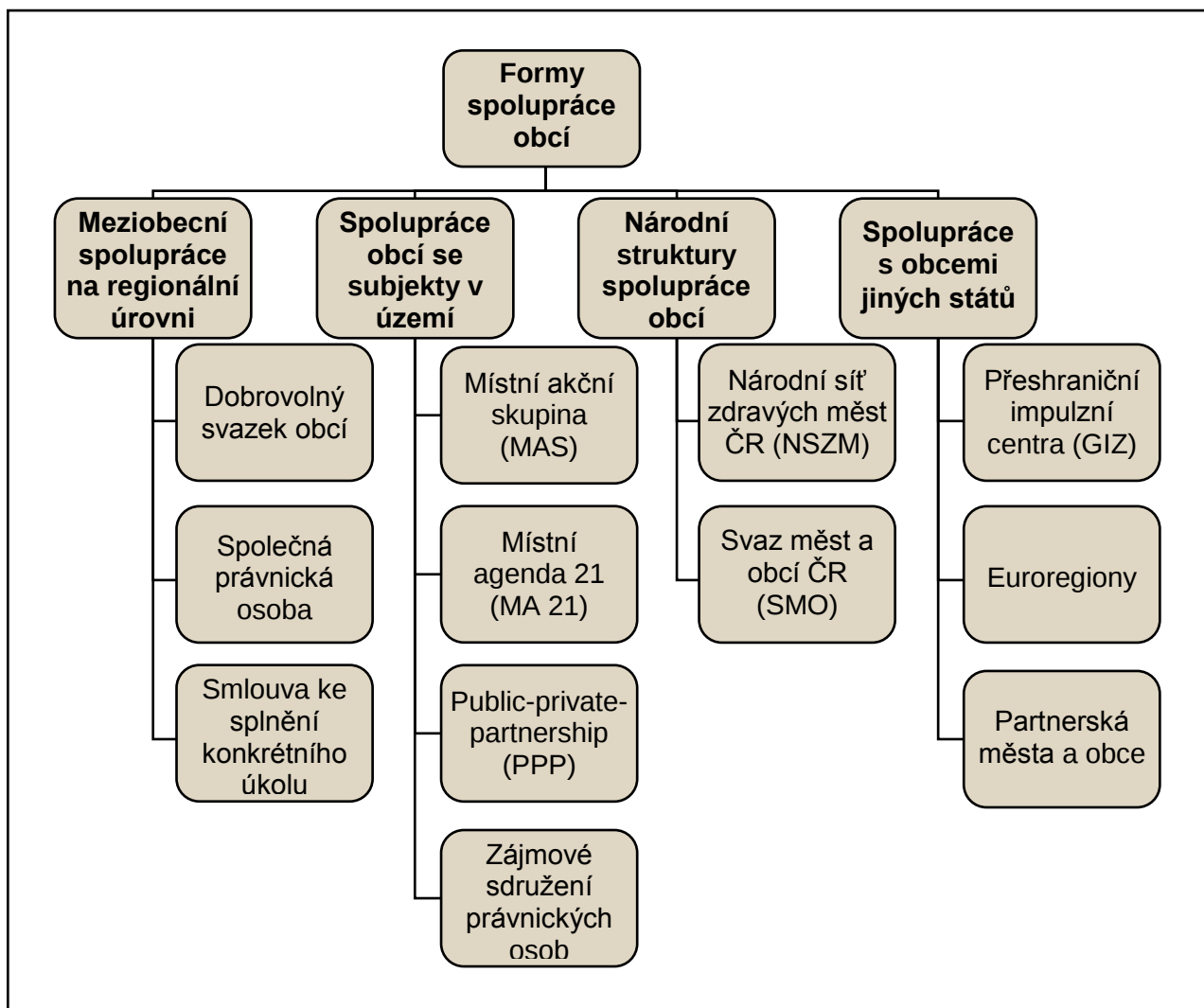
Spolupráce obcí je jako vztah založena na dobrovolnosti, a nelze proto nalézt jeden univerzální model, stejně tak jako nelze komplexně vyřešit všechny vztahy mezi aktéry. Zásadní je, aby obce a ostatní subjekty v území našly takový systém

¹³ Subsidiarita jako organizační princip vyjadřuje v pozitivním smyslu myšlenku, že každé jednání vyššího společenství má pomáhat nižším společenstvím nebo jednotlivcům, v negativním smyslu subsidiarita vyžaduje od vyššího společenství náhradní způsob jednání tehdy, když tím může pomoci nižšímu společenství v překonání obtíží při plnění jeho úkolů či záměrů (Hendrych, D. a kol.: *Právní slovník*, 2. rozšířené vydání, Praha: C.H.Beck, 2003, s. 1005).

spolupráce, který jim umožní efektivně dosáhnout stanovených cílů. Oporou na cestě k nalezení a rozvinutí tohoto optima je důsledné promýšlení faktorů ovlivňujících spolupráci a následné rozvinutí vnitřních mechanismů spolupráce podporujících plnění cílů spolupráce. Zkvalitňování jednotlivých prvků spolupráce je dlouhodobý proces vedoucí k podpoře rozvoje obcí. Klíčové je vnímání spolupráce ze strany všech účastníků jako důležitého a prospěšného procesu a z toho vyplývající snaha o co nejlepší fungování. Pro dosažení maximálního efektu spolupráce je velmi důležité realizovat tuto spolupráci koncepčně, tzn. jednotlivými aktivitami sdružení naplňovat předem vytčené cíle, a nikoliv pouze účelově řešit momentální problémy či aktivity.

Každá obec vstupuje do spolupráce s dalšími obcemi s různou motivací. Motivem spolupráce může být úspora nákladů, sdružení prostředků na realizaci větších projektů, získání dotací či „jen“ výměna zkušeností a vzájemná podpora. Je důležité nastavit spolupráci a její formu tak, aby bylo vůbec možné motivaci jednotlivých obcí naplnit.

Formy spolupráce představují konkrétní právní a organizační podobu systému spolupráce, zásadní je však vztah ke konkrétnímu účelu. Mohou se členit podle řady hledisek, z nichž nejvhodnější je kombinace členění podle území a spolupracujících subjektů (viz obr. 10). Jednotlivé formy spolupráce mají různou náplň – různý obsah aktivit, které vykonávají. Až na výjimečné případy je náplň tvořena širokou a různorodou škálou aktivit, které se mohou lišit i v jednotlivých případech v rámci určité formy spolupráce.

Obr. 10: Schéma členění způsobů a forem spolupráce

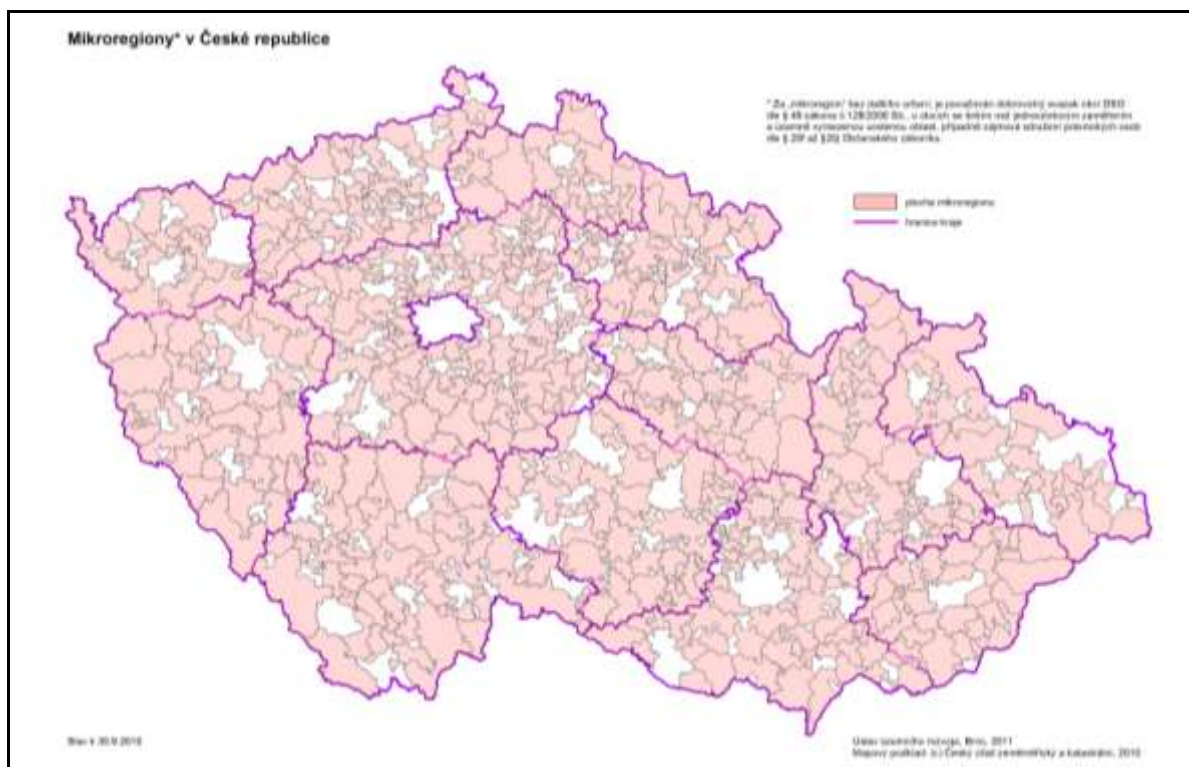
Pramen: Galvasová a kol., 2007

Podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, mohou obce mezi sebou spolupracovat pouze při výkonu samostatné působnosti. Konkrétně mohou uzavřít smlouvu ke splnění konkrétního úkolu, vytvořit dobrovolný svazek obcí, anebo založit právnickou osobu (obchodní společnost, družstvo apod.). Vzhledem k tomu, že spolupráce mezi obcemi probíhá v současnosti nejčastěji prostřednictvím dobrovolných svazků obcí, a spolupráce mezi obcí a dalším subjektem (obec, podnikatel, NNO...) prostřednictvím místních akčních skupin, bude následující text více věnován právě těmto dvěma formám.

Dobrovolné svazky obcí

Základní a nejtypičtější formou spolupráce obcí v ČR, přímo uvedenou v zákoně o obcích, jsou **dobrovolné svazky obcí** (obvykle nazývané jako „mikroregiony“). Podle Galvasové a kol. (2007) obvykle vznikají pro územně ucelenou oblast, vymezenou přirozenými přírodními, technickými nebo historickými hranicemi a dalšími důležitými pojíci prvky. Vyskytují se však i svazky sdružené bez principu územní celistvosti a zaměřující se např. na rozvoj určitých společných záměrů. Členy svazků mohou být pouze obce; není možné, aby ve svazku byly sdruženy i jiné

právnícké či fyzické osoby. Přes řadu společných rysů jsou svazky obcí značně různorodou skupinou. Liší se jak účelem, tak intenzitou a náplní spolupráce.

Obr. 11: Pokrytí území ČR dobrovolnými svazky obcí v roce 2010

Pramen: Ústav územního rozvoje, 2011

V případě účelu lze svazky rozlišit na **monotematické** svazky a na **komplexní** svazky. Monotematické svazky vznikají za účelem realizace úzce vymezeného okruhu činností. Nejčastěji jde o budování technické infrastruktury, kdy se obce spojují k pořízení, resp. provozování vodovodu, kanalizace s ČOV, plynofikace, likvidace odpadů apod. Další svébytnou skupinou jsou svazky obcí v oblasti cestovního ruchu. Vedle těchto významných tematických skupin existují nepočetné skupiny specifických svazků, zaměřených na řešení určitého konkrétního problému. Svazky „monotematické“ bývají většinou časově omezeny na dobu realizace daného projektu. Svazky „komplexní“, jak už je z jejich názvu zřejmé, usilují o celkový rozvoj území koncepčním způsobem (na základě své strategie rozvoje) a jsou relativně trvalejšího charakteru.

V současné době není rozvojový potenciál celé řady svazků obcí bohužel plně využíván: nejsou dořešeny základní procesní, organizační a ekonomické otázky, čímž nedochází k synergickým efektům.

Hlavní bariéry fungování svazků obcí lze nejčastěji spatřovat v těchto oblastech (Bínek a kol., 2010):

- konfliktní vztah obecního / nadobecního zájmu;
- chápání mikroregionu pouze jako rámce pro individuální rozvojové aktivity jednotlivých obcí;
- nedůvěra jednotlivých členů v rámci svazku (převažující pocity konkurence namísto partnerství a spolupráce);

- vstup do svazku pouze za vidinou zisku finančních prostředků (dotací).

Na úrovni obcí je třeba hledat oblasti, jejichž řešení je dostatečné či neúčinnější právě na obecní úrovni, a na druhé straně oblasti, v nichž je vhodné spolupracovat s ostatními obcemi (tj. aplikace principu subsidiarity), hledat společná východiska, zájmy, vize a cíle subjektů v území, řešit rozvoj území komplexně, zapojit do spolupráce i podnikatelskou a neziskovou sféru.

Svazky obcí slouží často jako základ pro jiné typy spolupráce. Zejména jde o místní akční skupiny a euroregiony, ale svazky obcí mohou vstoupit jako celek např. i do Národní sítě zdravých měst. Svazky obcí v praxi často fungují jako prostorový rámec pro místní akční skupiny.

Bez ohledu na konkrétní způsob spolupráce jsou **základními podmínkami fungování spolupráce** zejména:

- existence optimálních forem spolupráce z hlediska účelu a náplně spolupráce,
- ochota a schopnost subjektů spolupracovat,
- vhodné nastavení vnitřních procesů struktur spolupráce (řízení, komunikace, kompetence, dosahování konsenzu apod.),
- vytvoření ekonomického systému umožňujícího flexibilní činnost v rozsahu potřebném k dosažení účelu spolupráce.

Vazby dobrovolných svazků obcí na plánování a rozvoj obcí

Pro identifikaci svých potřeb, určení směrů rozvoje, rozvojových aktivit a pro strategické rozhodování zpracovávají svazky obcí své rozvojové strategie. Strategie rozvoje mikroregionu (svazku obcí) je koncepčním dokumentem, který napomáhá systematicky řídit a organizovat změny v daném území. Je to dokument, který vychází ze znalosti daného území a jeho potenciálu. Strategie rozvoje mikroregionu by měla působit jako určitá nadstavba strategií rozvoje jednotlivých členských obcí svazku a koordinovat a sdružovat jejich společné aktivity.

Tab. 9: Základní význam a přínosy strategie rozvoje obce a svazků obcí

Strategie rozvoje obce jako východisko	Strategie svazku obcí jako projektový rámec
– Základní nástroj řízení obce – na základě poznání situace v obci a představ občanů, podnikatelů, zájmových organizací a dalších formuluje rozvojové cíle obce a aktivity vedoucí k jejich naplnění. Hlavní přínosy strategie rozvoje obce: – Sladění představ o rozvoji obce. – Identifikace problémů a jejich řešení. – Formulace rozvojových záměrů a projektů. – Rozvržení realizace aktivit a subjektů se na nich podílejících.	– Základní rozvojový dokument (nástroj) pro koordinaci rozvojových aktivit na území více obcí – navazuje na strategii obce. – Prolínajícím se procesem je budování partnerství. – Vyjasnění vize území a definování priorit svazku. – Důležitý dokument sdružování vlastních finančních prostředků a pro efektivní získávání vnějších zdrojů (dotací). – Podklad pro navázání spolupráce s aktéry (zejména soukromá sféra) i mimo mikroregion.

Strategie rozvoje obce jako východisko	Strategie svazku obcí jako projektový rámec
– Alokace vlastních finančních prostředků a určení potřeby prostředků vnějších. – Východisko pro územní průmět aktivit v územním plánu.	– <i>Rozvojový svorník a rámec pro uplatnění dalších rozvojových nástrojů.</i>

Strategii rozvoje má pořízenou téměř každý svazek obcí. To je významně rozdílná situace od stavu existence koncepčního dokumentu jednotlivých obcí. Mnoho obcí (zejména s malým počtem obyvatel) totiž spoléhá na to, že jim pro jejich vlastní rozvoj dostačuje strategie rozvoje mikroregionu, jehož jsou členem. Tato skutečnost přináší určité problémy při rozhodování a řízení jak v rámci daného svazku obcí, tak i v rámci samotné obce. Základní přehled důsledků jednotlivých stavů existence, resp. neexistence koncepčních dokumentů přibližuje níže uvedená tabulka.

Tab. 10: Stav plánování a obcí a svazků obcí a jeho důsledky

	Jednotlivé obce nemají své rozvojové koncepce	Jednotlivé obce mají své rozvojové koncepce
Svazek obcí nemá svou rozvojovou koncepci	Neefektivní rozvoj Ad hoc rozhodování	Nutné neustálé průměty obecních koncepcí na úrovni svazku
Svazek obcí má svou rozvojovou koncepci	Koncepce svazku supluje koncepce obcí, obtížná realizace koncepce, často potlačení společných témat na úkor obecních aktivit	Ideální stav, koncepce svazku jako průmět a nadstavba obecních koncepcí

Zásadním předpokladem pro spolupráci je tedy mít jasno o tom, co potřebují jednotlivé obce, co chtějí dělat samy, co by delegovaly na svazek obcí apod. Na tomto základě musí dojít k následné formulaci úkolů pro svazek obcí.

Místní akční skupiny

Obdobnou strukturou jako dobrovolné svazky obcí jsou tzv. „**místní akční skupiny**“ (MAS). Evropská unie si začala na konci 80. let 20. století uvědomovat, že politika rozvoje venkova je z hlediska rozlohy území, kterou venkov zaujímá, a počtu obyvatel, kteří zde žijí, politikou prvořadého významu. Tehdy se ve sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě poprvé objevil pojem Leader, který měl mít význam programu. Původně měl program Leader podpořit environmentální, ekonomické, sociální a kulturní rozměry venkova – při zachování rozmanitosti venkovských oblastí. Nositelem podporovaných strategií místního rozvoje (LAP – Local Action Plans) se měly stát skupiny pro místní akce (LAG – Local Action Groups), pro něž se v ČR vžil název místní akční skupiny. Program se následně změnil spíše v metodu, dle které by mělo být pracováno.

Leader přišel se zcela novým přístupem, který byl na jeho počátku u většiny členských zemí EU velmi nezvyklý. Jednalo se zejména o tzv. princip „bottom-up“, kdy se místo do té doby používané intervenční logiky „shora dolů“ nově uplatnil postup „zdola nahoru“. To v praxi znamenalo, že byla stanovena jen základní pravidla (např. výběr ze čtyř tematických okruhů pro místní strategie), a poté už bylo na místních akčních skupinách, aby si vybraly, co ve svém území chtějí podporovat. Samotná metoda Leader vychází ze sedmi základních principů:

- existující strategie místního rozvoje,
- partnerství mezi veřejnou a soukromou sférou na místní úrovni tvořící MAS,
- princip „zdola nahoru“ při přípravě i realizaci strategie,
- integrované a multisektorové akce,
- inovační přístup,
- mezinárodní a národní spolupráce,
- vytváření sítí.

Pojem Leader není v současné době oproti minulosti chápán jako samostatný „balíček“ opatření nebo peněz, nýbrž jako metoda, kterou lze implementovat jednotlivá opatření všech tří tematických os. Tím došlo k začlenění (tzv. mainstreamingu) Leaderu jako původní iniciativy EU do národních programů členských zemí a jejich politik rozvoje venkova. Díky tomu se měla stát osa IV Leader horizontální prioritou celého Programu rozvoje venkova; měla se prolínat zbývajícimi třemi osami a upřednostňovat vstup soukromého kapitálu a mezisektorových partnerství do rozvoje venkova a jeho financování. Osa Leader se tímto krokem měla definitivně stát metodou neboli prostředníkem pro vznik inovací a partnerství v osách I, II a III, a ne pouze dotačním programem. Hlavním přínosem osy IV Leader je tedy zejména způsob, jakým jsou akce rozvoje venkova realizovány a vzájemně propojeny.

Místní akční skupina je základním nástrojem metody Leader. Je tvořena místními aktéry na principu partnerství soukromé a veřejné sféry. MAS sdružují zástupce samospráv a dalších veřejných institucí, podnikatele a nestátní neziskové organizace. Není však ojedinělým – a přitom velmi pozitivním – jevem, že členy MAS jsou také aktivní občané. Tato mezisektorová a mezioborová partnerství mohou mít velký potenciál úspěšně se podílet na strategickém plánování rozvoje venkova při zachování respektu k rozmanitostem jednotlivých regionů.

MAS musí mít právní formu občanského sdružení, obecně prospěšné společnosti nebo zájmového sdružení právnických osob. Dvě z těchto právních forem však jednoznačně dominují. Ze 151 MAS evidovaných Národní sítí místních akčních skupin jich byly dvě třetiny občanskými sdruženími a cca třetina mělo právní formu obecně prospěšné společnosti.

Tab. 11: Počet MAS v letech 2004–2011

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet MAS v České republice	30	48	77	137	140	155	155	151

Pramen: Národní síť MAS ČR

MAS mohly požádat o finanční podporu v rámci Programu rozvoje venkova České republiky. V rámci rozdělování financí jich bylo v jejich činnosti takto podpořeno

celkem 112. Každá MAS, která si požádala o dotaci, musela mít zpracovaný svůj vlastní Strategický plán Leader. Pro současné rozpočtové období EU 2007–2013 byla definována osnova Strategického plánu Leader:

ZÁVAZNÁ OSNOVA STRATEGICKÉHO PLÁNU LEADER (SPL)

1. Žadatel/předkladatel SPL
2. Základní údaje o území MAS
3. Zpracování SPL MAS
4. Analýza území MAS
5. SWOT analýza
6. Strategie
7. Partnerství MAS
8. Zkušenosti a spolupráce
9. Organizace a zdroje MAS
10. Administrativní postupy
11. Zapojení žen, mladých lidí a zemědělců

Tato situace se významně odlišuje od situace u svazků obcí, kde je rozsahu a kvalitě jejich strategického plánování ponechána naprostá dobrovolnost. Pro další rozpočtové období 2014–2020 budou MAS zpracovávat vlastní Integrované strategie rozvoje území (ISRÚ), které by už neměly být tak všeobecné, ale měly by být více zaměřeny na řešení konkrétních problémů území.

Vazby místních akčních skupin na plánování a rozvoj obcí

MAS však mohou z hlediska rozvoje území skrývat několik úskalí. Jedním z nich je jejich členská skladba. Dle principů metody Leader musí aspoň polovinu členů tvořit podnikatelé, neziskové organizace či občané. V praxi však v případě, že počet obcí na území MAS převyšuje počet subjektů mimo veřejnou správu, vstupuje do MAS namísto obcí svazek obcí, do něhož jsou tyto obce začleněny. Formálně tak např. MAS, která zaujímá území téměř celého okresu, může být tvořena dvěma podnikateli, třemi neziskovými organizacemi a čtyřmi svazky obcí. Z tohoto příkladu je zřejmá absurdnost takového přístupu (obcházení pravidel). Na území čtyř svazků s celkem 60 obcemi by správně mělo protivažň tvořit více než 60 podnikatelů a neziskových organizací. Bohužel v českých podmínkách se tomu tak neděje, a tak nejsou efekty ze spolupráce aktérů v rámci MAS tak přínosné, jak by mohly být.

V propojení veřejného a soukromého sektoru právě spočívá síla MAS, přičemž právě pomocí těchto uskupení plynou finanční prostředky na rozvoj venkova a posilují tak v posledních letech jeho dynamický rozvoj. Zapojení podnikatelské sféry může přispět k realistickému uchopení rozvojových možností regionů a k provázání představ představitelů veřejné správy a manažerů podniků o směřování rozvoje území. Zástupci veřejné správy jsou také informováni o podnikatelských záměrech a mohou vytvořit vhodné prostředí pro jejich realizaci. Struktura účastníků se podnikatelů je však obvykle značně nevyvážená a impulzem pro jejich vstup do MAS často může být získání prostředků na realizaci vlastních specifických zájmů.

Důkazem určitého paradoxu spolupráce v České republice, která je značně „ohýbána“ ve prospěch slova Leader jako zdroje peněz a ne jako metody spolupráce, jsou také výsledky schválených a doporučených projektů jednotlivých MAS Státním zemědělským intervenčním fondem. Z celkového přehledu projektů je jasné, že více než 70 % finančního objemu je směřováno do projektů zacílených pouze do dvou opatření Programu rozvoje venkova: „Obnova a rozvoj vesnic“ a „Občanské vybavení a služby“. Tato dvě „nejoblíbenější“ opatření nenabízí jakoukoliv potřebu spolupráce obce s jiným subjektem během jejich realizace. Náplň těchto dvou opatření rozhodně není rozvojová, ale spíše údržbová nebo stabilizační a v drtivé většině případů tyto projekty suplují standardní činnosti obcí, které mají dané ze zákona (např. správa a údržba svého majetku – opravy obecních úřadů, škol, silnic, občanské vybavenosti nebo jiné infrastruktury). Některé MAS jsou tak v současnosti spíše nástrojem pro administraci předkládaných projektů (využití veřejných prostředků), ale už ne tolik pro aktivaci (oživení a endogenní rozvoj) regionu. Změna tohoto přístupu a konkretizace a integrace pomoci pro dané území jsou nyní největšími výzvami pro budoucí rozpočtové období EU 2014–2020.

6.2 ORGANIZACE ZASTŘEŠUJÍCÍ OBCE A MĚSTA ČR

Obce a města ČR vstupují do různých zájmových organizací, které jim pomáhají hájit jejich zájmy (zejména ve vztahu ke vznikající legislativě), poskytují informační servis a poradenství v určitých oblastech, v rámci nichž sdílejí zkušenosti a rozvíjejí různé hodnoty.

Následující text se zaměřuje na podporu rozvoje obcí a jeho plánování organizacemi, které obce či jejich svazky či vyšší územní celky zastřešují a jednají v jejich zájmu.

Mezi **základní organizace** patří:

- a) Svaz měst a obcí České republiky
- b) Sdružení místních samospráv České republiky
- c) Spolek pro obnovu venkova České republiky
- d) Národní síť místních akčních skupin České republiky

Specifickými organizacemi jsou:

- e) Národní síť zdravých měst ČR
- f) Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska

Způsob a povaha podpory obcí ze strany těchto organizací bude v dalším textu rozebrána dle jednotlivých organizací.

Svaz měst a obcí České republiky

Svaz měst a obcí České republiky (SMO ČR) je nevládní neziskovou organizací, která byla založena jako zájmové sdružení právnických osob. Členy Svazu jsou obce a města¹⁴, z čehož také vyplývá charakter jeho činnosti, která stojí především na aktivitě představitelů obcí. Jádrem činnosti SMO ČR spočívá v podílení se na přípravě

¹⁴ V současné době ca 2 500 měst či obcí.

a tvorbě návrhů legislativních i nelegislativních opatření v oblastech týkajících se kompetencí obcí, jako např. strukturální politiky, politiky sociálního začleňování atp.

Jako **hlavní cíle** své činnosti SMO ČR uvádí:

- obhajobu společných zájmů a práv měst a obcí, a vytváření příznivých podmínek k jejich rozvoji;
- podporu a rozvoj samosprávné demokracie ve veřejné správě;
- podílení se na přípravě zákonů a dalších opatření, které mají dopad na místní samosprávu, a posilování vlivu obcí v legislativní oblasti;
- včasné informování vlády, parlamentu i institucí Evropské unie o tom, jaký dopad mohou mít jimi připravovaná opatření na kvalitu života občanů i na rozvoj jednotlivých území;
- posilování ekonomické samostatnosti měst a obcí;
- vzdělávání zastupitelů i pracovníků místních samospráv;
- podporu výměny zkušeností a příkladů dobré praxe.

V uvedeném výčtu, který vychází ze Stanov SMO ČR (§ 2 – Základní cíle a předmět činnosti Svazu), podpora rozvoje obcí či plánování rozvoje samostatně a explicitně nefiguruje, ale je zahrnuta či nepřímě obsažena v ostatních bodech. Stejně tak i v dalších dokumentech Svazu:

- ***Priority činnosti Svazu měst a obcí ČR na období let 2011 – 2013***

Nejblíže problematice regionálního rozvoje či jeho plánování jsou zřejmě následující body:

A. Činnost Svazu měst a obcí směrem k Parlamentu ČR, Vládě ČR, ústředním orgánům státní správy a ostatním veřejným organizacím s celostátní působností:

- I. Finance – 9): „Svaz bude dále usilovat o zohlednění potřeb venkova v pilíři rozvoje venkova Společné zemědělské politiky a zejména navýšení objemu prostředků na dotace z Programu rozvoje venkova jdoucích ve prospěch venkova. Tam, kde budou existovat přesahy nebo „bílá místa“ mezi jednotlivými dotačními programy, bude Svaz usilovat o jejich odstranění.“
- II. Legislativa a majetek – 3): „Svaz bude prosazovat zájmy obcí v připravovaných strategiích národního rozsahu, jež mají dopad na fungování samospráv (např. Národní program reform, Strategie regionálního rozvoje, Strategie udržitelného rozvoje atp.).“

- ***Dohoda o vzájemné spolupráci mezi SMO ČR a MMR***

Rozvoj samospráv je zmíněn už na konci preambule: „(...) Projevem této spolupráce bude efektivnější výkon veřejné správy ve vztahu k rozvoji místních samospráv, a tím i České republiky jako celku.“ Samotný účel dohody je pak zakotven v čl. 1: „Účelem této dohody je zavedení pravidelných konzultací mezi Ministerstvem pro místní rozvoj a Svazem měst a obcí České republiky týkajících se regionální politiky, politiky bydlení, cestovního ruchu, veřejných zakázek a Ministerstvu pro místní rozvoj věcně příslušných vztahů ke strukturám Evropské unie při hodnocení jejich dopadu na města a obce. (...).“

Svaz měst a obcí ČR je zakladatelem dvou **institucí**, které se věnují obecní a potažmo i rozvojové problematice:

- ***Institut URMO – Institutu pro udržitelný rozvoj měst a obcí, o. p. s.***

Smyslem činnosti Institutu je vytváření podmínek pro spolupráci mezi subjekty a institucemi působícími ve veřejné správě, veřejném a soukromém sektoru a odbornými subjekty, jejichž činnost se vztahuje právě k výkonu veřejné správy a jejímu rozvoji, zejména na místní úrovni. Institut se zaměřuje na celé spektrum oblastí týkající se rozvoje měst a obcí – např. životní prostředí, dopravu, energetiku nebo sociální oblast. Činnost Institutu je zaměřena zejména na zpracování odborných analýz, posudků, studií aj. materiálů z oblasti veřejné správy a na vzdělávací, výchovné a osvětové činnosti.

- ***Nadační fond***

Svaz založil v r. 2010 Nadační fond Svazu měst a obcí ČR na podporu místní samosprávy. Jeho účelem je vytvářet podmínky pro spolupráci mezi subjekty a institucemi působícími, stejně jako u Institutu URMO, ve veřejné správě, veřejném a soukromém sektoru, mezi místní samosprávou a odbornými subjekty, jejichž činnost se vztahuje k výkonu veřejné správy a jejímu rozvoji, zejména na místní úrovni. Úkolem Nadačního fondu je proto především podporovat:

1. zpracování odborných analýz, posudků, studií, výzkumů,
2. informování a vzdělávání pracovníků v oblasti veřejné správy o tématech s veřejnou správou souvisejících, zvyšování kvality výkonu veřejné správy na místní úrovni a tím i zlepšování celkové úrovně výkonu veřejné správy v České republice, a to především vypisováním grantů.

Pokud je problematika rozvoje obcí či plánování rozvoje na pořadu aktuálního dění, pak se může stát i předmětem pravidelných či nepravidelných **dalších akcí, aktivit nebo činností SMO ČR**. Takovými akcemi jsou zejména Krajská setkání, Kongres starostů a primátorů měst, semináře, konference, soutěže, INS – Informační servis, Elektronický zpravodaj, publikace, Poradna nebo Obec obci. Tato problematika se objevuje také v reportážích a zprávách ve dvou samostatných sekcích na stránkách SMO ČR:

- ***Regionální rozvoj:*** zprávy např. o účasti na jednání Expertní poradní skupiny (EPOS) k návrhu priorit pro evropské dotace po roce 2013, o zastoupení v pracovní skupině Strategie regionálního rozvoje pro příští plánovací období po r. 2013 apod.;
- ***Rozvoj venkova:*** zprávy např. o setkání s ministrem zemědělství, směřování dotací po r. 2014, o kulatém stolu k budoucnosti rozvoje venkova, o problematice rušení pošt apod. (pozn.: tato sekce je naplňována mnohem více než předchozí Regionální rozvoj).

Jak již bylo zmíněno, aktivity Svazu jsou širokého zaměření, a rozvojové problematiky se tak nepřímo dotýká řada z nich. Pro realizaci projektu Elektronická

metodická podpora tvorby rozvojových dokumentů obcí lze jako inspirativní využít např. níže uvedené **projekty**:

- **Podpora partnerství měst a obcí**

SMO ČR se v roce 2010 zapojil do přípravy projektu zaměřeného na podporu vytváření a udržování mezinárodních partnerství (twinningu) českých a slovenských měst a obcí, jehož nositelem je Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS). Projekt byl zahájen v únoru 2011, ukončen bude v dubnu 2012. V současné době jsou v provozu webové stránky věnované partnerské spolupráci měst a obcí – www.partnerskamesta.cz. Poskytují např. informace o vyhledávání partnerů, financování partnerských aktivit či novinkách.

- **NATLC – Moderní přístupy ke vzdělávání volených představitelů územních samospráv**

Projekt byl financován z Finančních mechanismů EHP/Norsko. Jeho předmětem bylo především zpracování metodologie vzdělávacího programu pro zastupitele.

- **C2ENET – Central European Environmental Net¹⁵**

Cílem projektu, který byl realizován v letech 2005–2007, byla pomoc obcím z nových členských zemí EU při zdolávání existujících problémů v oblasti životního prostředí z technického, finančního a organizačního hlediska. Projekt se zabýval obecnou otázkou udržitelného rozvoje se zaměřením na energetické úspory, odpadové hospodářství, kanalizaci a environmentálního řízení.

Obecné **zaměření činnosti SMO ČR směřuje k celkové podpoře vhodných podmínek pro fungování obcí** a tím i realizaci rozvoje. Mezi praktické výstupy činností Svazu týkající se rozvoje, patří především **aktivitu projektu Vzdělaný zastupitel, rozvoj měst a obcí podporuje i Institut pro udržitelný rozvoj měst a obcí a popřípadě i Nadační fond SMO ČR**. Nepřímo je pak problematika součástí dalších aktivit Svazu např. zpravodajské činnosti, informační, pořádání konferencí, realizovaných projektů atd.

Sdružení místních samospráv České republiky

Sdružení místních samospráv ČR (SMS ČR) je nevládní neziskovou apolitickou organizací s celostátní působností, sdružující a hájící zájmy obcí a měst ČR. Zaměřuje se především prosazování spravedlivého dělení daňových výnosů mezi obce a města v ČR – rozpočtové určení daní.

Cíle a předmět činnosti Sdružení je obsažen ve **Stanovách**. Základními cíli Sdružení je:

- „hájení společných zájmů práv obcí a měst, sdružených ve Sdružení, podle principů a pravidel, jejichž ochranu Sdružení zajišťuje,
- poskytnutí platformy obcím a městům pro řešení problémů a otázek, které se dotýkají samospráv, a pro spolupráci s nevládním (neziskovým) sektorem.“

¹⁵ Projekt byl financován v rámci Iniciativy Společenství INTERREG IIIB CADSES.

Ve **Vizi SMS ČR na 2011–2013** je i přímo zmíněna problematika územního rozvoje – mezi hlavními okruhy je uvedena Příprava efektivního dotačního systému 2014+: „SMS ČR podporuje snahy o transparentní, koncepční a účinné formy intervence, které vedou k vyváženému a udržitelnému územnímu rozvoji, k důstojnému rozvíjení venkova, jeho rezidenčních, hospodářských i krajinných struktur.“

K rozvojové problematice se SMS ČR hlásí prostřednictvím své **Pracovní skupiny pro dotace a místní rozvoj**¹⁶. Doslovně: „Oblast dotací a místního rozvoje patří k pilotním aktivitám SMS ČR.“ Náplň činnosti pracovní skupiny spočívá v monitoringu a připomínkování současného stavu v oblasti národních a evropských dotačních titulů, v aktivní účasti na procesu optimalizace struktury dotační politiky pro následující léta. Cílem je zrušit nenárokové dotační tituly ze státního rozpočtu ČR a převést je do rozpočtového určení daní přímo obcím a optimalizovat, zjednodušit a zprůhlednit struktury poskytování dotačních prostředků ze strukturálních fondů EU a ze Společné zemědělské politiky EU.

Pro plnění stanovených cílů se **činnost SMS ČR** zaměřuje na pořádání a spoluorganizování seminářů, vzdělávacích akcí a cyklů, osvětových a kulturně-společenských akcí, publikační činnost, účast na tvorbě a úpravě chystané legislativy, zprostředkovávání zkušeností a komunikace, informování o problematice, napomáhání vzájemné spolupráci státního sektoru a územně samosprávných celků a nevládních organizací, sdružování a správa prostředků na podporu samospráv a účelné nakládání s nimi, činnosti v mezinárodních organizacích, jichž je Sdružení členem a nadační činnost. Problematika regionálního rozvoje a jeho plánování se tak na pořad dostává především nepřímo, anebo pokud je aktuální.

Jako konkrétní příklady činnosti lze uvést:

- **Informační zpravodaj**

Informační zpravodaj SMS ČR je základní periodikum organizace. Je zaměřen na aktuální zpravodajství o připravované legislativě, postojích a aktivitách Sdružení.

- **Vesnice roku, Cena naděje pro živý venkov**

Sdružení místních samospráv ČR patří mezi spoluvyhlašovatele soutěže, a také rozšířilo řady udělovaných ocenění Cenou naděje pro živý venkov. Cílem soutěží je mimo jiné snaha povzbudit obyvatele venkova k aktivní účasti na rozvoji svého domova.

Celkově se **činnost Sdružení zaměřuje na prezentaci a prosazování potřeb obcí a měst**. Samostatně a přímo je problematika regionálního rozvoje plánování obsažena v náplni činnosti Pracovní skupiny pro dotace a místní rozvoj. Nepřímo je pak předmětem celkové činnosti Sdružení jako důsledek hájení zájmů obcí a měst ČR a důstojných podmínek pro jejich existenci a práci.

Spolek pro obnovu venkova České republiky

Spolek pro obnovu venkova České republiky (SPOV ČR) je otevřenou zájmovou nevládní neziskovou organizací. Spolek svou činnost vykonává nejen jako celek, ale

¹⁶ Další pracovní skupiny jsou pro oblasti další financování samospráv, pro školství a sport, pro agendu a bezpečnost, pro životní prostředí, pro kulturu a pro spolupráci obcí.

také prostřednictvím svých krajských organizací. Jeho posláním je „*přispívat k rehabilitaci venkova, k obnově a prohloubení společenského a duchovního života na venkově, k posílení hospodářské stability a prosperity venkova. Motivovat občany žijící na venkově k dobrovolné aktivitě, podněcovat je k odhodlání podílet se na zdárném vývoji obce, napomáhat vzniku a činnosti místních a regionálních sdružení. Účastnit se evropské spolupráce při obnově venkova. V neposlední řadě pak překonávat úzce resortní přístupy k řešení problémů obnovy vesnice a rozvoje venkova a podporovat a realizovat Program obnovy venkova.*“

Rozvoj venkova je přímo obsažen ve **Stanovách** spolku, a to v jeho cílech:

§ 2 Cíle Spolku uvádí: „Spolek je pracovní a iniciativní skupina občanů ustavená na podporu a koordinaci prací při obnově a rozvoji venkova a posílení nástrojů umožňujících rozvoj venkovských komunit.“ Cíle Spolku, ve kterých je explicitně rozvoj venkova uveden, jsou zejména následující:

- Propagovat obnovu a rozvoj venkova a získávat jim vážnost ve společnosti.
- Vytvářet podmínky pro spolupráci při obnově a rozvoji venkova.
- Napomáhat vzniku a činnosti místních a regionálních sdružení a spolků ustavených k obnově a rozvoji venkova, a to dětí, mládeže i dospělých.
- Spolupracovat na realizaci a rozvoji vládního Programu obnovy venkova.
- Pomáhat při vytváření a rozvíjení podpory venkovského života a hájení jeho základních principů.

Aktivita SPOV ČR je tedy celkově zaměřena na **obnovu a rozvoj venkova**, podporu trvale udržitelného venkovského způsobu života a obhajobu podmínek k životu venkovských komunit. Tomu odpovídá i **forma a zaměření činnosti** Spolku, kterou jsou především pracovní setkání, pořádání odborných přednášek, tematických exkurzí a seminářů, vydávání odborných a osvětových publikací a informačních materiálů, spolupráce se sdělovacími prostředky, spolupráce a podpora občanských a podnikatelských aktivit, spolupráce se samosprávou a státní správou – to vše ve směru obnovy a rozvoje venkova, a také formou aktivní realizace projektů k podpoře cílů Spolku.

Konkrétně je možné uvést následující **příklady aktivit**:

- pravidelná měsíční **setkání** (spojená se semináři) členů a hostů,
- spolupráce s **Evropskou pracovní společností pro rozvoj venkova a obnovu vesnice**,
- členství v meziresortní komisi (spolu se zástupci SMO ČR), která dbá na odpovědné přidělení prostředků vyčleněných pro Program obnovy venkova ve státním rozpočtu,
- spolupořádání soutěže **Vesnice roku**,
- vydávání měsíčního **Zpravodaje** (spolu s Národní sítí místních akčních skupin ČR – obsahuje aktuální informace, aktuální témata, rozhovory, reportáže, pozvánky, zprávy z činností organizací, informace o legislativě, dotační problematice, dění v regionech apod.).

Spolek pro obnovu venkova ČR se zabývá **podporou rozvoje venkovských obcí s důrazem na udržení a rozvoj hodnot venkova**. Jádrem činnosti spočívá

v informační osvětě, motivačních aktivitách a hájení zájmů a potřeb venkova na národní úrovni.

Národní síť místních akčních skupin ČR

Národní síť Místních akčních skupin České republiky (NS MAS ČR) je dobrovolné občanské sdružení samostatných a nezávislých neziskových organizací pracujících metodou Leader – místních akčních skupin. Byla založena na podporu činnosti MAS při realizaci programu obnovy a všestranného rozvoje venkova. NS MAS ČR je také partnerem pro spolupráci s dalšími institucemi, jejichž činnost se dotýká rozvoje venkova. Pracuje prostřednictvím Krajských sdružení NS MAS ČR.

Rozvoj venkova figuruje ve **Stanovách** Sítě – jednak mezi cíli (čl. II, odst. 1.):

- „*zlepšit kvalitu života na venkově prostřednictvím setrvalého a integrovaného místního rozvoje*“;

a dále mezi hlavními úkoly (čl. II, odst. 2):

- „*zastupovat a prosazovat oprávněné zájmy MAS na úrovni Řídícího orgánu EAFRD, MZe ČR a vůči dalším subjektům, které jsou aktéry v rozvoji venkova nebo na něj mají návaznost,*
- *zastupovat venkovské hnutí v Evropské asociaci LEADER pro rozvoj venkova – ELARD a v dalších podobných uskupeních,*
- *spolupracovat na organizaci Národní konference o venkovu spolu s MZe ČR, SPOV ČR a AK ČR za účelem dosažení setrvalého a integrovaného rozvoje venkova v ČR,*
- *vytvářet podmínky pro veřejnou správu ke vzdělávání úředníků veřejné správy pro aplikaci rozvoje zdola na principech integrovaného mezisektorového partnerství (metoda LEADER) a vytvářet podmínky pro rozvoj občanské společnosti,*
- *dávat podněty svým partnerům pro zaměření odborné činnosti a dalších činností pro rozvoj venkova.*“

Činnost NS MAS ČR dále spočívá v účasti či pořádání konferencí, jednání, setkání, seminářů, vzdělávacích akcí, zpravodajství (společně se Spolkem pro obnovu venkova vydává měsíční Zpravodaj), účasti na výstavách (např. Země živitelka, Agrokomplex, Regiony), vydávání tiskových zpráv apod.

Jako příklad činnosti zaměřené na rozvoj venkova a strategické plánování lze uvést:

- Účast NS MAS ČR na **konferenci UNIVES** v říjnu 2011. Obsahem příspěvku byla prezentace rozvoje venkova z pohledu MAS a Strategického pozičního dokumentu NS MAS ČR pro přípravu politik rozvoje venkova v rámci programovacího období 2014 – 2020. Mezi prioritními tematickými osami Integrované politiky venkova byla uvedena osa Prioritní osa III. Rozvoj území venkova – infrastruktura, vybavenost, bydlení, plánování s následujícími prioritami:
 - Priorita 3.1 Upevňování územní soudržnosti
 - Priorita 3.2 Zvyšování kvality života obyvatel rozvojem území

– Priorita 3.3 Účinnější prosazování strategického a územního plánování

- Plánování se dotýká manuál z r. 2009 **Hodnocení strategií místního rozvoje venkova a strategií / záměrů, v rámci přístupu Leader a jejich institucionální zabezpečení**, který je vyvěšen na stránkách NS MAS ČR. Manuál je ovšem zaměřen především na (proces) hodnocení přínosů a realizace strategií či programů místního rozvoje Leader.

Cílem NS MAS je hlavně podpora činnosti místních akčních skupin, rozvoj jejich vzájemné spolupráce a přenos zkušeností. Problematikou rozvoje se NS MAS ČR zabývá na úrovni rozvoje venkova, a to především v obecné a deklaratorní rovině – je obsažena i ve Stanovách Sítě. Za praktický výstup lze považovat **metodiku Hodnocení strategií místního rozvoje venkova a strategií / záměrů**, v rámci přístupu Leader a jejich institucionální zabezpečení, která se ovšem soustředí na proces hodnocení.

Národní síť zdravých měst ČR

Národní síť Zdravých měst ČR (NSZM) je asociací aktivních místních samospráv hlásících se k principům udržitelného rozvoje, zapojujících veřejnost do rozhodovacích procesů a podporujících zdravý životní styl obyvatel. V jádru jde o to, že *„Zdravá města, obce a regiony se promyšleně snaží utvářet město (obec, region) jako kvalitní a příjemné místo pro život na základě dohody s obyvateli. Věří, že občané získají „zdravý patriotismus“, že lidé budou svou komunitu i krajinu považovat za svůj domov a budou o ně také takto pečovat.“* Členem asociace je několik desítek měst, obcí, mikroregionů a krajů (celkem 105 členů).

Činnost NSZM je zaměřena především na řízení a realizaci projektů – v oblasti zavádění a rozvoje místních Agend 21, budování partnerství, vzdělávání a osvěty v oblasti udržitelného rozvoje a právě také metodické podpory procesu strategického plánování a řízení (s důrazem na komunitní část). Za všechny lze uvést projekt:

- Strategické řízení v obcích – kvalitně a efektivně

Cílem projektu je posílení efektivity územní veřejné správy a posílení strategického řízení a plánování samospráv a uplatňování udržitelného rozvoje v praxi obcí ČR v souladu s místní Agendou 21. Projektu je určen zástupcům obcí, zejm. zaměstnancům úřadu, ale i voleným zástupcům obcí.

Činnost NSZM se rozvoje obcí dotýká pouze nepřímo, spočívá spíše **ve spolupráci a v realizaci různých projektů**. V rámci komunitně pojatého plánování však **nabízí také metodickou podporu strategického plánování a řízení**.

Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska

Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska (SHS ČMS) je nevládní neziskovou organizací sdružující především historické obce nebo jejich části, na jejichž území jsou zachovány významné kulturní hodnoty, zejména nemovité památky. Členy jsou města, městské části a obce. K začátku roku 2012 mělo SHS ČMS celkem 212 členů.

Činnost Sdružení se koncentruje na uchování, ochranu a trvalou využitelnost kulturního dědictví. Rozvojové problematiky se tak předmět činnosti a celkové zaměření SHS ČMS dotýká jen nepřímo.

Okruh činnosti SHS ČMS se strategickým plánováním přímo nesouvisí – je zaměřen především na kulturní dědictví. I tato oblast je však jednou ze součástí regionálního rozvoje.

Z výše uvedených dílčích podkladů vyplývají následující závěry:

- některé zastřešující organizace mají rozvojovou problematiku explicitně zahrnutu mezi svými cíli, zaměřením činnosti či posláním organizace, jiné nikoliv; v každém případě však tyto deklarace zůstávají na obecné úrovni;
- zhruba u poloviny organizací je problematika rozvoje chápána v kontextu rozvoje obcí a měst, u druhé části se jedná o rozvoj venkova (to neplatí samozřejmě pro AK ČR, jejímž předmětem zájmu jsou kraje);
- konkrétní praktické výstupy týkající se rozvojové problematiky směrem k obcím a městům jsou velice vzácné, téměř se nevyskytují;
- rozvojová problematika je však de facto nepřímo obsažena v aktivitách všech zmíněných organizací, a to v tom smyslu, že se snaží prosazovat zájmy svých členů a optimalizovat podmínky pro jejich existenci a činnost, tj. i rozvoj.

6.3 ORGANIZACE PODPORUJÍCÍ ROZVOJOVOU ČINNOST OBCÍ

Tato část přináší stručný přehled vybraných organizací, které nezastřešují přímo obce, města či regiony ČR, ale přesto se jejich činnost rozvojové problematiky obcí dotýká.

Celostátní síť pro venkov

Česká republika byla v souladu s nařízením Komise (ES) č. 1974/2006 povinna zřídit Celostátní síť pro venkov (CSV). Činnost CSV byla zahájena v listopadu 2008 na jednání Monitorovacího výboru Programu rozvoje venkova, zřizovatelem je Ministerstvo zemědělství ČR. Síť je podřízena společné Evropské síti pro rozvoj venkova, kterou zřizuje Evropská komise a je komunikační platformou Programu rozvoje venkova ČR 2007–2013. Hlavní podstatou Sítě je **sdílení zkušeností a poznatků a jejich předávání směrem k aktérům podílejícím se na rozvoji venkova a zemědělství** a získávání zpětné vazby pro orgány státní správy.

Mezi **cíle CSV**, které se dotýkají problematiky rozvoje, patří:

- Seskupit organizace a státní správu zapojenou do podpory rozvoje venkova a zemědělství.
- Podpořit implementaci a hodnocení politiky rozvoje venkova a zemědělství sdružením expertů.

- Sběr a zpracovávání informací a údajů o nejlepší praxi, poznatcích a osvědčených postupech s cílem identifikovat, šířit a upevňovat nejefektivnější nástroje rozvoje venkova a zemědělství a zvýšit tak účinnost politiky rozvoje venkova a zemědělství.
- Organizace seminářů, setkání a pracovních sekcí, týkajících se subjektů podílejících se na rozvoji venkova a zemědělství.
- Vytvoření databáze expertů a poradců včetně systému certifikace poradců pro venkov a zemědělství.
- Být komunikačním a marketingovým nástrojem Programu rozvoje venkova a podpořit atraktivitu venkovského území ČR.

Centrum pro komunitní práci

Centrum pro komunitní práci (CpKP) je občanské sdružení, místní zastoupení CpKP mají vlastní právní subjektivitu. Vizí Centra je „*spokojená komunita, ve které veřejná správa spolupracuje s občany na udržitelném rozvoji místní komunity, a společně se podílejí na zkvalitňování života občanů*“.

Rozvojová problematika je obsažena v několika bodech **poslání CpKP**. Tím je „*přispívat ke spokojenosti občanů a ke spolupráci mezi veřejnou správou a občany těmito činnostmi:*

- *vzdělávat zástupce veřejné správy a neziskového sektoru v oblastech zapojování veřejnosti a komunitního rozvoje,*
- *být konzultantem a poradcem veřejné správy v oblasti zapojování veřejnosti a komunitního rozvoje,*
- *zprostředkovávat komunikaci u vícestranných jednání, týkajících se rozvoje komunit,*
- *být nápomocen při psaní projektů v oblasti zapojování veřejnosti a komunitního rozvoje,*
- *zprostředkovávat informace a propagovat principy naší práce z oblasti zapojování veřejnosti a komunitního rozvoje.“*

Rovněž tak se rozvoje dotýká i **nabídka služeb CpKP** v následujících oblastech:

- Účast veřejnosti a občanských organizací v rozvoji obcí, měst a krajů. Podstatou jsou především programy účasti veřejnosti v investičním plánování a rozhodování – např. zapojení veřejnosti do plánování a navrhování veřejných prostranství, ale i do přípravy strategických, rozvojových nebo komunikačních koncepcí nebo také jiných investic.
- Místní udržitelný rozvoj. CpKP poskytuje konzultační služby při přípravě projektů zaměřených na místní sociálně ekonomický rozvoj při respektování principů ochrany životního prostředí. Zpracovává a aktualizuje rozvojové strategie mikroregionů, měst a krajů, asistuje při přípravě místních rozvojových projektů a aktivit zaměřených na znevýhodněné skupiny obyvatel.
- Regionální politika Evropské unie a regionální rozvoj ČR. Orientuje se na prosazování principů partnerství a transparentního rozhodování v regionální politice Evropské unie.

Činnost CpkP se tedy soustředí nejen na realizaci samotného rozvoje obcí, měst či regionů, ale i na proces jeho plánování, což dokládají právě nabízené služby v oblasti:

- komunitního plánování a
- strategického plánování a přípravy koncepcí (přípravu a zpracování plánů a strategií rozvoje obcí, měst, mikroregionů, krajů i organizací).

Vše s akcentem na aktivní účast odborné veřejnosti i občanů, a také s nabídkou podpory a vzdělávání. Důraz je kladen na výběr smysluplných investičních projektů, které přinesou větší spokojenost obyvatel, větší návštěvnost města nebo mikroregionu, vyšší zaměstnanost obyvatel apod.

Nadace VIA

Nadace VIA je soukromou nezávislou grantově operační českou nadací. Pomáhá prostřednictvím grantů a nabídky know-how ve formě konzultací, koučinku nebo vzdělávání. V současnosti patří mezi největší soukromé **podporovatele komunitního rozvoje v ČR**.

Rozvojové problematiky se týká nabídka služeb Nadace VIA v oblasti pomoci rozvoje komunitního života českých měst a obcí. Kombinuje při tom grantovou podporu s konzultacemi a vzděláváním organizací:

- poskytuje granty zaměřené na podporu komunitních projektů,
- aktivuje dění v místních komunitách díky asistenčním programům kombinujícím grantovou podporu s konzultacemi a vzděláváním,
- sdílí své zkušenosti s podporou komunitního rozvoje s kolegy z partnerských nadací ve střední a východní Evropě.

Partnerství, o.p.s.

Obecně prospěšná společnost Partnerství poskytuje služby pro obce, mikroregiony, kraje a další subjekty (správy CHKO, školy a firmy). Posláním společnosti je **poskytování a zprostředkování informací a služeb pro trvale udržitelný rozvoj komunit a obcí** a jejich partnery.

Mezi služby společnosti, které se nejvíce dotýkají problematiky rozvoje, patří grantové a projektové poradenství. Dále jsou to nepřímo služby v oblasti vzdělávání (např. škola pro udržitelný rozvoj), cestovního ruchu, šetrné dopravy a veřejných prostranství.

Regionální rozvojové agentury¹⁷

Činnost regionálních rozvojových agentur je zaměřena na podporu a koordinaci hospodářského a sociálního rozvoje na daném území udržitelnou cestou. Činnost agentur je zaměřena na poskytování služeb, které přispívají k regionálnímu rozvoji,

¹⁷ Poradenství v oblasti plánování a podpory rozvoje obcí poskytuje na obdobném principu řada různých podnikatelských subjektů. Mnohé z nich se zapojují i do řešení projektů aplikovaného výzkumu jednotlivých ministerstev a mají k dispozici i potřebný široký teoreticko-metodologický základ.

optimalizaci podnikatelského a občanského prostředí a také mobilizaci zdrojů, jež rozvoj regionu podněcují a podporují.

Mezi služby regionálních rozvojových agentur obvykle patří:

- strategické plánování – zpracování rozvojových dokumentů (analýz, strategií, průzkumů, programů, plánů, studií, prognóz apod.) pro obce, města a regiony;
- dotační problematika – příprava, koordinace a realizace rozvojových projektů;
- sběr, analýza a prezentace dat a informací;
- poradenství v oblasti rozvoje podnikání.

Sdružení tajemníků městských a obecních úřadů České republiky

Sdružení tajemníků městských a obecních úřadů ČR (STMOÚ ČR) je občanské sdružení, jehož hlavním cílem je prosazování profesních zájmů.

Problematiky rozvoje obcí, měst a regionů se předmět činnosti STMOÚ ČR dotýká nepřímo. Sdružení zejména:

- předkládá legislativní návrhy vztahující se k činnosti magistrátů, městských a obecních úřadů, úřadů městysů, městských obvodů a úřadů městských částí,
- spolupracuje s ostatními organizacemi a svazy působícími v oblasti územní veřejné správy,
- usiluje o zlepšení vzájemné informovanosti mezi městskými a obecními úřady v oblasti chodu a řízení úřadů a při výkonu veřejné správy,
- přispívá ke vzdělávání úředníků městských a obecních úřadů,
- popularizuje veřejnou správu
- atd.

Příkladem konkrétní aplikace na rozvojové otázky je kurz pořádaný v rámci vzdělávání vedoucích úředníků – zvláštní část – Modul I – OBLAST ÚZEMNÍHO ROZVOJE.

Činnost a zaměření výše uvedených organizací se problematiky rozvoje ve většině případů přímo dotýká. Většina z nich provozuje **aktivitu či přímo poskytuje konkrétní služby, které směřují k podpoře rozvoje obcí, měst, či regionů a také k procesu plánování tohoto rozvoje**. Jejich nabídka má proto převážně praktický charakter.

7. NÁSTROJE NA PODPORU ROZVOJE OBCÍ

7.1 ČLENĚNÍ NÁSTROJŮ

Nástroje na podporu rozvoje můžeme v obecné rovině označit jako pomůcky k výkonu, podpoře nějaké činnosti. V kontextu územního rozvoje lze označení nástroj vymezit jako obecný pojem pro všechny prostředky, které napomáhají k dosažení rozvojových cílů daného území. Existuje velké množství dílčích pohledů na nástroje rozvoje území, resp. rozvoje jednotlivých sektorů či věcných oblastí.

V rámci projektu a při tvorbě metodiky na podporu tvorby rozvojových dokumentů obcí navrhuje zpracovatel využití následujícího členění rozvojových nástrojů:¹⁸

- **administrativní nástroje** (legislativa, závazné procedury, postupy, organizační normy) – stanovují věcná a procesní pravidla,
- **koncepční nástroje** (strategie, programy, plány, politické deklarace, územněplánovací dokumenty, pozemkové úpravy) – koordinují, formulují rozvojové představy a limity,
- **institucionální nástroje** (instituce, spolupráce, regionální management) – dávají subjekty dohromady, usnadňují výkon činnosti,
- **věcné nástroje** (infrastruktura, poskytnutí prostor, služeb, hmotného plnění, poradenství) – hmotná podpora pro realizaci činností,
- **sociálně-psychologické nástroje** – nástroje podporující využití lidského potenciálu (vzdělávání, komunikace, motivace, ale i např. referendum) – zvyšují akceschopnost aktérů,
- **finanční nástroje** (finanční zvýhodnění a podpory, dotace, granty) – poskytují zdroje na realizaci.

Navržená struktura detailněji rozvíjí nástroje nefinanční povahy, které právě vzhledem k současně nastaveným dotačním systémům (zejména strukturální fondy EU) bývají neprávem upozadovány a v rámci obecného rozvoje obce zřídka využívány.

Zaměříme-li se na obecný charakter uvedených skupin nástrojů, z hlediska směru jejich působení lze v nejobecnější rovině rozlišit regulační a iniciační nástroje. Klasickými regulačními nástroji jsou legislativa či územní plánování, z iniciačních nástrojů lze zdůraznit strategické plánování či dotace. Z hlediska širší dopadu lze dále rozlišit nástroje univerzální a specifické, kdy jádro první skupiny obvykle tvoří administrativní a institucionální nástroje.

Důležitou otázkou uplatnění nástrojů rozvoje je vhodnost jejich společného užití k rozvoji území, ať již jde o potenciální dopady, či schopnost aktérů nástroje využít. Je třeba zdůraznit, že pro každou úroveň veřejné správy při snaze o rozvoj území jsou reálné a vhodné jiné podoby daných nástrojů a že je třeba usilovat o nalezení jejich optimální kombinace pro daný subjekt a dané aplikační území. Na účinnost

¹⁸ Upraveno dle BINEK, J. a kol. Synergie v rozvoji venkova: Aktéři a nástroje rozvoje venkova. Brno: GaREP, 2009, s. 60-61.

jednotlivých nástrojů a opatření má vliv řada faktorů, které ve spojení s konkrétní obcí či širším regionem mohou nabírat určitá specifika.

Při konkretizaci rozvojových nástrojů ze strany jejich tvůrce je třeba rozlišit vnitřní a vnější způsoby aplikace těchto nástrojů rozvoje, tj. co by měli dělat samotní aktéři daného regionu a co je potřebné učinit zvenku. Nástroje by těmto odlišným úrovním měly být vhodně přizpůsobeny.

Vzhledem k cílům požadovaného rozvoje je třeba zohlednit nevyváženost míry působení jednotlivých nástrojů na různé složky daného území, kdy soustředění na nejdostupnější nástroje může vést k rozvojovým disproporcím (např. hospodářská x sociální x environmentální oblast) a k rozvojové deformaci celého území. Rozvíjená území je nutno brát jako provázaný komplex a harmonicky jej rozvíjet ve všech oblastech.

V následujícím textu jsou konkretizovány nástroje nejvýznamnější, resp. v obecné podobě nejuchopitelnější, spolu s vybranými aplikacemi v rozvoji území a souvisejícími informacemi.

7.2 CHARAKTERISTIKA HLAVNÍCH NÁSTROJŮ

Administrativní nástroje

Základní rámec pro rozvoj území tvoří právní řád České republiky, tj. zejména zákony a s nimi spojené prováděcí předpisy. Na nižších úrovních, tedy u krajů a obcí, jsou klíčovými dokumenty ovlivňujícími rozvoj daného kraje nebo obce (v rámci skupiny administrativních nástrojů) obecně závazné **vyhlášky a nařízení kraje či obce**.

Koncepční nástroje

V České republice vedle sebe souběžně běží dva způsoby plánování, jejichž výsledkem jsou strategické dokumenty a územněplánovací dokumenty, zatímco v zahraničí tvoří tento proces často jeden celek (prostorové plánování). Tyto přístupy vytváří komplexní pohled na řízení rozvoje. Každý ze zmíněných přístupů má své silné stránky i omezení. K usměrňování udržitelného rozvoje území jsou strategické dokumenty aktivními nástroji veřejné správy (stanovují priority z hlediska času a financování), územněplánovací dokumenty jsou nástroji regulačními (stanovují regulativy pro veškeré rozhodování v území).

Strategické dokumenty je možné chápat jako nástroj zastřešující cíle regionálního a místního rozvoje, pro jejichž dosažení je aplikována řada nástrojů dalších. Strategické dokumenty formulují vize a rozvojové cíle území spolu s aktivitami a nástroji vedoucími k jejich naplnění a k tomu využívají poznání jednak situace v území, jednak představ občanů, podnikatelů, zájmových skupin a dalších subjektů o rozvoji území.

Členění, význam a obsah strategických dokumentů vychází nejčastěji ze zažité praxe. Z hlediska obecnosti a účelu je možno rozlišit následující **typy strategických dokumentů** s ohledem na jejich věcný a zejména časový aspekt (seřazeno od nejvíce obecného k nejvíce konkrétnímu):

- **strategie** – dlouhodobý koncepční dokument, který určuje základní linie rozvoje daného subjektu, resp. území, pro něž daný subjekt strategii vytváří, a to ve všech základních tematických oblastech a na dlouhé období („kam jdeme“);
- **program** – střednědobý dokument; vychází ze strategie a navazuje na ni a ve střednědobém horizontu vytyčuje opatření, která bude subjekt realizovat, aby dosáhl strategických cílů;
- **plán** – krátkodobý dokument prováděcího charakteru; v pravém slova smyslu již nejde o strategický dokument. Je však nezbytným návazným dokumentem na strategii a program, neboť konkretizuje vybraná opatření ve formě projektů či aktivit. Obsahuje již harmonogram a stanovuje způsob financování jednotlivých aktivit a projektů spolu s jejich rámcovými rozpočty.

Právní úprava České republiky se nevěnuje nijak významně vymezení struktury, obsahu ani procesu vytváření strategických dokumentů. V zákoně o obcích a v zákoně o krajích nalezneme až ve výčtu pravomocí zastupitelstva zmínku o tom, že zastupitelstvo schvaluje program rozvoje (kraje či obce). Praktickým důsledkem absence systémové úpravy v zákoně je častý výskyt „nesystémových“ strategických dokumentů (tzn. různých dílčích studií), což s sebou nese obtížnou možnost jejich vzájemné věcné i časové „prostupnosti“ jak v rovině horizontální (orientující možnosti a potřeby vzájemné spolupráce mezi svazky/sdruženími obcí nebo mezi kraji či regiony), tak i v rovině vertikální, kdy je žádoucí provázanost potřeb a cílů mezi subjekty hierarchicky různých úrovní územních celků.

Tab. 12: Přehled hlavních koncepčních nástrojů obcí výslovně zmíněných zákonem

<i>Popis</i>	<i>Zákonná úprava</i>
Zastupitelstvu obce je vyhrazeno schvalovat program rozvoje obce.	Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (§84, odst. 2, písm. a)
Povinnost obce sledovat uplatňování územně plánovací dokumentace a vyhodnocovat je podle tohoto zákona. Dojde-li ke změně podmínek, na základě kterých byla územně plánovací dokumentace vydána, jsou obce povinny pořídit změnu příslušné územně plánovací dokumentace.	Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (§5 odst. 6)
Obecní úřad, který zajistí splnění kvalifikačních požadavků pro výkon územně plánovací činnosti podle § 24, vykonává přenesenou působnost podle odstavce I písm. a), d), g), h) a pořizuje územní studii; na základě veřejnoprávní smlouvy vykonává tuto působnost pro obec ve stejném správním obvodu obce s rozšířenou působností.	Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (§6 odst. 2)
Oprávnění obce pořídit územní energetickou koncepci v souladu se státní energetickou koncepcí v přenesené působnosti.	Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií (§ 4 odst. 3)
Zpracování povodňového plánu	Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách

Územní plánování je jedním z koncepčních nástrojů, který má pro problematiku regionálního a místního rozvoje zásadní význam. Je nástrojem, v němž se prolíná ekonomická, sociální i environmentální dimenze rozvoje. Vytváří podmínky pro funkční využití území, a to na základě regulativů, které definují, jaký typ využití je pro dané místo přípustný a jaký nikoliv. Tím zajišťuje prostorovou vyváženost v rozmístění typů funkčního využití území.

Náležitosti územního plánování stanoví zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů. Podle § 18 tohoto zákona je cílem územního plánování „vytvářet předpoklady pro výstavbu a pro udržitelný rozvoj území, spočívající ve vyváženém vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území a který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích“. Územní plánování také sleduje společenský a hospodářský potenciál rozvoje území a usiluje o dosažení obecně prospěšného souladu veřejných a soukromých zájmů na rozvoji území.

Územní plán obce je jedním z nezbytných předpokladů pro realizaci těch záměrů zakotvených ve strategickém dokumentu, které mají územní průmět. Za optimální lze považovat takový stav, kdy územní plán reflektuje strategický záměr (záměry) nebo dosažení určitého cíle rozvoje území obce.

Méně významným a mnohdy z rozvojového hlediska nedoceněným nástrojem zejména malých obcí jsou **pozemkové úpravy**. Vzhledem k minulosti, kdy došlo k významnému narušení vlastnických vztahů a k problematickému využívání půdy, představují pozemkové úpravy nástroj pro vyřešení těchto problémů a mohou také přispět k podstatně efektivnějšímu využívání půdy, potažmo k dalším možnostem rozvoje konkrétní venkovské obce.

Pozemkovými úpravami se dle zákona 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, ve znění pozdějších předpisů, prostorově a funkčně uspořádávají pozemky, scelují se nebo dělí a zabezpečuje se jimi přístupnost a využití pozemků a vyrovnání jejich hranic tak, aby se vytvořily podmínky pro racionální hospodaření vlastníků půdy. V těchto souvislostech se k nim uspořádávají vlastnická práva a s nimi související věcná břemena. Současně se jimi zajišťují podmínky pro zlepšení životního prostředí, ochranu a zúrodnění půdního fondu, vodní hospodářství a zvýšení ekologické stability krajiny. Výsledky pozemkových úprav poté slouží pro obnovu katastrálního operátu a jako závazný podklad pro územní plánování.

Význam pozemkových úprav je zřejmý nejen pro samotné vlastníky (respektive nájemníky-uživatele, což jsou především zemědělci) pozemků, ale také pro obce. **Obcím** mohou **pozemkové úpravy** pomoci **zprůhlednit vlastnické vztahy k pozemkům**, dohledat doposud nezapsaný obecní majetek, vyčlenit ze státní půdy původní církevní majetek atd. Většina pozemků v rámci navržených společných zařízení je převedena do vlastnictví obce, čímž se zjednoduší následné vybudování těchto zařízení. Vybudováním polních cest v rámci schválených pozemkových úprav dojde ke snížení pohybu zemědělské techniky uvnitř obce, nově vybudované polní cesty mohou sloužit i jako cyklotrasy a tím turisticky zatraktivnit danou oblast. Jako závazný podklad pro územní plánování mohou pozemkové úpravy zjednodušit a zlevnit zpracování územního plánu obce.

Velmi důležité je zajistit hierarchickou provázanost strategických i územněplánovacích dokumentů, tj. návaznost cílů v dokumentech nižších prostorových úrovní na cíle z dokumentů na vyšších úrovních. Tato hierarchie existuje jak u strategického plánování (Strategie regionálního rozvoje ČR – strategie/programy rozvoje územního obvodu krajů – strategie/programy rozvoje obcí či svazků obcí), tak také u územního plánování (Politika územního rozvoje ČR – zásady územního rozvoje krajů – územní plány obcí).

Klíčová je **vzájemná provázanost strategického a územního plánování** na dané prostorové úrovni, tedy vytyčení cílů rozvoje území prostřednictvím strategického plánování a následné prostorové ukotvení relevantních cílů formou územního plánování. Tato koordinace obou typů plánování však v ČR dosud není příliš rozšířena.

Institucionální nástroje

Institucionální nástroje lze chápat jako struktury vzniklé za účelem podpory uplatnění ostatních nástrojů a přímé realizace rozvojových cílů. Jde o tzv. měkkou infrastrukturu. Hlavními nástroji v této kategorii jsou instituce zabývající se rozvojem příslušné oblasti, struktury spolupráce, struktury managementu (např. regionální management). Obecně můžeme tuto skupinu dále členit dle míry a podoby formalizace.

Institucionální nástroje regionálního a místního rozvoje vychází z klíčového pojmu instituce. V široké rovině lze instituce chápat jako základní pravidla pro chování aktérů regionálního a místního rozvoje, a to jak ve formální podobě (administrativní nástroje, formální organizace), tak i v neformální podobě kulturně-sociálních vztahů, jako jsou zvyky nebo rutinní formy chování. Neformální vztahy jsou přitom úzce spojeny s územím, protože na místní úrovni často ovlivňují fungování formálních pravidel.

Na obecní úrovni je klíčovou institucí zastupitelstvo či rada obce. Jim jsou podřízeny výbory zastupitelstva a komise rady, jejichž kompetence se týkají určitého specifického tématu/témat. Obce mohou zřizovat právnické osoby, které pak vykonávají určitý okruh činností (např. technické služby, kulturní zařízení apod.). Tímto mohou obce účinně ovlivnit způsob realizace různých činností. Dalším způsobem, jak vytvořit prostředí a motivovat organizace k vykonávání určitých typů činností, je nastavení specificky zaměřeného dotačního programu (zde se již prolínají institucionální a finanční nástroje).

Významný prvek veřejné správy a klíčový prvek rozvoje regionů je **spolupráce**. Partnery spolupráce mohou být složky státní správy, jednotky samosprávy, neziskové organizace (bez ohledu na jejich charakter), podnikatelský sektor či občané. Podle struktury zapojených partnerů a cílů, jichž má být spoluprací dosaženo, můžeme rozlišit řadu typů a forem spolupráce. Vedle toho záleží vždy na účelu spolupráce a jejích cílech. Přitom jsou důležité nejen vazby uvnitř regionu, ale také mimo region, protože představují externí zdroj znalostí či nápadů. Je také potřeba zohlednit jedinečnost a vnitřní potenciál každého regionu.

Efektivní způsob řízení probíhá prostřednictvím tzv. **regionálního managementu**. V publikaci Galvasové a kol. (2007) je regionální management definován jako „procesní souhra (spolupráce) regionálních aktérů, která umožňuje prosazení

rozvojových konceptů, generuje nové projektové myšlenky a vytváří úspěšnou pozici ‚podnikajícího regionu‘ a jeho produktů v meziregionální konkurenci. Podstatná je přitom koordinace jinak nezávislých regionálních aktérů (obcí, měst, soukromých aktérů a jejich zájmových sdružení, intermediárních institucí typu regionálních rozvojových agentur atd.).“ De facto jde o zavedení manažerského způsobu řízení do veřejné správy. Jeho cílem je utváření a řízení regionu prostřednictvím tržně-ekonomických, plánovacích a politických nástrojů, přičemž se vychází z principů regionální spolupráce.

Věcné nástroje

Věcné nástroje pracují s konkrétní hmotnou či nehmotnou realitou a vytváří obvykle podmínky pro fungování ostatních rozvojových oblastí.

Věcné nástroje se na obecní úrovni uplatňují zejména v oblasti podpory podnikání, případně podpory neziskového sektoru. Mohou jimi však být podporovány i jiné potřebné aktivity, např. rozvoj bydlení ve vyklidňujících se obcích. Existují přitom různé možnosti této podpory, mezi něž patří především:

- budování technické a dopravní infrastruktury,
- budování zařízení pro volnočasové aktivity obyvatel,
- poskytnutí prostor pro podnikání či pro aktivity občanů,
- poskytnutí služeb občanům či podnikatelům (např. propagace),
- poradenství.

Vždy záleží na cíli, jehož má být touto podporou dosaženo. Obecně lze říci, že pro podnikatele jsou důležité vhodné prostory – objekty či plochy – a dopravní dostupnost, potažmo kvalita silniční sítě; potřeba je také dostatečně kapacitní technická infrastruktura. Pro neziskové organizace bývá obvykle klíčové získat prostor pro setkávání a dotace na provoz, případně další specifickou pomoc v závislosti na konkrétních problémech určitého sdružení. Propagace je společným faktorem pro podnikatelský i neziskový sektor. Podpora příchodu nových obyvatel do obce může spočívat mimo jiné v přípravě ploch pro výstavbu, budování bytů (což však vzhledem k finanční náročnosti této akce není příliš využíváno), zlepšování vybavenosti a dopravní obslužnosti obce atd.

Sociálně-psychologické nástroje

Z hlediska rozvoje území jsou zcela zásadní postoje, znalosti, dovednosti lidí v daném prostoru, a to jak osob zastupujících jednotlivé aktéry, tak široké skupiny obyvatel a dalších zde působících osob (cílových skupin). Sociálně-psychologické nástroje se zaměřují na zvýšení a aktivizaci potenciálu lidských zdrojů. Ze široké škály oblastí podřaditelných této kategorii je možno zmínit tři nejvýznamnější – vzdělávání, komunikace a motivace.

Významnými sociálně-psychologickými nástroji, které mohou ovlivnit „život“ v obci (resp. vztah obyvatel k jejich obci a jejich zájem zapojovat se do rozvoje obce), jsou akce, které se v obci konají – např. společenské, kulturní či sportovní. Další možností jsou různé soutěže, např. účast v soutěži Vesnice roku, nebo nejrůznější místní

soutěže. Důležitým aspektem je také komunikace veřejné správy s dalšími aktéry a s veřejností.

Mezi hlavní komunikační kanály, které jsou v současnosti nejvíce využívány, můžeme zařadit:

- média (obecní zpravodaj, obecní rozhlas, obecní vývěska, internetové stránky obce, obecní televize apod.),
- e-maily, informační SMS a další formy kontaktní komunikace,
- veřejná setkání s představiteli obce (na zasedání zastupitelstva nebo i speciálně uspořádaná setkání např. při příležitosti realizace významného projektu v obci),
- neformální výměna informací (významná zejména pro menší obce).

Na úrovni regionů či větších obcí mají rostoucí význam – v souvislosti se stále intenzivnějším konkurenčním bojem mezi regiony či lokalitami – informační a propagační nástroje regionálního a místního rozvoje. Moderním konceptem je **teritoriální (destinační, městský) marketing**, který pokrývá aktivity a procesy nabídky a poptávky v oblasti marketingového mixu. Specifikum teritoriálního marketingu spočívá v tom, že území (lokalita) je vnímáno jako jeden produkt, který v sobě obsahuje balíček dílčích produktů a který je nabízen cílovým skupinám zákazníků. Vlastní marketing se pak týká samotného území jako celku, které podobně jako každý jiný produkt utváří svou image a značku.

Otázka image a značky území přitahuje v problematice regionálního a místního rozvoje značnou pozornost, protože ve zvyšující se prostorové konkurenci představuje jednu z možností, jak vytvořit konkurenční výhodu území. Je diferencujícím faktorem území, na jehož základě může určitý region zlepšit své postavení v konkurenčním boji. Image a značka území představuje také hlavní prvek stimulující zájem aktérů v území o spolupráci, přičemž široká spolupráce aktérů je vnímána jako jeden z hlavních předpokladů úspěchu teritoriálního marketingu.

Finanční nástroje

Možností veřejné správy financovat vlastní rozvojové aktivity – případně finančně podporovat žádoucí aktivity realizované jinými subjekty – jsou předurčeny nastavením finančních procesů ve veřejné správě, tj. finančním systémem veřejné správy. Finanční systém veřejné správy je tvořen toky finančních prostředků a s nimi souvisejícími procesy mezi státem, kraji a obcemi a jimi zřizovanými organizacemi. Jde o provázaný systém relativně samostatných dílčích rozpočtů. **Obce a kraje jsou ve dvojí roli.** Jednak jsou sami příjemci dotačních prostředků od EU, státu či kraje (obec), jednak sami dotačně podporují jiné subjekty.

Nezbytnými **nástroji finančního řízení** subjektů veřejné správy jsou zejména rozpočet a rozpočtový výhled. Tyto nástroje mají zajistit efektivnost hospodaření obce, její dlouhodobě vyrovnané hospodaření, transparentnost nakládání s finančními prostředky a zachytit dopady činnosti obce na její finanční pozici. Odráží ve finančním vyjádření priority veřejných politik, které jsou obsaženy v koncepčních dokumentech.

Otázka **finanční podpory z veřejných zdrojů** je častým tématem diskuzí, především co se týče její efektivity. V současné době je tato diskuze zesílena krátkými se veřejnými prostředky a rostoucí konkurencí lokalit v boji o investice.

Pokud na obecní či krajské úrovni vznikne potřeba řešit nějaký rozvojový problém či podpořit rozvoj určitým směrem, je obvykle zpracován **dotační program**. Ten stanoví objem a alokaci prostředků vyčleněných na daný účel. Dotační program bývá určen pro různé cílové skupiny. Záleží na tom, jaké jsou problémy a cíle rozvoje území, jaký typ aktivit je pro dané území žádoucí a jaký se veřejná správa rozhodne podporovat.

Užití jednotlivých rozvojových nástrojů se musí doplňovat. Některé nástroje jsou účinné pouze ve vzájemném spojení. Pro ovlivnění většiny rozvojových problémů je nezbytné pružně pracovat se všemi dostupnými nástroji

7.3 ZÁKLADNÍ HODNOCENÍ VÝZNAMNOSTI NÁSTROJŮ

Nástrojů rozvoje obce je celá řada a pro řízení rozvoje obce je třeba nejen zachycení jejich věcného charakteru, ale i posouzení jejich významnosti, vzájemných vazeb a procesního charakteru. Následující tabulka je prvním pokusem o komplexní hodnocení rozvojových nástrojů obcí a bude východiskem pro rozpracování problematiky řešení jednotlivých rozvojových priorit rozvojových dokumentů obcí.

Tab. 13: Hodnocení významnosti nástrojů

skupina nástrojů	konkrétní nástroj		významnost nástroje pro regionální podporu	významnost nástroje pro strategické plánování obcí	charakter nástroje			zvýšený význam pro malé obce
	číslo	popis			strategický	taktický	operativní	
Administrativní	A1	Legislativní opatření (zákony, novely, ...)	2	1	x			
	A2	Obecně závazné vyhlášky a nařízení	2	1	x	x		
	A3	Směrnice, jednací řády, normy, závazné postupy, ...	1	0		x	x	
		průměr za skupinu	1,67	0,67				
Koncepční	K1	Strategické dokumenty obce	2	3	x	x		
	K2	Strategické dokumenty kraje	2	3	x	x		
	K3	Územně plánovací dokumenty	2	3	x	x		
	K4	Komplexní pozemkové úpravy	2	1		x		x

skupina nástrojů	konkrétní nástroj		významnost nástroje pro regionální podporu	významnost nástroje pro strategické plánování obcí	charakter nástroje			zvýšený význam pro malou obce
	číslo	popis			strategický	taktický	operativní	
	K5	Odvětvové koncepce (regionální, městské)	2	3	x	x		
		průměr za skupinu	2,00	2,60				
Institucionální	I1	Zřizované organizace veřejné správy	1	0		x	x	
	I2	Spolupráce a partnerství veřejné správy (svazek obcí, MAS, euroregion, účelové organizace)	2	1	x	x		x
	I3	Regionální management území	3	2		x	x	x
	I4	Aktivní a pravidelná práce veřejné správy s různými aktéry rozvoje a širokou veřejností	2	2		x		
	I5	Výkon veřejné správy	2	1		x	x	
		průměr za skupinu	2,00	1,20				
Věcné	V1	Budování technické a dopravní infrastruktury	2	0	x	x		
	V2	Budování občanské infrastruktury	2	0	x	x		
	V3	Poskytování služeb (propagace, poradenství) vybraným aktérům v území	2	0		x	x	
		průměr za skupinu	2,00	0,00				
Sociálně psychologické	S1	Cílené vzdělávání a školení místních aktérů	2	2		x	x	x
	S2	Komunikace a přenos informací	3	3			x	

skupina nástrojů	konkrétní nástroj		významnost nástroje pro regionální podporu	významnost nástroje pro strategické plánování obcí	charakter nástroje			zvýšený význam pro malé obce
	číslo	popis			strategický	taktický	operativní	
	S3	Motivace a osvěta veřejnosti	2	1			x	
	S4	Teritoriální (destinační, městský) marketing daného území	2	1		x	x	
		průměr za skupinu	2,25	1,75				
Finanční	F1	Koncepční rozpočtové hospodaření veřejné správy	3	2		x	x	
	F2	Investiční pobídky pro investory, finanční podpora podnikatelských aktivit	2	1		x	x	
	F3	Rozpočtová opatření (místní poplatky, zvýhodnění,	2	1			x	
	F4	Nenárokové dotace a granty	3	2		x	x	
		průměr za skupinu	2,50	1,50				

Hodnocení významnosti	3	zásadní význam, podmínka
	2	silnější vliv
	1	slabý vliv, pouze okrajově
	0	žádný sledovatelný význam, nerelevantní

Hodnocení významnosti jednotlivých nástrojů bylo provedeno expertním způsobem jako podklad pro jeho využití v dalších etapách prací na projektu Elektronická metodická podpora tvorby rozvojových dokumentů obcí, tj. zejména při přípravě komplexní metodiky pro zpracování rozvojového dokumentu obce. Význam jednotlivých nástrojů uvedených v tabulce byl hodnocen zejména s ohledem na reálný vliv daného nástroje na podporu rozvoje v úrovni měst a obcí. Specifickým sledovaným kritériem vzhledem k zaměření celé aktivity projektu je význam nástroje pro strategické plánování obcí (proces i výstupní dokumenty). Jako další kritérium byl sledován a hodnocen charakter (časový horizont působení) jednotlivých nástrojů.

V dalších částech řešení projektu bude podrobněji rozpracován význam jednotlivých nástrojů pro různé velikostní kategorie obcí a měst. Významnost některých nástrojů může mít difference rovněž v rámci ČR (rozdílné podmínky v jednotlivých krajích).

LITERATURA

BINEK, J. a kol. *Synergie v rozvoji venkova: Aktéři a nástroje rozvoje venkova*. Brno: GaREP, 2009. 96 s. ISBN 978-80-904308-0-8

BINEK, J. a kol.: *Přístupy k řešení problémů rozvoje venkovských obcí*. GaREP: Brno, 2010. 120 s. ISBN 978-80-904308-4-6.

BINEK, J., GALVASOVÁ, I. a kol. *Rozvojový interaktivní audit*. Brno: GaREP, spol. s r.o., 2011. ISBN 978-80-904308-9-1

BINEK, J., KORÁB, V., GALVASOVÁ, I. a kol. *Obce a regiony pro podnikatele. Podnikatelé pro obce a regiony*. Brno: GaREP, spol. s r.o., 2011. ISBN 978-80-905139-0-7

DAMBORSKÝ, M. *Prostorový rozvoj a prostorové plánování jako společné téma regionální politiky, územního plánování a evropské integrace*. In KLÍMOVÁ, V. (ed.). *IX. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*

GALVASOVÁ, I. a kol. *Spolupráce obcí jako faktor rozvoje*. Brno: Georgetown, 2007. 140 s. ISBN 80-251-20-9

GALVASOVÁ, I., KADEČKA, S., BINEK, J. AKOL. *Identifikace kompetencí zatěžujících výkon veřejné správy se zvláštním přihlédnutím k malým obcím* (Výzkumná oponentovaná zpráva pro státní správu). Brno: Ministerstvo vnitra ČR, 2007. 61 s. Projekt plynoucí z usnesení vlády ČR č. 1325/2006.

HALÁSKOVÁ, M. *Veřejná správa*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2007.

CHABIČOVSKÁ, K., GALVASOVÁ, I. a ko. *Rozvojový interaktivní audit – Přístupy k řešení disparit*. Brno: GaREP Publishing, 2009. 66 s. ISBN 978-80-904308-1-5.

Infobanka výzkumu MMR. URL <<http://www.mmr-vyzkum.cz/infobanka>>.

KOUDELKA, Z. *Samospráva*. Teze dizertace. Brno: Akademie věd české republiky, 2009.

MALINOVSKÝ, J., WOKOUN, R.: *Metody regionálního rozvoje pro potřeby strategického rozvoje regionů, Vědecká a teoretická východiska regionálního rozvoje, regionální politika, strategie a Programování, Návrh výstupní publikace – prosinec 2006, VŠB – Technická univerzita Ostrava, Vysoká škola ekonomická v Praze.*

Ministerstvo pro místní rozvoj. URL <<http://www.statnisprava.cz>>.

Ministerstvo vnitra. URL <<http://www.mvcr.cz>>.

Podpora zavádění kvality ve veřejné správě. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/verejna-sprava-podpora-zavadeni-kvality-ve-verejne-sprave.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

Portál státní správy. URL <<http://www.statnisprava.cz>>.

Portál veřejné správy. URL <<http://portal.gov.cz>>.

Řízení regionální a místní správy – Souhrnná správa Ostrava, červen 2006. URL <<http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/zaverecna-zprava-projektu-3350.aspx>>.

SPR. Systém k podpoře rozhodování na úrovni regionálních a místních správ. URL <<http://mmrapp.kapos.cz/index2.jsessionid=29106EDB9CA47E08299B2A89B0834836>>.

STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. Praha: Computer Press, 1998. ISBN 80-72263-112-6

Studijní opora „Příprava, tvorba a realizace strategických plánů obcí a mikroregionů“, VŠB-TU Ostrava, Ekonomická fakulta, Ostrava, červen 2006. URL <http://www.partnerstvi-msk.cz/zip/rea_0115h.pdf>.

ŠELEŠOVSKÝ, J., BINEK, J., JURAJDOVÁ, H., KVAPILOVÁ, P.: *Finance, audit, kontrola, učební text – Průběžné vzdělávání úředníků ÚSC*. Brno: Ekonomicko-správní fakulta MU v Brně – Institut veřejné správy, 2006, 118 s. ISBN 80-210-3944-2.

Ústav územního rozvoje. URL <<http://www.UUR.cz>>.

Webové stránky jednotlivých organizací spojených s rozvojem obcí.

Webové stránky krajských samospráv.

WOKOUN, R, a kol. *Úvod do regionálních a správních věd*. Praha: IFEC, 2001. 266 s. ISBN 80-86412-08-3.

WOKOUN, R.: *Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie*, Praha 2003.

PŘÍLOHA

CHARAKTERISTIKA PILOTNÍCH ÚZEMÍ PROJEKTU A ZÁKLADNÍ INFORMACE O SYSTÉMECH PODPORY ROZVOJE OBCÍ V TĚCHTO ÚZEMÍCH

Příloha byla zpracována na základě podkladů zpracovaných pracovníky jednotlivých krajů zapojených do řešení projektu pod metodickým vedením pracovníků firmy GaREP, spol. s r. o.

PILOTNÍ ÚZEMÍ PROJEKTU „ELEKTRONICKÁ METODICKÁ PODPORA TVORBY ROZVOJOVÝCH DOKUMENTŮ OBCÍ“

Pro potřeby realizace projektu Elektronická metodická podpora tvorby rozvojových dokumentů obcí byla jako pilotní zvolena území tří krajů:

Liberecký kraj

215 obcí

www.kraj-lbc.cz

Pardubický kraj

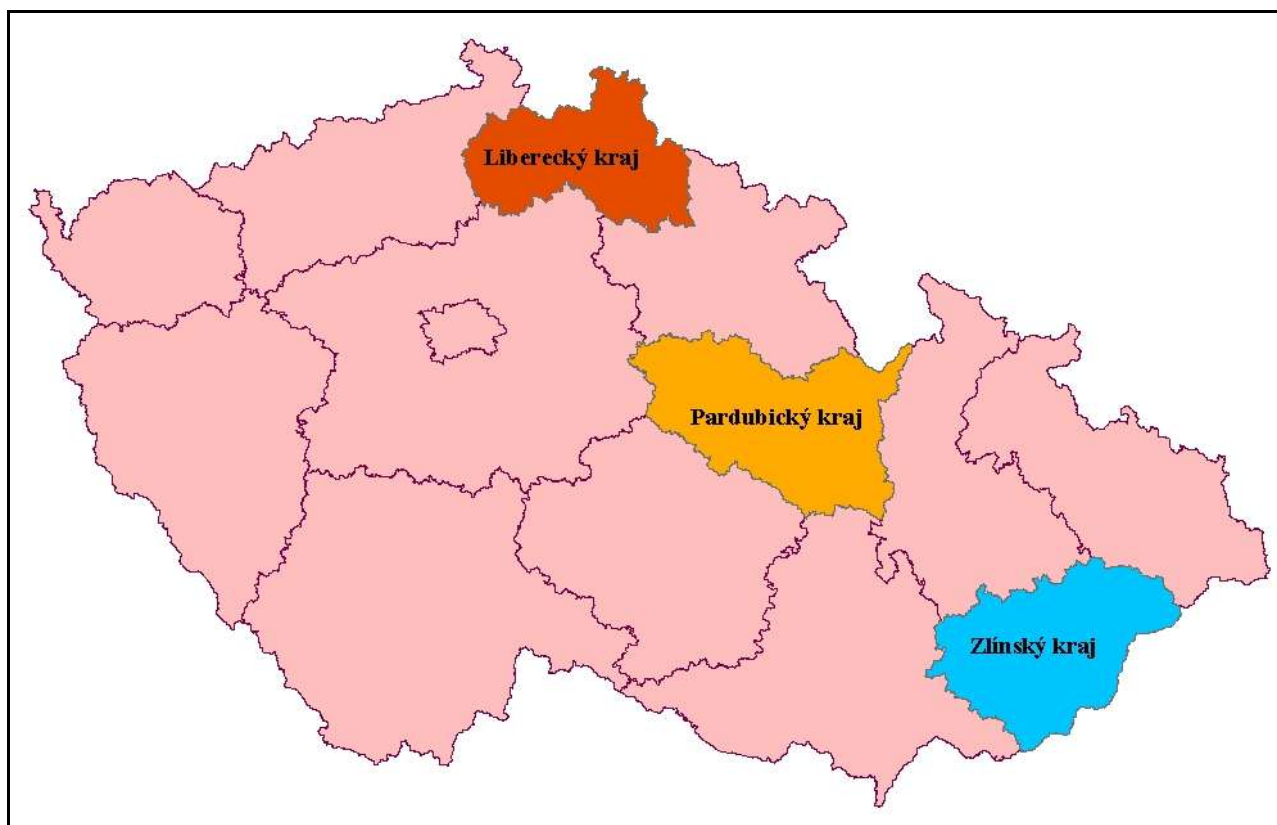
451 obcí

www.pardubickykraj.cz

Zlínský kraj

305 obcí

www.kr-zlinsky.cz

Pilotní území projektu Elektronická metodická podpora tvorby rozvojových dokumentů obcí

V rámci pilotních území bude detailně zkoumána situace v oblasti plánování obcí a následně zde bude ověřována vzniklá metodika i elektronický systém podpory, a to formou zpracování koncepčních dokumentů vybraných obcí a formou workshopů a vzdělávacích akcí.

STRUKTURA TÉMAT PRO ZPRACOVÁNÍ KRAJSKÝCH CHARAKTERISTIK

1. Základní charakteristiky kraje

Text přibližující v bodech **klíčové charakteristiky kraje** (modelového území) z pohledu krajských regionalistů. Stručný popis správního členění. **Základní informace o svazcích obcí působících v kraji:** počet svazků obcí, podíl obcí zapojených ve svazcích obcí; podpora svazků obcí ze strany kraje, zkušenosti s fungováním svazků obcí v kraji. *Je otázkou, zda a do jaké míry rozvojové dokumenty svazků obcí nahrazují rozvojové dokumenty malých obcí. Členství ve svazku obcí a aktivita svazku obcí mohou být významným vlivem na plánování obcí. Informace o členství jednotlivých obcí ve svazku obcí bude součástí databáze informací.*

2. Krajské plánování a rozvoj obcí

Jaké jsou **specifické problémy jednotlivých oblastí kraje** (na úrovni POÚ, případně ORP, možné využití i vymezení pomocí území svazků obcí), které přímo ovlivňují rozvojové možnosti jednotlivých obcí dané oblasti? *Tyto poznatky o závažnosti problémů vnímaných z úrovně kraje budou v další fázi projektu konfrontovány s intenzitou plánování obcí v jednotlivých oblastech a s obsahem existujících rozvojových dokumentů obcí.*

Jak se zapojují obce do tvorby krajských dokumentů? Kolik obcí, jak často a jakým způsobem připomínkovalo jednotlivé připravované krajské dokumenty? Jsou nějakým způsobem zohledňovány rozvojové dokumenty obcí (případně svazků obcí) v koncepčních dokumentech kraje? Jak obce kraje ve svých plánech reflektují krajské koncepční dokumenty? Zapojuje kraj obce do plánování či realizace některých svých rozvojových projektů?

3. Informační toky

Se kterými informacemi o obcích kraj pracuje? Z jakého zdroje je získává a k čemu je nejčastěji využívá? Jaké jsou informační toky od obcí na kraj? Jaké informace předává kraj obcím?

4. Metodická podpora

Jak často, jakým způsobem a za jakým účelem se zástupci kraje setkávají se zástupci obcí? Jaký je obsah těchto setkání? Obrací se obce (rozlišit obec se základní působností, POÚ a ORP) na kraj se žádostí o metodickou podporu v oblasti rozvoje obcí (tedy ne při výkonu státní správy v přenesené působnosti)? Jak tato metodická podpora vypadá?

5. Finanční podpora

Jaké dotační programy na podporu rozvoje (obecně i cíleně tematicky) obcí kraj v letech 2008–2012 vypisoval? Jsou při žádostech obcí o krajskou finanční podporu zohledněny jejich rozvojové dokumenty?

6. Ostatní podpora

Využívá kraj svých legislativních možností (např. navrhuje nebo připomínkuje nové zákony ve prospěch rozvoje obcí)? Zapojuje se nebo aktivně spolupracuje kraj s jinými rozvojovými strukturami za účelem rozvoje svého území a jeho dílčích částí (sousední kraje, přeshraniční spolupráce, národní či nadnárodní struktury...)?

A. LIBERECKÝ KRAJ

A. LIBERECKÝ KRAJ

1. Základní charakteristiky Libereckého kraje

Liberecký kraj (dále též LK) se nachází v severní části České republiky při hranicích s Německem a s Polskem. Německá hranice činí 20 km (spolková země Sasko – okres Löbau-Zittau), polská 130 km (Dolnoslezské vojvodství). Na východě a jihovýchodě kraj sousedí s Královéhradeckým krajem, na západě s Ústeckým krajem a na jihu se Středočeským krajem. Kraj leží v blízkosti významných rozvojových os (např. Görlitz-Berlin, Dresden-Zwickau) a významných uzlových prostorů střední Evropy (Berlín, Wroclav).

Liberecký kraj je tvořen okresy Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec a Semily a od 1. 1. 2003 se na jeho území nachází 10 správních obvodů obcí s rozšířenou působností – obce III. stupně (Česká Lípa, Nový Bor, Liberec, Frýdlant, Jablonec nad Nisou, Tanvald, Železný Brod, Turnov, Semily a Jilemnice) a v rámci nich 21 územních obvodů pověřených obcí – obce II. stupně (Česká Lípa, Doksy, Mimoň, Nový Bor, Cvikov, Český Dub, Liberec, Hodkovice nad Mohelkou, Hrádek nad Nisou, Chrastava, Jablonné v Podještědí, Jablonec nad Nisou, Frýdlant, Nové Město pod Smrkem, Tanvald, Železný Brod, Turnov, Semily, Lomnice nad Popelkou, Jilemnice a Rokytnice nad Jizerou).

Obr. A1: Administrativně-správní členění Libereckého kraje

Pramen: ČSÚ

Základní páteřní komunikaci tvoří silnice R35 spojující region s východními Čechami a Moravou. Dostupnost kraje z Prahy a okolí je velmi dobrá díky komunikaci R10, která se u Turnova napojuje na R35. Krajské město Liberec leží přibližně v centru kraje. Do 100 km vzdáleného hlavního města Prahy se lze dostat po rychlostní

komunikaci přibližně za 1 hodinu. Liberec vytváří sídelní aglomeraci s Jabloncem nad Nisou.

Liberecký kraj je značně hornatý. Území kraje zahrnuje sever České kotliny, východní část Lužických hor, Jizerské hory a západní Krkonoše s Krkonošským podhůřím. Nejvyšším bodem kraje je 1 435 m vysoký vrchol Kotel nedaleko Harrachova v okrese Semily, nejnižší bod 208 m n. m. leží v okrese Liberec v místě, kde řeka Smědá opouští území České republiky. Nejznámějším vrcholem kraje je Ještěd, který je se svými 1 012 m nejvyšším vrcholem Ještědského hřebenu. Klima v severovýchodní části kraje (Jizerské hory, Krkonoše a podhůří) spadá do lehce chladné oblasti. Západní a jihozápadní část má podmínky mírně teplé oblasti. Vody jsou z území kraje odváděny do tří řek. Západ kraje tvoří povodí Ploučnice, východ kraje leží v povodí horního Labe a sever se nachází v povodí Odry (Nisy). Vydatné zdroje povrchových vod v horských oblastech a podzemních vod, zejména v Severočeské křídové tabuli, vytvářejí z Libereckého kraje velice významnou a perspektivní zásobárnu pitné a užitkové vody. Perspektivní využití mají minerální prameny a naleziště rašeliny. Větší vodní plochy přirozeného původu se v kraji nevyskytují, z uměle vytvořených lze uvést rekreačně využívané Máchovo jezero, či vodní nádrž Josefův Důl.

Liberecký kraj je krajem s nejmenším podílem orné a zemědělské půdy a s nejvyšším podílem lesní půdy. Lesy v současné době zabírají více než 43 % území kraje (v okrese Jablonec n. N. 55 %). Dokladem nesporně velkého rozsahu přírodních a kulturních hodnot soustředěných na poměrně malém území je 6 velkoplošných chráněných oblastí nacházejících se v LK – Krkonošský národní park (část) a chráněné krajinné oblasti Jizerské hory, Lužické hory, Český ráj, Kokořínsko a České středohoří – z celkového počtu 25 v celé ČR. V letošním roce by měla vzniknout nová CHKO Máchův kraj, kterou bude spravovat správa CHKO Kokořínska. V regionu se nachází také oblasti chráněné v rámci ÚSES, EECONET a NATURA 2000.

Liberecký kraj má převážně průmyslový charakter. Rozvinut je zde průmysl skla a bižuterie, výroba a zpracování plastů, strojírenství a odvětví zpracovatelského průmyslu s úzkou vazbou na výrobu automobilů. Tradiční textilní průmysl ztratil v důsledku útlumu v posledních letech svoje dominantní postavení. V zemědělství, které je pouze doplňkovým odvětvím, jsou hlavními plodinami obiloviny a píce v návaznosti na chov skotu. V souvislosti s novými tržními podmínkami po roce 1990 nastal značný rozvoj malého a středního podnikání zaměřený zejména na výrobu pro automobilový průmysl, stavebnictví a služby. Převážně ve 2. polovině 90. let 20. století se projevil zřejmý příliv zahraničních firem, které staví na tradicích a kvalifikované pracovní síle kraje. V posledních letech výrazně posílila pozice odvětví obchodu a dopravy. Nezanedbatelnou součástí ekonomiky kraje je cestovní ruch.

Liberecký kraj má celkem 215 samosprávných obcí (3. nejnižší počet mezi 14 kraji České republiky), ve kterých k 31. 12. 2010 žilo 439 942 obyvatel (4,2 % z České republiky). Průměrná hustota v LK činí 139,1 obyvatel na 1 km² (ČR – 133,5 obyvatel / km²). Nejvyšší koncentrace obyvatel je v okresech Jablonec nad Nisou (225,1 obyvatel na km²) a Liberec (172,3 obyvatel na km²) Nejpočetněji je v kraji zastoupena skupina obcí s 500 až 999 obyvateli. Těchto 66 obcí tvoří 30,7 % celkového počtu obcí a žije v nich 10,5 % obyvatel kraje. Nejmenší obce do 199 obyvatel představují v rámci kraje 16,3 % celkového počtu obcí a pouze 1,1 %

celkového počtu obyvatel. Statut města má přiděleno 39 obcí. Krajská metropole Liberec (jako osada poprvé zmiňovaná v roce 1352; k 31. 12. 2010 mělo město 101 865 obyvatel) vytváří se sousedním městem Jabloncem nad Nisou (45 356 obyvatel) jednu sídelní aglomeraci. Třetím největším městem s 37 878 obyvateli je Česká Lípa. Podíl městského obyvatelstva činil 78,1 %, v obcích s méně jak 500 obyvateli žilo k stejnému datu 5 % obyvatel kraje. Liberec a Jablonec nad Nisou jsou statutární města.

Liberecký kraj je spolu s kraji Královéhradeckým a Pardubickým součástí regionu soudržnosti NUTS II Severovýchod.

Tab. A.1: Seznam POÚ se základními charakteristikami k 31. 12. 2010

Název POÚ	Počet obyvatel v POÚ	Rozloha POÚ (v ha)	Počet obcí celkem	Počet obcí v kategorii dle počtu obyvatel					
				do 499	500 - 999	1000 - 1999	2000 - 2999	3000-10000	nad 10000
Česká Lípa	52 360	33 010	20	5	12	1	1	0	1
Doksy	8 872	24 630	12	10	0	1	0	1	0
Mimoň	16 389	29 565	9	4	1	1	1	2	0
Nový Bor	20 409	9 095	11	6	2	1	0	1	1
Cvikov	6 248	10 995	5	2	2	0	0	1	0
Liberec	106 036	12 662	5	1	2	0	1	0	1
Český Dub	8 128	17 414	11	5	4	1	1	0	0
Hodkovice nad Mohelkou	2 844	1 349	1	0	0	0	1	0	0
Hrádek nad Nisou	9 323	7 529	3	0	2	0	0	1	0
Chrastava	10 197	12 456	6	1	3	1	0	1	0
Jablonné v Podještědí	3 898	6 419	2	1	0	0	0	1	0
Jablonec nad Nisou	54 799	14 231	11	3	4	2	1	0	1
Frýdlant	19 949	28 770	15	6	5	1	2	1	0
Nové Město pod Smrkem	5 017	6 129	3	1	1	0	0	1	0
Tanvald	21 905	19 065	10	1	3	2	1	3	0
Železný Brod	12 399	7 405	11	5	3	2	0	1	0
Turnov	32 271	24 708	37	23	8	5	0	0	1
Semily	15 569	12 732	13	5	6	1	0	1	0
Lomnice nad Popelkou	10 777	10 277	9	4	3	1	0	1	0
Jilemnice	17 512	20 660	18	8	5	4	0	1	0
Rokytnice nad Jizerou	5 040	7 195	3	1	0	1	1	0	0

Pramen: ČSÚ

Základní informace o svazcích obcí působících v kraji

Na území Libereckého kraje působí 29 dobrovolných svazků obcí, 28 z nich má své sídlo v Libereckém kraji, jeden dobrovolný svazek obcí – Krkonoše-svazek měst a obcí má sídlo v sousedním Královéhradeckém kraji. Podrobnější informace o jednotlivých dobrovolných svazcích obcí přináší následující tab. A2 a obr. A2.

Celkem je v Libereckém kraji 215 obcí, z toho je 194 obcí (tj. 90,2 % z celkového počtu obcí) zapojeno do některého z dobrovolných svazků obcí, 21 obcí (tj. 9,8 % z celkového počtu obcí) nespolupracuje v rámci žádného dobrovolného svazku obcí, nejméně 33 obcí spolupracuje v rámci dvou a více dobrovolných svazků obcí.

Dobrovolné svazky obcí, stejně jako obce Libereckého kraje, mohou žádat o finanční podporu v rámci vyhlašovaných výzev programů Grantového fondu Libereckého kraje. Každý vyhlášený program má stanovené své podmínky. Jednou z podmínek např. je, aby se podpořený projekt nacházel na území kraje.

Tab. A.2: Členské obce dobrovolných svazků obcí na území Libereckého kraje

NÁZEV SVAZKU	ČLENSKÉ OBCE (pouze z Libereckého kraje)
Dopravní sdružení obcí Jablonecka	Jablonec n. Nisou, Bedřichov, Janov n. Nisou, Lučany n. Nisou, Pulečný, Rychnov u Jablonce n. Nisou
Dobrovolný svazek obcí - MIKROREGION FRÝDLANTSKO	Bílý Potok, Bulovka, Černousy, Dětrichov, Dolní Řasnice, Frýdlant, Habartice, Hejnice, Heřmanice, Horní Řasnice, Jindřichovice pod Smrkem, Krásný Les, Kunratice, Lázně Libverda, Nové Město pod Smrkem, Pertoltice, Raspenava, Višňová
Jilemnicko - svazek obcí	Paseky nad Jizerou, Rokytnice nad Jizerou, Jablonec nad Jizerou, Vítkovice v Krkonoších, Jestřabí v Krkonoších, Poniklá, Víchova nad Jizerou, Peřimov, Benecko, Horní Branná, Jilemnice, Mříčná, Kruh, Svojek, Roztoky u Jilemnice, Martinice v Krkonoších, Studenec, Levínská Olejnice, Horka u Staré Paky, Bukovina u Čisté, Čistá u Horek
JIZERSKÉ HORY - TURISTICKÝ REGION LIBERECKO, JABLONECKO, FRÝDLANTSKO A TANVALDSKO	Mikroregion Tanvaldsko, Mikroregion Frýdlantsko, Bedřichov, Janov nad Nisou, Lučany nad Nisou, Oldřichov v Hájích
Krkonoše - svazek měst a obcí	Harrachov, Jablonec nad Jizerou, Jilemnice, Rokytnice nad Jizerou, Vysoké nad Jizerou, Benecko, Bukovina u Čisté, Horní Branná, Jestřabí v Krkonoších, Kořenov, Košťálov, Martinice v Krkonoších, Paseky nad Jizerou, Poniklá, Roztoky u Jilemnice, Studenec, Vítkovice v Krkonoších
Mikroregion Český ráj	Olešnice, Kacanovy, Vyskeř, Hrubá Skála, Ktová, Troskovice, Karlovice
MIKROREGION HRÁDECKO - CHRASTAVSKO	Hrádek nad Nisou, Chrastava, Bílý Kostel nad Nisou, Chotyně, Kryštofovo Údolí, Mníšek, Nová Ves, Oldřichov v Hájích, Rynoltice, Janovice v Podještědí
Mikroregion Jizera	Čtveřín, Kobyly, Lažany, Ohrazenice, Paceřice, Pěnčín, Přepere, Příšovice, Radimovice, Soběslavice, Svijanský Újezd, Svijany, Sychrov, Turnov, Vlastibořice, Žďárek
MIKROREGION JIZERSKÉ HORY	Bedřichov, Jablonec nad Nisou, Janov nad Nisou, Lučany nad Nisou, Nová Ves nad Nisou, Pulečný, Rychnov u Jablonce nad Nisou a Smržovka
MIKROREGION JIZERSKÉ PODHŮŘÍ	Oldřichov v Hájích, Mníšek, Krásná studánka
Mikroregion Kozákov	Semily, Záhoří u Semil, Chuchelna
Mikroregion Podkozákovo	Koberovy, Líšný, Rakousy, Malá Skála, Frýdštejn, Mírová pod Kozákovem, Jenišovice

NÁZEV SVAZKU	ČLENSKÉ OBCE (pouze z Libereckého kraje)
Mikroregion Podralsko	Bezděz, Bohatice, Dubá, Hamr na Jezeře, Mimoň, Okna, Pertoltice pod Ralskem, Tachov, Velký Valtinov, Brniště, Doksy, Dubnice, Jablonné v Podještědí, Noviny pod Ralskem, Osečná, Ralsko, Stráž pod Ralskem, Velenice, Zákupy
Mikroregion Pojizeří	Bělá, Benešov u Semil, Bozkov, Bystrá nad Jizerou, Háje nad Jizerou, Jesenný, Košťálov, Libštát, Příkrý, Roprachtice, Roztoky u Semil, Slaná, Stružinec
Mikroregion Tábor	Bradlecká Lhota, Holenice, Lomnice nad Popelkou, Nová Ves nad Popelkou, Rovensko pod Troskami, Syřenov, Tatobity, Veselá, Žernov
MIKROREGION TANVALDSKA	Tanvald, Harrachov, Desná, Kořenov, Velké Hamry, Plavy, Zlatá Olešnice, Smržovka, Jiřetín pod Bukovou, Albrechtice v Jizerských horách, Josefův důl
SDRUŽENÍ OBCÍ PODJEŠTĚDÍ	Bílá, Cetenov, Český Dub, Hlavice, Janův Důl, Křižany, Osečná, Proseč pod Ještědem, Světlá pod Ještědem, Všelibice, Zdislava
Svazek města a obcí Semily	-
Svazek obcí "MIKROREGION CÍSAŘSKÝ KÁMEN"	Rádlo, Dlouhý Most, Šimonovice
SVAZEK OBCÍ - CYKLOSTEZKA VARHANY	Česká Lípa, Nový Oldřichov, Volfartice, Kamenický Šenov
Svazek obcí Kanalizace Sloup	Sloup v Čechách, Nový Bor, Radvanec
Svazek obcí Košťálov - Libštát	Košťálov, Libštát
Svazek obcí Máchův kraj	Bezděz, Doksy, Dubá, Chlum, Jestřebí, Kravaře, Luka, Okna, Skalka u Doks, Tachov, Tuhaň, Vrchovany, Zahrádky, Ždírec
SVAZEK OBCÍ NOVOBORSKA	Cvikov, Kamenický Šenov, Krompach, Kunratice u Cvikova, Mařenice, Nový Bor, Nový Oldřichov, Okrouhlá, Polevsko, Prysk, Radvanec, Skalice u České Lípy, Sloup v Čechách, Slunečná, Svojkov, Svor,
Svazek obcí Peklo	Holany, Horní Libchava, Horní Police, Kozly, Provodín, Sosnová, Stružnice, Stvolínky, Volfartice, Zahrádky, Žandov
Svazek obcí SMRK	Frýdlant, Nové město pod Smrkem, Lázně Libverda
Vodohospodářské sdružení Turnov	Turnov, Semily, Rokytnice nad Jizerou, Jilemnice, Lomnice nad Popelkou, Rovensko pod Troskami, Přepaře, Ohrázenice, Rakousy, Troskovice, Kacanovy, Líšný, Olešnice, Vyskeř, Malá Skála, Loučky, Tatobity, Žernov, Ktová, Benecko, Benešov u Semil, Chuchelna
Svazek obcí Mírová pod Kozákovem	Mírová pod Kozákovem, Klokočí
Pramen Nisy	Lučany nad Nisou, Nová Ves nad Nisou, Smržovka

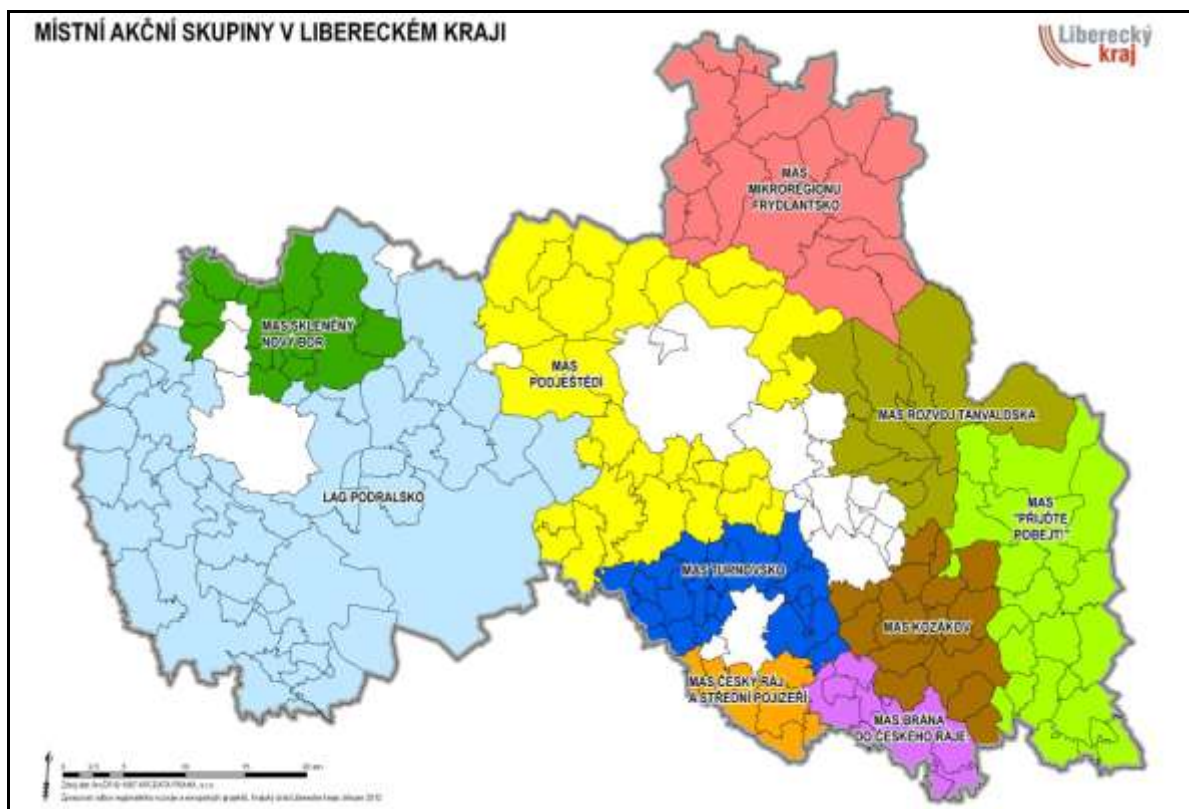

Obr. A2: Mikroregiony v Libereckém kraji

Základní informace o místních akčních skupinách působících v kraji

Pro rozvoj území kraje je významným faktorem spolupráce mezi veřejným, soukromým a neziskovým sektorem. Nejčastější formou této spolupráce jsou místní akční skupiny (MAS). MAS v ideálním případě sdružuje subjekty veřejné (obce, mikroregiony) a neveřejné sféry (NNO, spolky, podnikatelské subjekty, zemědělci), které chtějí spolupracovat na rozvoji venkova a zemědělství a při získávání finanční podpory z EU a z národních programů metodou LEADER.

Liberecký kraj spolupracuje s MAS formou poskytování dotací (provoz kanceláří a s tím spojené náklady), poskytováním půjček (na předfinancování projektů) a dalšími formami jako je organizace setkání MAS, finanční podpora účasti na veletrzích, exkurze, poradenství, výstavy, atd. V Libereckém kraji má v současné době sídlo 10 MAS. Vymezení MAS v Libereckém kraji je uvedeno níže na obr. A3.

Obr. A3: Místní akční skupiny v Libereckém kraji

2. Krajské plánování a rozvoj obcí

Na území Libereckého kraje se projevují významné rozdíly mezi jednotlivými obcemi a regiony, především z hlediska jejich socioekonomického rozvoje. Liberecký kraj se na regionální úrovni snaží hospodářské a sociální rozdíly mezi jednotlivými regiony snižovat.

Pro správné a adresné zacílení podpory jsou proto vymezovány hospodářsky slabé oblasti a hospodářsky podprůměrné oblasti Libereckého kraje.

Liberecký kraj vymezil hospodářsky slabé oblasti na svém území poprvé již v roce 2002, avšak od té doby byly již aktualizovány a především byl rozšiřován okruh ukazatelů pro jejich vymezení, aby byla zajištěna co největší komplexnost hodnocení meziregionálních rozdílů. První vymezení hospodářsky slabých oblastí bylo provedeno v rámci Strategie rozvoje Libereckého kraje z roku 2002 a jejich následná aktualizace proběhla v roce 2004 v rámci Programu rozvoje Libereckého kraje 2004–2006. V souvislosti s tvorbou nového Programu rozvoje kraje na období 2007–2013 bylo tedy vhodné toto vymezení opět aktualizovat a zohlednit tak možné ekonomické změny v regionech a nejnovější vývoj. Hospodářsky slabé oblasti byly schváleny dne 26. 6. 2007 Zastupitelstvem Libereckého kraje usnesením č. 189/07, jejich další aktualizace je předpokládána v rámci Programu rozvoje Libereckého kraje na období 2014–2020.

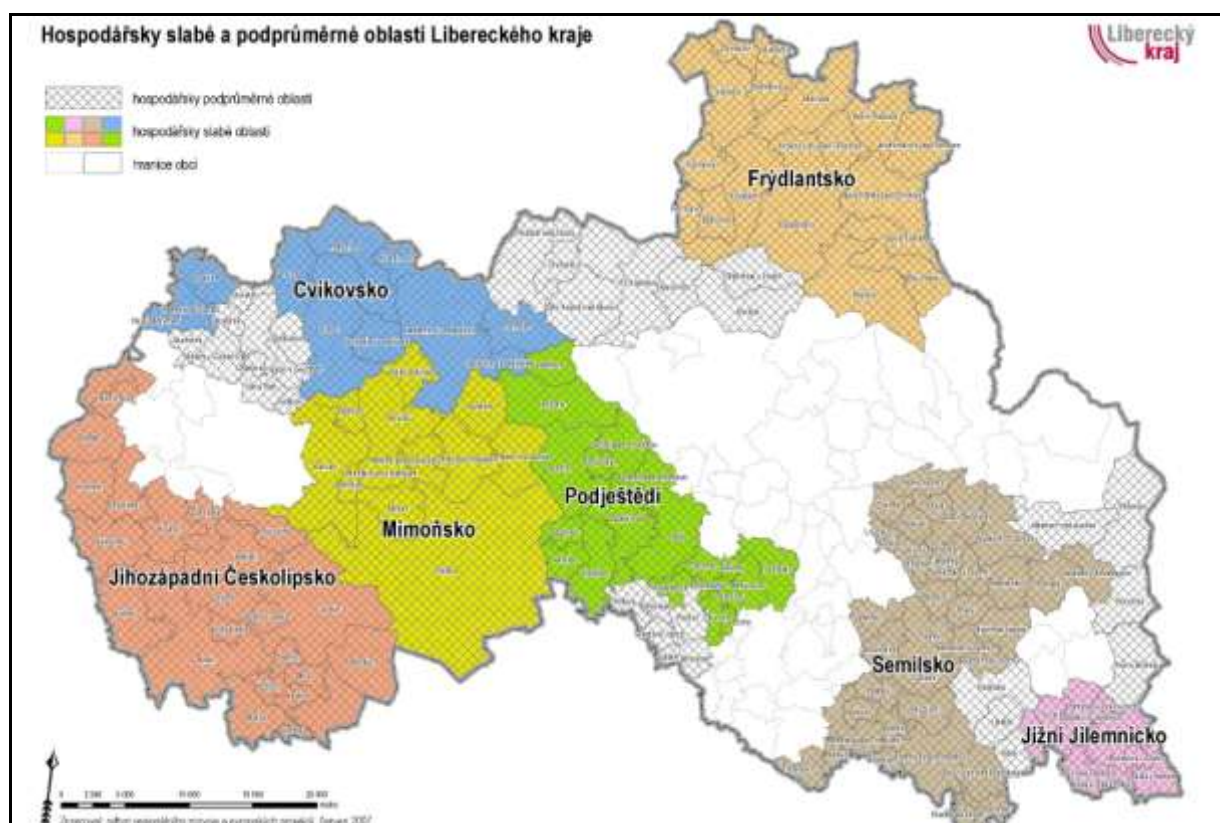
Vymezení hospodářsky slabých a podprůměrných oblastí Libereckého kraje znázorňuje obr. A4 níže v textu tab. A5. Území hospodářsky podprůměrných oblastí nyní zaujímá svou rozlohou 73 % území Libereckého kraje, žije zde 39 % obyvatel a zahrnuje území 73 % obcí kraje. Území hospodářsky slabých oblastí zaujímá svou

rozlohou 60 % území Libereckého kraje, žije zde 29 % obyvatel a zahrnuje území 59 % obcí kraje.

Tab. A3: Hospodářsky slabé oblasti Libereckého kraje

Hospodářsky slabá oblast	Generelová jednotka	Obce
Frýdlantsko	Frýdlant	Bulovka, Dětrichov, Dolní Řasnice, Frýdlant, Habartice, Heřmanice, Horní Řasnice, Krásný Les, Kunratice, Pertoltice
	Hejnice	Bílý Potok, Hejnice, Lázně Libverda
	Nové Město pod Smrkem	Jindřichovice p. S., Nové Město p. S.
	Raspenava	Raspenava
	Višňová	Černousy, Višňová
Jihozápadní Českolipsko	Doksy	Bezděz, Doksy, Luka, Okna, Skalka u Doks, Tachov, Žandov
	Dubá	Blatce, Dubá, Chlum, Tuhaň, Vrchovany
	Kravaře	Blíževedly, Kravaře, Stvolínky
	Zahrádky	Holany, Jestřebí, Provodín, Zahrádky
	Žandov	Horní Police, Žandov
Jižní Jilemnicko	Roztoky u Jilemnice	Kruh, Roztoky u Jilemnice, Svojek
	Studenec	Bukovina u Č., Čistá u H., Horka u St. Paky, Levínská Olešnice, Martinice v K., Studenec
Mimoňsko	Mimoň	Brniště, Mimoň, Noviny p. R., Pertoltice p. R., Velký Mlýnský náhon
	Ralsko	Ralsko
	Stráž pod Ralskem	Dubnice, Hamr na Jezeře, Stráž pod Ralskem
	Zákupy	Bohatice, Velenice, Zákupy
Podještědí	Český Dub	Bílá, Cetenov, Český Dub, Hlavičky, Proseč p. J., Světlá p. J., Všelibice
	Jenišovice	Frýdštejn, Jenišovice
	Křižany	Křižany, Zdislava
	Osečná	Janův Důl, Osečná
	Sychrov	Čtverín, Lažany, Paceřice, Radimovice, Sychrov, Vlastibořice, Žďárek
Semilsko	Jesenný	Bozkov, Jesenný, Roztoky u Semil
	Lomnice nad Popelkou	Bradlecká Lhota, Lomnice nad Popelkou, Nová Ves nad Popelkou, Stružinec, Syřenov, Veselá
	Poniklá	Jestřabí v Krkonoších, Poniklá
	Rovensko pod Troskami	Holenice, Ktová, Rovensko p. T., Tatobity, Troskovice, Žernov
	Semily	Benešov u Semil, Bystrá nad Jizerou, Háje nad Jizerou, Chuchelna, Příkrý, Semily, Slaná, Záhoří
	Velké Hamry	Plavy, Velké Hamry, Zlatá Olešnice
	Vysoké nad Jizerou	Roprachtice, Vysoké n. J.

Hospodářsky slabá oblast	Generelová jednotka	Obce
	Zásada	Držkov, Jílové u Držkova, Loužnice, Radčice, Vlastiboř, Zásada
Cvikovsko	Cvikov	Cvikov, Kunratice u Cvikova, Svor
	Jablonné	Jablonné v P., Janovice v P.
	Kamenický Šenov	Kamenický Šenov, Nový Oldřichov, Prysk
	Krompach	Krompach, Mařenice
	Rynoltice	Rynoltice

Obr. A4: Hospodářsky slabé a podprůměrné oblasti Libereckého kraje

Program rozvoje hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje

Pro území jednotlivých hospodářsky slabých oblastí (HSO) z roku 2004 byl vypracován dokument „Program rozvoje hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje“.

Dokument na základě podrobné analytické části definuje v rámci SWOT analýzy možný rozvojový potenciál jednotlivých oblastí a zároveň upozorňuje na současné bariéry a limity tohoto rozvoje. Cílem dokumentu je proto vytipovat opatření a aktivity, které jsou pro další rozvoj jednotlivých oblastí nejdůležitější a k nim přiřadit konkrétní připravované projekty podle jejich připravenosti a významu pro území.

Závěry z Programu rozvoje HSO LK mimo jiné:

- umožní lepší přehled o připravovaných projektech v těchto oblastech pro nejbližší roky,
- umožní jednoznačně definovat a odlišit rozvojové problémy každé oblasti samostatně,
- budou sloužit jako podklad pro zacílení finančních prostředků v rámci vyhlašování jednotlivých programů Grantového fondu Libereckého kraje,
- umožní realizovat systematickou, efektivní a dlouhodobou pomoc slabým oblastem v Libereckém kraji,
- jsou podkladem pro formulování aktivit v rámci Programu rozvoje Libereckého kraje 2007–2013.

Na základě podrobné analýzy všech hospodářsky slabých oblastí LK stanovil problémové okruhy.

Problémem obcí v oblasti hospodářského rozvoje je jejich slabá ekonomická základna. Došlo k zániku mnoha ekonomických subjektů (největší útlum zaznamenal textilní, oděvní a sklářský průmysl a těžba uranu), často bez adekvátní náhrady. Důsledkem je pak vysoká míra nezaměstnanosti a množství objektů a areálů typu brownfields. V oblasti zemědělství jsou obvyklými problémy nedostatečné obhospodařování zemědělských pozemků a s tím bezprostředně související nedostatečná kapacita živočišné výroby.

Velkým problémem obcí v jednotlivých HSO je stav dopravní a technické infrastruktury. Nevyhovující stav trápí nejen místní komunikace, ale i silnice krajské (II. a III. třída) a státní (I. třída). Vodovod je zaveden ve většině obcí, ne však ve všech místních částech (sídlech). Problémem je i likvidace odpadních vod: kanalizace, stejně jako čistírny odpadních vod, jsou většinou zavedeny jen ve větších obcích. Plynofikovány jsou většinou rovněž jen největší obce a z ekonomických důvodů se další rozšíření nepředpokládá. Náprava stavu sítí technické i dopravní infrastruktury je finančně vysoce náročná. Handicapem některých obcí je i malá atraktivita z hlediska cestovního ruchu. Turistická infrastruktura se velmi často omezuje pouze na síť pěších turistických tras a cyklotras; i ty jsou ale mnohdy nedostatečné. V oblasti lidských zdrojů působí značné problémy řídká síť školských a zdravotnických zařízení a zařízení sociálních služeb, malé kulturní a sportovní vyžití a nízká atraktivita obcí pro trvalé bydlení. V oblasti životního prostředí jsou stálými problémy likvidace odpadů, praktická realizace ochrany přírody a krajiny a obnova přirozené skladby lesních porostů. S problematikou životního prostředí souvisí i zmíněná špatná kvalita technické infrastruktury (rozšíření kanalizace a čištění odpadních vod, způsob vytápění).

Zapojení obcí do koncepčního plánování kraje

V dohodě o spolupráci uzavřené mezi Libereckým krajem a Sdružením obcí Libereckého kraje (SOLK) je jako jeden z cílů dohody uvedena účast zástupců SOLK na přípravě krajských koncepčních dokumentů, čímž má být zabezpečena vyšší kvalita a návaznost na konkrétní města, obce i územní regiony kraje.

Obce se mohou mimo veřejných projednávání dokumentů také účastnit veřejných diskuzí nebo jiných setkání, která jsou během zpracovávání dokumentů organizována a to často i mimo krajské město např. v sídlech obcí s rozšířenou působností. Obce své možnosti připomínkovat připravované krajské dokumenty využívají.

V rámci procesu zpracování a projednávání dokumentu Program rozvoje Libereckého kraje 2007–2013 bylo vypořádáno celkem přes 230 připomínek, připomínkování dokumentu se také zúčastnilo několik obcí (např. Turnov, Jilemnice, Příšovice). V rámci zpracování tohoto dokumentu také došlo k veřejným projednáním, která se konala ve všech obcích s rozšířenou působností.

V rámci procesu zpracování a projednávání dokumentu Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006–2020 bylo vypořádáno celkem cca 300 připomínek, připomínkování dokumentu se také zúčastnilo několik obcí (např. Tanvald, Liberec, Mimoň, Jilemnice)

Při zpracovávání dokumentu Regionální surovinová politika Libereckého kraje 2011 bylo vypořádáno celkem přes 300 připomínek, i tento dokument mohly obce připomínkovat. Tuto možnost využily tyto obce: Brniště, Mimoň, Koberovy, Osečná, Železný Brod, Bradlecká Lhota, Lomnice nad Popelkou, Hamr na Jezeře, Jílové u Držkova, Bohatice, Pertoltice pod Ralskem, Jablonné v Podještědí, Frýdlant, Stráž pod Ralskem, Liberec. Dokument byl kromě klasického veřejného projednání představen veřejnosti také formou veřejných diskuzí, které se konaly v Liberci, Semilech, Frýdlantě a Mimoně.

Při zpracování dokumentu Zásady územního rozvoje Libereckého kraje bylo celkem vypořádáno přes 120 připomínek. Možnost podat připomínku k tomuto dokumentu využily následující obce: Skuhrov, Vítkovice, Svor, Mírová pod Kozákovem, Dalešice, Nový Bor, Rychnov u Jablonce nad Nisou, Bradlecká Lhota, Tanvald, Brniště, Smržovka, Semily, Stvolínky, Záhoří, Volfartice, Kozly, Chuchelna, Nová Ves nad Nisou, Horní Libčava, Železný Brod, Stráž pod Ralskem, Jablonec nad Nisou, Holenice, Turnov, Košťálov, Malá Skála, Rovensko pod Troskami, Radostná pod Kozákovem, Velký Valtinov, Liberec, Hodkovice nad Mohelkou, Rokytnice nad Jizerou, Osečná, Ralsko, Jablonné v Podještědí, Šimonovice, Slaná, Albrechtice v Jizerských horách, Harrachov, Lomnice nad Popelkou, Pulečný a Jilemnice. Celkem tedy podalo připomínku k tomuto dokumentu 42 obcí z celkového počtu 215 obcí na území kraje.

Liberecký kraj při tvorbě koncepčních dokumentů neprochází všechny koncepční dokumenty obcí případně dokumenty svazků obcí, ale informuje obce, případně svazky obcí o přípravě dokumentu a s dostatečným předstihem zveřejňuje dokument, aby se k němu mohli ti, co o to mají zájem vyjádřit. Případné podněty a připomínky, pokud jsou relevantní, mohou být do koncepčních dokumentů kraje zapracovány.

Některé obce našly v krajských koncepčních dokumentech inspiraci a vlastní koncepční dokument sestavily velmi podobně tomu krajskému dokumentu.

Pokud je to možné, tak se kraj samozřejmě snaží obce zapojovat do svých projektů. Například u projektů dopravy v ROPu je běžné, že kraj financuje rekonstrukci silnice a obce na své náklady opravují chodníky, veřejné osvětlení nebo zábradlí, veškeré práce tak probíhají současně.

Kraj spolupracuje s obcemi při řešení a zviditelnění ploch brownfields a greenfields. Kraj spolupracoval s obcemi během povodní a při řešení následných škod způsobených povodní. Během povodní se jednalo např. o mapování rozsahu škod a jejich finanční vyjádření. V současné době probíhá spolupráce při získávání dotací na odstranění následků povodní (např. z Fondu solidarity EU).

3. Informační toky

Každý rok Odbor regionálního rozvoje a evropských projektů LK zpracovává mapovou úlohu Základní statistická data o obcích Libereckého kraje, kde jsou o každé obci k dispozici informace rozdělené do pěti částí:

- počet obyvatel a jeho vývoj (počet obyvatel, přirozený přírůstek, migrační přírůstek, celkový přírůstek, změna počtu obyvatel za posledních deset let),
- struktura obyvatel (index maskulinity, průměrný věk – celkem, průměrný věk – muži, průměrný věk – ženy, podíl obyvatel ve věku do 14 let, podíl obyvatel ve věku 15–24 let, podíl obyvatel ve věku 25–44 let, podíl obyvatel ve věku 45–64 let, podíl obyvatel ve věku 15–64 let, podíl obyvatel ve věku nad 65 let, index ekonomického zatížení),
- zaměstnanost a bydlení (změna nezaměstnanosti za poslední rok, míra nezaměstnanosti, podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání, intenzita bytové výstavby),
- podnikatelská aktivita (intenzita podnikatelské aktivity, podíl subjektů v zemědělství, lesnictví a rybolovu, v průmyslu, ve stavebnictví, v dopravě a spojích, v obchodu, prodeji a opravě motorových vozidel a spotřebního zboží a pohostinství, v ostatních obchodních službách, ve veřejné správě, ve školství a zdravotnictví a v ostatních veřejných službách),
- využití půdy (podíl orné půdy, trvalých travních porostů, zahrad, ovocných sadů, lesní půdy, vodních ploch, zastavěných ploch a ostatních ploch).

Dále každý rok sleduje odbor, jestli se nějak nezměnilo vymezení hospodářsky slabých oblastí a podprůměrných oblastí Libereckého kraje. Pro vymezení hospodářsky podprůměrných a slabých oblastí jsou využity jako základní územní jednotky tzv. generálové jednotky, které jsou porovnávány podle následujících 11 ukazatelů (intenzita bytové výstavby, index vzdělanosti, index ekonomického zatížení, počet pracovních příležitostí, míra nezaměstnanosti, intenzita podnikatelské aktivity, daňové příjmy, dopravní obslužnost, technická infrastruktura, občanská vybavenost a hustota zalidnění).

Další údaje se sledují v rámci každoročního Monitoringu Programu rozvoje Libereckého kraje, zde nejde o údaje za jednotlivé obce, ale o souhrnné údaje týkající se celého kraje např. podíl obcí v jednotlivých velikostních kategoriích, podíl venkovského a městského obyvatelstva, podíl obcí spolupracujících v rámci svazku obcí a další.

Data nejčastěji kraj získává z Českého statistického úřadu, data o nezaměstnanosti pak z informačního portálu Ministerstva práce a sociálních věcí, některé ukazatele si sám kraj dopočítává z dostupných dat (např. intenzitu podnikatelské aktivity nebo intenzitu bytové výstavby). Data týkající se ekonomické oblasti jsou získávána z Registru ekonomických subjektů, který dodává Český statistický úřad.

Kraj má rovněž k dispozici Odvětvovou srovnávací analýzu Municipality 2011/2012 konkrétně Analýzu měst a obcí Libereckého kraje a Analýzu jednotlivých krajů České republiky. Kromě základních údajů o obci jsou zde k dispozici údaje o podnikatelské aktivitě, obyvatelstvu, nezaměstnanosti, dopravním spojení, technické vybavenosti, veřejných institucích v obci a informace o složení zastupitelstva obce. Z ekonomických dat jsou k dispozici aktiva, pasiva, rozpočtové příjmy, rozpočtové

výdaje a ukazatele rizikového hospodaření obce. Hodnoty k jednotlivým ukazatelům jsou uvedeny za poslední čtyři roky, což umožňuje sledovat vývoj jednotlivých ukazatelů.

Kraj dále také využívá Územně analytické podklady obcí jako podklad pro Územně analytické podklady kraje.

Krajský úřad pořádá pro obce různé semináře a školení (seminář k novele o veřejných zakázkách, seminář Správní právo – správní řád, seminář k zákonu o svobodném přístupu k informacím, seminář informující o možnosti čerpání finančních prostředků z Fondu solidarity EU a další), informuje obce o aktuálně řešených problémech. Také se konají porady s tajemníky městských a obecních úřadů a setkání členů Rady LK se starosty a místostarosty obcí.

V květnu 2011 Krajský úřad pořádal pro starosty a zástupce obcí seminář Plánování rozvoje obce: strategie, nástroje, inspirace. Seminář byl rozdělen na tři základní bloky - strategické plánování, územní plánování a finanční řízení obce. V bloku strategické plánování obce dostaly odpověď na např. na následující otázky: K čemu potřebuje obec strategický plán? Proč je důležité zapojení veřejnosti do tvorby strategického plánu? Dále obec Desná představila ostatním obcím svoje zkušenosti s Místní agendou 21 a představila svůj strategický dokument.

4. Metodická podpora

Členové Rady Libereckého kraje se pravidelně (cca 2x ročně) setkávají se zástupci obcí. Poslední setkání proběhlo 6. 3. 2012 v budově Krajského úřadu. Setkání se zúčastnilo celkem téměř 90 % zástupců měst a obcí z celkového počtu 215 obcí. Rada Libereckého kraje na těchto setkáních informuje starosty měst a obcí o novinkách ve státní správě a dění v kraji.

V březnu 2012 se také na KÚ LK uskutečnilo setkání starostů, které pořádal Svaz měst a obcí ČR a zúčastnili se ho zástupci Svazu měst a obcí, starostové měst a obcí Libereckého kraje, hejtmán Libereckého kraje a také poslanec Parlamentu ČR Petr Skokan. Starostům byly předány konkrétní informace, které jim mohou pomoci ve správě jim svěřené obce či města (probíraná témata: dotace Evropské unie, reforma financování regionálního školství, církevní restituce, novela zákona o rozpočtovém určení daní, elektronické občanské průkazy a další). Cílem setkání je získat názory a podněty starostů k aktuálně projednávaným tématům a ty pak využít při formulování stanovisek Svazu k jednotlivým problematikám. Právě pro vzájemné předávání informací mezi starosty, kteří mají neocenitelné zkušenosti z praxe, a odbornými pracovníky Kanceláře Svazu, kteří zase přinášejí novinky z různých jednání na ministerstvech a dalších centrálních institucích, se krajská setkání stala velmi oblíbenými.

V únoru 2012 se konalo již 8 setkání starostů a místostarostů, které pořádala společnost Regionservis s. r. o. ve spolupráci s dalšími partnery. Účelem setkání bylo seznámení účastníků s uceleným finančním, ekonomickým, účetním a právním poradenstvím pro samosprávy, které poskytuje právě společnost Regionservis s. r. o. Účastníci byli také seznámeni s aktuálními výzvami dotačních titulů v jednotlivých resortech Libereckého kraje, s aktuálními výzvami na odstraňování povodňových škod jako je např. Fond Solidarity EU nebo program na odstraňování škod pro obce a

kraje z MMR. Prezentován byl i projekt Zdravý Liberecký kraj nebo aktuální výzva na záměr využití bývalého vojenského letiště Ralsko.

V lednu 2012 se na KÚ LK uskutečnil řádný Sněm Sdružení obcí Libereckého kraje (SOLK), kterého se účastnili také zástupci Libereckého kraje: Ing. Lidie Vajnerová, statutární náměstkyně hejtmána pro resort kultury, památkové péče a cestovního ruchu, RNDr. Vít Příkaský, náměstek hejtmána pověřený vedením resortu hospodářského a regionálního rozvoje, evropských projektů a rozvoje venkova, Ing. Jaroslav Podzimek, člen rady kraje pro resort zemědělství a životního prostředí. Sněm SOLK se zpravidla koná jedenkrát za rok.

5. Finanční podpora

Tab. A4: Přehled vyhlášených programů Grantového fondu Libereckého kraje v letech 2008–2012, u kterých mohla být žadatelem o dotaci obec nebo dobrovolný svazek obcí

Program Grantového fondu LK	2008	2009	2010	2011	2012
program č. 1 – Podpora hospodářského a regionálního rozvoje – zpracování podkladových studií a analýz pro žádosti o dotaci z evropských fondů	✓	✓	X	X	X
program č. 4 – Podpora zdravotnických vzdělávacích programů	✓	✓	X	✓	✓
program č. 5 – Zdravotnické preventivní a léčebné programy	✓	✓	✓	✓	✓
program č. 6 – Program podpory ekologické výchovy a osvěty	✓	✓	✓	✓	✓
program č. 7 – Program podpory ochrany přírody a krajiny	✓	✓	✓	✓	✓
program č. 8 – Program podpory péče o zvířata v nouzi	✓	✓	✓	✓	✓
program č. 9 – Program podpory sociálních programů Libereckého kraje	✓	✓	✓	✓	✓
program č. 10 – Podpora projektů v resortu školství	X	✓	✓	✓	✓
program č. 11 – Podpora kultury v Libereckém kraji	✓	✓	✓	✓	✓
program č. 13 – Podpora propagace cestovního ruchu Libereckého kraje	✓	✓	✓	✓*	✓
program č. 14 – Podpora tělovýchovy a sportu	✓	✓	✓	✓	✓
program č. 16 – Zpracování územních plánů	✓	✓	✓	✓	✓
program č. 17 – Program obnovy venkova	✓	✓	✓	✓	✓
program č. 18 – Program podpory hospodářsky slabých oblastí LK	✓	✓	✓	✓	X
program č. 20 – Program rozvoje LK ke zvýšení bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích	✓	✓	✓	✓	✓
program č. 22 – Program podpory využití obnovitelných zdrojů energie pro výrobu tepla a elektrické energie na území LK	✓	X	X	X	X
program č. 23 – Program podpory nakládání s odpady na území Libereckého kraje	✓	✓	X	X	X
program č. 24 – Podpora prevence kriminality	X	✓	✓	X	✓
program č. 25 – Program podpory včelařství	X	✓	✓	✓	✓

Program Grantového fondu LK	2008	2009	2010	2011	2012
program č. 26 – Podpora rozvoje cyklodopravy LK	X	✓	✓	X	✓
program č. 27 – Program podpory paliativní a hospicové péče	X	X	✓	✓	✓
program č. 99 – Akce financované z rozhodnutí Zastupitelstva a Rady LK	X	X	✓	✓	✓

Poznámka: ✓ v rámci programu byla v daném roce vyhlášena alespoň jedna výzva

✓* Okruh žadatelů: Svazky a sdružení obcí Libereckého kraje, sdružení právnických osob plnící roli destinačního managementu. Všichni žadatelé musí spadat do území turistických regionů Libereckého kraje.

X v rámci programu nebyla daný rok vyhlášena žádná výzva

Obce při žádosti o poskytnutí dotace z některých programů Grantového fondu Libereckého kraje např. program č. 17 – Program obnovy venkova musí doložit čestné prohlášení statutárního zástupce obce, že daný projekt je v souladu s aktuálním místním programem obnovy vesnice, schváleným zastupitelstvem obce, v případě žádosti svazku obcí doloží svazek obcí čestné prohlášení statutárního zástupce svazku obcí, že daný projekt je v souladu se strategickým dokumentem svazku obcí. Obdobně u programu č. 18 – Program podpory hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje je požadován potvrzený soulad projektu s koncepcí rozvoje obce/města/mikroregionu nebo stanovisko obecního/ městského úřadu či mikroregionu podporující předkládaný projekt.

Kromě Grantového fondu Libereckého kraje existují ještě další dotační programy: Fond ochrany vod, Fond požární ochrany, Fond kulturního dědictví, Lesnický fond a Krizový fond, které napomáhají k rozvoji obcí.

6. Ostatní podpora

Liberecký kraj v roce 2011 využil možnost své zákonodárné iniciativy a navrhl změnu zákona o obcích, o krajích a o hl. městě Praze. Navržené změny vycházely ze zkušeností krizových štábů získaných v době povodní a umožňují urychlené svolání zastupitelstva a operativní pomoc co nejdříve po katastrofě. Zákon upravil konkrétní lhůty ke svolání zastupitelstva kraje v době vyhlášeného Stavů nebezpečí na území kraje, a to z 10 dnů na 2 dny. U zastupitelstev obcí a měst ze 7 dnů na 2 dny. Návrh Zastupitelstva Libereckého kraje prošel nejprve prvním čtením s pozměňovacím návrhem, týkajícím se rozšíření působnosti na obce a Prahu, se kterým se Liberecký kraj ztotožnil. Druhým i třetím čtením prošel návrh bez připomínek stejně jako v Senátu České republiky. Díky úpravě zákona bude o mnoho jednodušší a efektivnější řízení územních celků v době Stavů nebezpečí na celém území České republiky. Navíc je to poprvé v historii, kdy byla navržena, přijata, schválena a podepsána změna zákona, který podala krajská samospráva. Prezident ČR Václav Klaus podepsal zákon, kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů ve čtvrtek 11. srpna 2011.

Liberecký kraj se aktivně zapojuje do připomínkování dokumentů přes systém eKLEP¹⁹ (např. Zásady urbánní politiky, Identifikace kompetencí zatěžujících výkon veřejné správy se zvláštním přihlédnutím k malým obcím, Dokončení převodu kompetencí z centrální úrovně na územní samosprávné celky a územní reformu ve zbývajících agendách doposud vykonávaných ústředními správními úřady, Mechanismus implementace Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky pro období 2012 až 2020 a další).

Důležitým mezníkem v mezinárodní spolupráci se stal vstup České republiky do Evropské unie. Svůj čím dál větší význam má spolupráce Libereckého kraje se zahraničními partnery v rámci Evropy. Proto bylo v roce 2006 s pomocí Středočeského kraje v Bruselu zřízeno i stálé zastoupení Libereckého kraje. Jedná se o významný moment z hlediska možnosti prezentace Libereckého kraje v Evropské komisi.

Spolupráce LK se sousedními územími

Liberecký kraj přikládá velký význam přirozené přeshraniční spolupráci se sousedícími státy, protože díky těsnému sousedství se naskytá mnoho témat, která je možno a dokonce nutno řešit společným silami. Jedná se o budování a udržování sousedských vztahů, výměnu zkušeností týkajících se správy územních celků, výměnu informací, realizaci různých projektů a pořádání setkání ke konkrétním tématům. Přirozenými partnery jsou Dolnoslezské vojvodství (Polská republika) a Svobodný stát Sasko (Spolková republika Německo). Liberecký kraj má s Dolnoslezským vojvodstvím uzavřenou dohodu o spolupráci. Oba regiony spojuje podobný historický, sociální i ekonomický vývoj a zejména snaha prosazovat společné zájmy vůči ostatním subjektům. Co se Svobodného státu Sasko týče, z důvodu rozdílných struktur a kompetencí není pro Svobodný stát Sasko z právního hlediska možné uzavřít dohodu o spolupráci s Libereckým krajem, představitelé obou samosprávných celků dospěli ke kompromisu a Liberecký kraj podepsal společné prohlášení o spolupráci s tehdejší Vládním prezidiem Dresden (po reformě Zemským ředitelstvím Dresden). Tento dokument podepsal také tehdejší saský státní ministr Hermann Winkler. Saskou stranou byl podán do programu Interreg IIIA a schválen projekt financování spolupráce mezi Libereckým krajem a Vládním prezidiem Dresden. Cílem projektu bylo především vzájemné poznání a předání zkušeností mezi zaměstnanci Krajského úřadu Libereckého kraje a zaměstnanci Vládního prezidia Dresden z různých oblastí činnosti a navázání prvotních kontaktů vedoucích k trvalé budoucí spolupráci.

Z podnětu tehdejšího ministerského předsedy Svobodného státu Sasko Georga Milbradta bylo podepsáno komuniké mezi Svobodným státem Sasko, Dolnoslezským vojvodstvím, Libereckým, Královéhradeckým a Pardubickým krajem. Na základě tohoto komuniké došlo k vytvoření tzv. trinacionálního odborného grémia. Cílem grémia byla převážně identifikace a řešení společných problémů. Toto trinacionální grémium vytvořilo platformu pro budoucí spolupráci. Pro sousedící regiony se naskytá možnost využití právního nástroje evropské integrity „Evropského seskupení

¹⁹ Např. knihovna vládou připravované legislativy s možností vyjádření různých podnětů je dostupná na <http://eklep.vlada.cz>.

pro územní spolupráci“ (ESÚS) respektujícího komunitární právo, definovaného Evropským parlamentem a následně odsouhlaseného Radou EU.

Vzhledem ke specifické poloze Libereckého kraje na tzv. Trojzemí má tradici spolupráce prostřednictvím německo – česko – polského Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa. Náplní jeho práce je řešení každodenních přeshraničních problémů, překonávání státní hranice a tím snížení významu hranic na úroveň pouhého správního členění, pozitivní stimulování společného příhraničního života a díky tomu odbourávání historickým vývojem vzniklých předsudků a společenských bariér národů Evropy mezi sebou. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa je prvním euroregionem vytvořeným na české hranici (vznik 1991). Na české straně jsou členy obce, Krajská hospodářská komora Liberec a Sdružení Český ráj. V Euroregionu Nisa pracují na mezinárodní úrovni pracovní skupiny (EUREX). Dle organizačního schématu jsou jednotlivé pracovní skupiny rozděleny do těchto základních skupin: Infrastruktura / Hospodářství, Životní prostředí / Venkovský prostor, Zdraví / Bezpečnost, People-to-people / Kultura / Vzdělávání.

Liberecký kraj je také zapojen do tvorby Strategie rozvoje Euroregionu Nisa. Cílem projektu je vytvořit koncepční strategický dokument, který by definoval rozvojové priority v přeshraniční spolupráci a to na celém území Euroregionu Nisa (trojstranný koncepční dokument). V současné době je zpracována socioekonomická analýza, která popisuje stav české a polské části Euroregionu Nisa. Jedná se o analytický dokument, který bude sloužit jako popis výchozí situace při zpracování strategie rozvoje Euroregionu Nisa na léta 2014–2020.

Spolupráce LK s přímo nesousedními územími

Vzhledem ke členství České republiky v Evropské unii je pro Liberecký kraj také velmi důležitá spolupráce s nesousedními státy, které jsou rovněž členy Evropské unie, zejména ve smyslu prezentace kraje směrem do Evropské unie. Informace a zkušenosti související se členstvím v Evropské unii ve všech oblastech fungování veřejné správy nabyté díky této spolupráci jsou mnohdy neocenitelné. Tyto zkušenosti jsou pro Liberecký kraj důležité, využití strukturálních fondů Evropské unie je jedním z hlavních cílů v rámci jeho rozvoje.

Liberecký kraj má partnery z mnoha zemí EU (Polsko, Německo, Itálie, Slovensko) i mimo EU (Turecko, Rusko, Švýcarsko nebo dokonce Vietnam).

Mnoho obcí LK na české straně rovněž upevňuje kontakty zejména s městy z Polska a Spolkové republiky Německo. Tyto vztahy jsou z hlediska geografického pochopitelné a pro zúčastněné strany v mnoha ohledech prospěšné. Některé obce udržují též kontakty a spolupráci s městy ze Slovenska, Nizozemí, Itálie, Norska, případně jiných zemí.

Liberecký kraj předává své zkušenosti zahraničním účastníkům. V rámci studijní cesty organizované UNDP (United Nations Development Programme) a zaměřené na proces posuzování vlivu koncepcí na životní prostředí a veřejné zdraví (tzv. SEA proces) navštívila Liberecký kraj v loňském roce skupina vyšších státních úředníků z Uzbekistánu. V minulosti Liberecký kraj navštívily např. delegace z Ázerbájdžánu nebo Běloruska.

Hejtman Libereckého kraje Stanislav Eichler byl v Bruselu stálými členy delegace v roce 2010 zvolen předsedou Delegace za Českou republiku ve Výboru regionů EU.

Předseda české delegace se účastní jednání zástupců všech zemí EU ve Výboru regionů, kde se projednává strategie k důležitým materiálům, které potom z Výboru regionů jdou jako doporučující či nedoporučující stanovisko Evropskému parlamentu, kde se tvoří evropské normy a zákony. Před každým plenárním zasedáním Výboru regionů, které jsou čtyři do roka, se sejdou předsedové národních delegací všech států Evropské unie a na úzké poradě hovoří o prioritách regionů, a přijímají stanoviska k jednotlivým problémům. Stanoviska jsou poté jako doporučující materiál předávána Evropskému parlamentu. Výbor regionu tak naplňuje svou funkci poradního orgánu Evropského parlamentu.

V rámci vnější spolupráce využívá Liberecký kraj nejen zkušeností zahraničních partnerů, ale i partnerů z České republiky. Se všemi kraji naší republiky spolupracuje Liberecký kraj v rámci Asociace krajů České republiky. Nejvýznamnější partnerství je však Libereckému kraji dáno svazkem v NUTS II Severovýchod s krajem Královéhradeckým a Pardubickým.

Spolupráce Libereckého kraje se Sdružením obcí Libereckého kraje (SOLK)

Obce v Libereckém kraji spolupracují ve Sdružení obcí Libereckého kraje (SOLK), které bylo založeno počátkem roku 1996 pod názvem „Severovýchodní regionální sdružení měst a obcí“ se sídlem ve Smržovce. Sdružení je otevřená, zájmová, nestranická a nevládní organizace, jejími řádnými členy mohou být všechny obce a města Libereckého kraje. V současné době je členem sdružení více než 70 obcí a měst Libereckého kraje, ve kterých žije téměř 330 000 obyvatel, což je více než 76 % obyvatel Libereckého kraje. Hlavními cíli sdružení je:

- napomáhání vzájemné informovanosti mezi obcemi,
- hájení společných zájmů a práv obcí a jejich zastupování v regionálních orgánech,
- koordinace činností přesahujících rámec územního obvodu jedné obce, vytváření podmínek pro součinnost ve všech oblastech, v nichž obce vyvíjejí svou činnost se zvláštním zřetelem na rozvíjení samosprávy,
- zaujímání stanovisek k legislativním návrhům a dalším aktivitám týkajících se obcí,
- předkládání iniciativních návrhů orgánům státní správy, krajské samosprávy, poslancům a senátorům Parlamentu ČR, atd.

Od prosince 2002 je v platnosti Dohoda o spolupráci mezi Sdružením obcí LK a Libereckým krajem.

Zapojení Libereckého kraje do Národní sítě zdravých měst, do Pracovních skupin Rady vlády pro udržitelný rozvoj

Usnesením č. 198/11/ZK ze dne 31. 5. 2011 zastupitelstvo kraje schválilo vstup Libereckého kraje do Národní sítě Zdravých měst České republiky a znění Deklarace projektu Zdravý Liberecký kraj, ve kterém Liberecký kraj vyjadřuje svůj zájem o naplňování zásad a cílů základních dokumentů Evropské unie a Světové zdravotnické organizace, které se zabývají oblastmi udržitelného rozvoje, zdraví a kvality života, zejména Agenda 21 a Zdraví 21 a dalších významných mezinárodních a národních dokumentů, jako jsou Athénská a Záhřebská deklarace Zdravých měst a Národního akčního plánu zdraví a životního prostředí.

Liberecký kraj se také věnuje teoretickým východiskům i praktickému uplatňování principů udržitelného rozvoje. Kraj je zapojen do práce Pracovních skupin Rady vlády pro udržitelný rozvoj, a to konkrétně Pracovní skupiny pro udržitelný rozvoj regionů, obcí a území a Pracovní skupiny pro místní Agendu 21. Tyto pracovní skupiny rozpracovávají metodické postupy pro konkrétní aktivity a projekty zaměřené na téma udržitelného rozvoje.

Databáze brownfields a greenfields

Na webových stránkách Libereckého kraje lze nalézt Databázi brownfields a databázi greenfields. Databáze brownfields byla vytvořena v r. 2007 a je každoročně aktualizována. Tato aplikace usnadňuje potenciálním investorům vyhledání vhodné lokality odpovídající přímo jejich požadavkům. Do databáze byla vložena veškerá data získaná z vyhledávací studie brownfields a současně je zajištěna každoroční aktualizace dat, která jinak velmi rychle zastarávají. V r. 2011 byla též aktualizována tzv. aktivní nabídka vybraných brownfields, což je vybraný přehled aktuálních lokalit, které vlastníci mají zájem prodat nebo pronajmout. V roce 2011 zároveň proběhla ve vestibulu Krajského úřadu Libereckého kraje výstava úspěšně revitalizovaných brownfields Libereckého kraje a byl zpracován tzv. manuál na odstranění „nevyužitelných“ lokalit typu brownfields. Tento manuál bude v r. 2012 vydán jako publikace obsahující návod, jaké všechny nutné kroky jsou zapotřebí, když chceme odstranit brownfield (dotčené orgány, potřebná dokumentace, likvidace ekologické zátěže atd.). Databáze greenfields vznikla v roce 2009 a v současné době eviduje 18 lokalit. Obě výše zmíněné databáze jsou na webu nyní dosažitelné i v angličtině, aby Liberecký kraj mohl snáze oslovit také zahraniční investory. Na téma brownfields a greenfields jsou také každoročně pořádány odborné semináře pro veřejnost a starosty měst a obcí LK.

Poskytování dotačního poradenství

Liberecký kraj poskytuje pomoc při vyhledávání vhodného dotačního titulu pro financování projektových záměrů a to zejména pro zájemce o podporu projektů ze strukturálních fondů. Zájemci o podporu dostanou doporučení, do jakého vhodného operačního programu a do jaké osy (oblasti) jejich projekt zapadá, kam je možné jej zařadit. Kromě popisu a podmínek daného operačního programu také dostanou kontakt na správce (administrátora) daného operačního programu. Zpracování projektové žádosti a realizace projektu spadá do plné kompetence předkladatele záměru.

Tvorba nadmístních dokumentů

Liberecký kraj podporuje a aktivně se zapojuje do tvorby nadmístních dokumentů, které řeší vybrané území. V současné době jde o následující dokumenty: Integrovaná strategie rozvoje regionu Krkonoše a Studie rozvoje cestovního ruchu v Jizerských horách.

Studie rozvoje cestovního ruchu Jizerské hory představuje koncepční dokument rozvoje cestovního ruchu a rekreace v turistickém regionu Jizerské hory. Poslouží jako podklad pro integrovaný rozvoj cestovního ruchu v daném regionu. Ve Studii bude v regionálních souvislostech řešena koordinace rozvoje cestovního ruchu s

ochranou veřejných zájmů vedoucí k udržitelnému rozvoji území. Integrovaná strategie rozvoje regionu Krkonoše by měla vzniknout do konce roku 2012, bude se jednat o analýzu stavu věcí, která bude prvním stupněm pro Krkonošský integrovaný plán rozvoje.

Partnerství pro Liberecký kraj

V roce 2005 byl z finančních prostředků EU v rámci Společného regionálního operačního programu ČR 2004 – 2006 podpořen a zahájen projekt, jehož nositelem byl Liberecký kraj a to s názvem Partnerství pro Liberecký kraj. Cílem projektu bylo upevnit vzájemnou komunikaci a partnerskou spolupráci mezi hlavními zájmovými skupinami Libereckého kraje, tzv. „stakeholdery“, tzn. mezi veřejnou správou (v projektu zastoupenou Sdružením obcí LK a Euroregionem NISA), podnikatelskými subjekty (v projektu zastoupenými Krajskou hospodářskou komorou LK a Regionální agrární radou LK) a nestátními neziskovými organizacemi (v projektu zastoupenými Asociací nestátních neziskových organizací LK). Tyto subjekty se při společném dialogu v rámci projektu učily být partnery nad řešením konkrétních problémů (například zvýšení absorpční kapacity finančních prostředků EU v LK, společné rozvojové plánování v LK, databáze projektů pro nové plánovací období 2007 – 2013, podpora MA21, benchmarking subjektů v rámci seskupení jednotlivých partnerů či mezi partnery navzájem, twinning úspěšnosti tvorby projektů, vzdělávací aktivity pro euromanažery, pro zpracovatele projektů či ohledně strukturálních fondů pro venkov LK atd.). Projekt byl ukončen v r. 2007 a od té doby se obdobný projekt nerealizoval.

Další nespecifikované aktivity kraje

Liberecký kraj se aktivně zapojuje v oblasti přeshraničních aktivit, které mají dopad na území a obce Libereckého kraje. Jedná se zejména o oblast v okolí města Bogatynia, kde leží druhá největší polská elektrárna Turrow, probíhá zde těžba uhlí a plánuje se v této oblasti výstavba větrných parků. Na české straně se jedná o oblast Frýdlantského výběžku, která představuje jednu z hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje, a rozvoji území by měly pomoci projekty zaměřené na rozvoj cestovního ruchu. Všechny uvedené příklady leží v bezprostřední blízkosti česko-polské hranice.

Při tvorbě dokumentu Politika územního rozvoje ČR (PÚR ČR) a to zejména při vymezení specifických oblastí a oblastí se soustředěnou podporou státu, kraj hájí nejen své zájmy, ale také zájmy obcí.

V rámci spolupráce Libereckého kraje s Podnikatelskou radou došlo ke stanovení priorit spolupráce na období let 2009 – 2011, jedná se o následující priority spolupráce: spolupráce na trhu práce, počáteční a další vzdělávání, podporu mobility pracovní síly, podporu regionálních investic, rozvoj oblasti služeb, podporu inovací, cestovní ruch, sklářský a bižuterní průmysl, rozvoj vědy a výzkumu, mezinárodní spolupráci a propagaci regionu hospodářsky slabé oblasti LK a venkovské oblasti a možnosti jejich podpory a strategický rozvoj regionu.

Liberecký kraj také spolupracuje s Asociací nestátních neziskových organizací.

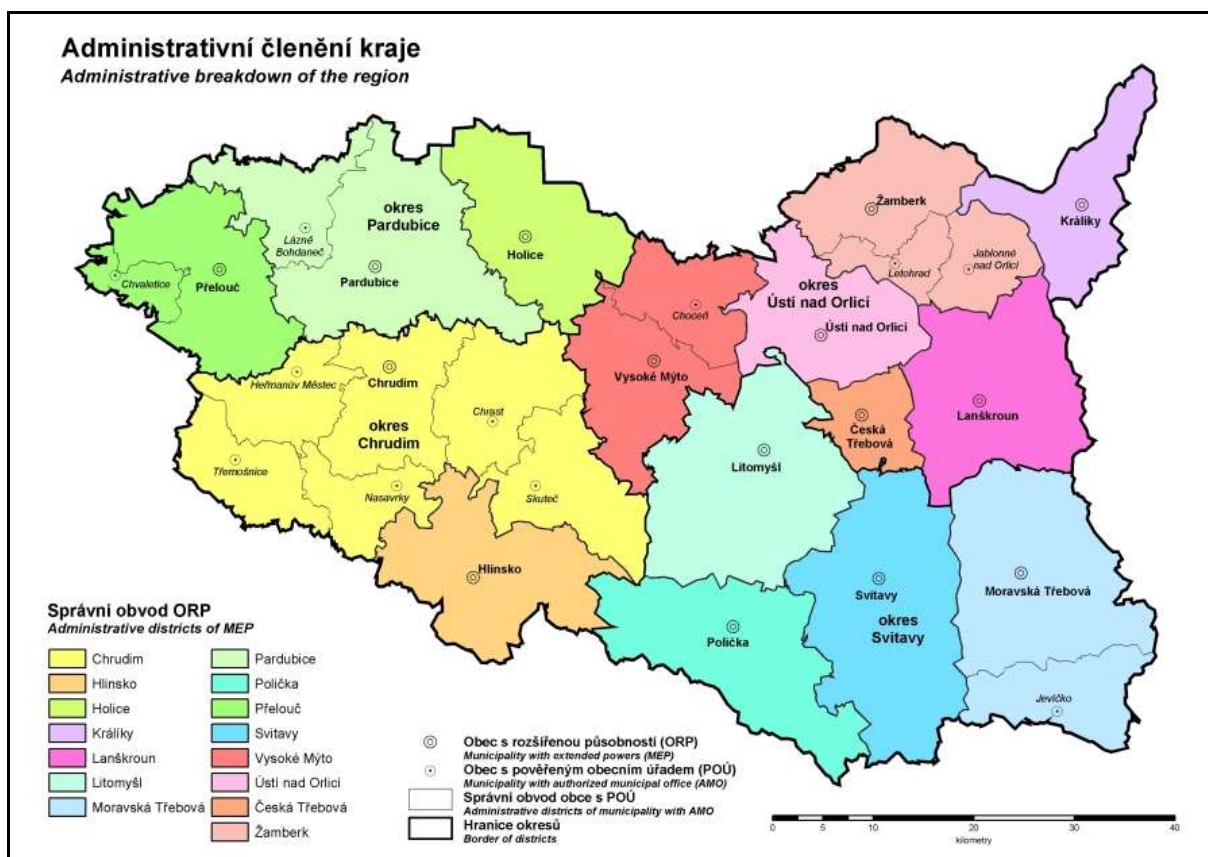
Rozvojové vztahy mezi krajem a obcemi jsou na poměrně dobré úrovni. Liberecký kraj se snaží zapojovat do rozvoje území co nejvíce obcí, některé obce jsou iniciativnější, jde především o větší obce – obce s rozšířenou působností nebo obce s pověřeným obecním úřadem, ale i některé menší obce, pokud je pro ně problematika zajímavá nebo se jich bezprostředně týká, se aktivně zapojují, samozřejmě i na našem území najdeme obce, které se do rozvojových vztahů s krajem zapojují méně. Jedná se hlavně o menší obce a neuvolněné starosty, kteří na výkon funkce nemají tolik času jako jejich uvolnění kolegové.

B. PARDUBICKÝ KRAJ

B. PARDUBICKÝ KRAJ

1. Základní charakteristiky kraje

Pardubický kraj (dále také Pk) zahrnuje území čtyř okresů, a to Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí a zároveň je součástí NUTS II regionu Severovýchod (společně s krajem Libereckým a Královéhradeckým). Pardubický kraj je tvořen 451 obcemi (6. nejvyšší počet obcí mezi 14 kraji ČR), které jsou soustředěny do 26 obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (POÚ) a 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP Česká Třebová, Hlinsko, Holice, Chrudim, Králíky, Lanškroun, Litomyšl, Moravská Třebová, Pardubice, Polička, Přelouč, Svitavy, Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto, Žamberk). Na obr. B1 jsou znázorněny správní obvody obcí s rozšířenou působností a obcí s pověřeným obecním úřadem.

Obr. B1: Administrativně-správní členění Pardubického kraje

Pramen: ČSÚ

Na území kraje se nachází celkem 36 obcí se statutem města, město Pardubice je statutárním městem. Město Pardubice spolu s blízkými městy Hradec Králové a Chrudim tvoří napříč krajskými hranicemi hospodářsky významnou městskou aglomeraci (rozvojový pól), a to i v rámci České republiky. Pardubický kraj měl k 31. 12. 2010 3. nejmenší průměrnou rozlohou katastru obce 10,0 km² a 5. nejnižší průměrný střední počet 1 147 obyvatel na 1 obec. V obcích s méně než 500 obyvateli žije 13,5 % obyvatelstva kraje. Podíl obyvatel v obcích od 500 do 1 999 obyvatel nyní činí 24,6 %. V obcích od 2 000 do 9 999 obyvatel je podíl obyvatel v kraji 20,3 %. Podíl obyvatel v obcích nad 10 000 obyvatel se v posledních letech snížil, ke konci roku 2010 činil 41,6 %.

V Pardubickém kraji žilo k 31. 12. 2010 celkem 517 164 obyvatel, přičemž od roku 2004 dochází k jeho každoročnímu zvyšování, což je dáno zejména migrací a v posledních letech i zvýšenou porodností. Index stárí (poměr počtu obyvatel věkové skupiny 65+ k obyvatelstvu skupiny 0–15) ale od roku 2007 dosahuje hodnot vyšších než 100 a stále se zvyšuje, což může zejména v budoucnosti způsobit významné problémy nejen v sociální sféře ale zejména ve sféře hospodářské. Největší koncentrace obyvatel je identifikována v souměstí Pardubice – Chrudim a naopak mezi nejdříveji osídlená území patří zejména jižní hranice kraje tvořená horskými pásmy a také oblast výběžku Kralického Sněžníku.

Hospodářský význam kraje vyjádřený přepočtenou hodnotou HDP na obyvatele v porovnání s ostatními kraji České republiky je spíše průměrný, v rámci regionu soudržnosti NUTS II Severovýchod je ale nejlepší. Hospodářský charakter kraje je určován zejména sektorem sekundárním (průmysl, stavebnictví) díky příchodu významných investic v poslední dekádě a sektorem terciárním (služby). Primární sektor (zemědělství, rybářství, těžba) v průběhu let neustále ztrácí na významu. Hlavními hnacími odvětvími kraje jsou jednoznačně zpracovatelský průmysl (strojírenství, elektrotechnika, chemie, automobily), obchod a doprava a spoje. V posledních letech je také rozvoj podporován podnikovými inovacemi a výsledky vědy a výzkumu, čemuž napomáhá Univerzita Pardubice. Pozitivní vývoj hospodářství byl zbrzděn ekonomickou krizí hlavně v roce 2009. Výše míry nezaměstnanosti v kraji kopíruje přibližně vývoj průměrné míry nezaměstnanosti v ČR.

Pardubickému kraji se stále do něj nedaří přilákat větší množství návštěvníků. Nicméně díky zvýšenému úsilí a toku financí do oblasti cestovního ruchu v posledních letech se začíná situace pomalu zlepšovat. Nabídka ubytovacích kapacit se rozšiřuje a zkvalitňuje, přibývá mnoho nových turistických produktů a zefektivňuje se marketing. Velký význam mají pořádané akce, a to nejen ty velké (např. Velká Pardubická nebo Smetanova Litomyšl) ale také ty lokální, které dokážou nalákat návštěvníky i mimo hlavní turistická střediska kraje.

Stav životního prostředí je v Pardubickém kraji velmi různorodý a je ovlivňován zejména umístěním významných průmyslových podniků, historickým vývojem a intenzitou zemědělské činnosti. Právě lokalizace energetického a chemického průmyslu zapříčinila v minulosti zhoršení životního prostředí v centrální části okresu Pardubice. Historický vývoj průmyslu se také projevuje ve výskytu lokalit brownfields (zejména intravilány měst). Díky CHKO Železné hory a CHKO Žďárské vrchy se jižní částí kraje řadí mezi jedny z nejzdravějších oblastí v celé České republice. Obecně platí, že Pardubický kraj (vyjma největšího města Pardubice) má celkově příznivé životní prostředí.

Pardubický kraj zpracovává strategické dokumenty (všeobecné i oborové) a dokumenty územního plánování (územně plánovací dokumentace a územně plánovací podklady zahrnující územně analytické podklady), v jejichž rámci je problematika regionálního rozvoje řešena.

Nejvýznamnějším koncepčním dokumentem Pk je Program rozvoje Pardubického kraje platný na určité období (většinou 4–5 let). Současný Program rozvoje Pk byl schválen Zastupitelstvem Pk dne 19. 12. 2011 a jeho platnost je stanovena na

období 2012–2016 s výhledem na rok 2020. Tento všeobecný dokument doplňuje široká škála několika desítek oborově zaměřených koncepcí a dokumentů z různých oblastí rozvoje (např. životní prostředí, zdravotnictví nebo vzdělávání).

Nejvýznamnějším dokumentem územního plánování kraje jsou Zásady územního rozvoje Pardubického kraje, které byly vydány v roce 2010. Vedle toho byly v roce 2009 dokončeny Územně analytické podklady Pardubického kraje, jejichž součástí je také rozbor udržitelného rozvoje území.

Zásady územního rozvoje Pardubického kraje (ZÚR Pk) stanovují základní požadavky na účelné a hospodárné uspořádání území kraje, vymezují plochy a koridory nadmístního významu, stanovují požadavky na jejich využití, zejména plochy nebo koridory pro veřejně prospěšné stavby, veřejně prospěšná opatření, stanovují kritéria pro rozhodování o možných variantách nebo alternativách změn v jejich využití. ZÚR Pk také vymezuje plochy a koridory, s cílem prověřit možnosti budoucího využití. Součástí ZÚR je i vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území.

ZÚR Pk zpřesňují rozvojové oblasti, rozvojové osy a specifické oblasti, které jsou vymezené v Politice územního rozvoje České republiky. Zároveň vymezují rozvojové oblasti, rozvojové osy a specifické oblasti krajského významu.

Tab.B 1: Seznam POÚ se základními charakteristikami k 31. 12. 2010

Název POÚ	Počet obyvatel v POÚ	Rozloha POÚ (v ha)	Počet obcí celkem	Počet obcí v kategorii dle počtu obyvatel					
				do 499	500-999	1000-1999	2000-2999	3000-10000	nad 10000
Česká Třebová	18 614	7 971	5	1	3				1
Heřmanův Městec	10 041	10 084	14	10	2	1		1	
Hlinsko	21 498	24 658	22	13	6	2			1
Holice	17 234	21 364	14	6	3	4		1	
Choceň	14 012	11 342	20	18	1			1	
Chrast	12 702	14 622	20	15		4		1	
Chrudim	35 759	15 711	22	14	6			1	1
Chvaletice	6 106	4 133	7	4	1	1		1	
Jablonné nad Orlicí	7 688	8 043	9	3	4	1		1	
Jevíčko	6 740	11 504	12	9	1	1	1		
Králíky	9 060	15 869	5	1	2			2	
Lanškroun	22 991	27 520	22	9	9	3			1
Lázně Bohdaneč	10 625	10 835	20	15	3	1		1	
Letohrad	8 267	5 278	5	2	2			1	
Litomyšl	26 773	33 710	35	23	8	3			1
Moravská Třebová	20 379	30 218	21	13	4	3			1
Nasavrky	3 453	8 187	8	6	1	1			
Pardubice	116 116	30 093	36	20	7	5	2	1	1
Polička	19 536	27 267	20	12	4	3		1	
Přelouč	18 365	21 589	35	30	3	1		1	
Skuteč	13 130	15 315	13	9	1		2	1	

Název POÚ	Počet obyvatel v POÚ	Rozloha POÚ (v ha)	Počet obcí celkem	Počet obcí v kategorii dle počtu obyvatel					
				do 499	500-999	1000-1999	2000-2999	3000-10000	nad 10000
Svitavy	31 781	35 158	28	17	5	5			1
Třemošnice	7 812	10 686	9	5	1	2		1	
Ústí nad Orlicí	26 578	19 050	16	6	5	2	2		1
Vysoké Mýto	18 606	16 845	20	15	4				1
Žamberk	13 298	14 824	13	6	4	2		1	
Celkem	517 164	451 875	451	282	90	45	7	17	10

Pramen: ČSÚ

Základní informace o svazcích obcí působících v kraji

Nejdůležitější reprezentant veřejného sektoru – obce – vytvářejí v Pardubickém kraji uskupení výhradně na základě zákona č. 128/2000 Sb. v podobě zvané „svazky obcí“. Ty obvykle vznikají pro územně ucelenou oblast, vymezenou přirozenými přírodními, technickými nebo historickými hranicemi a dalšími důležitými pojíci prvky. Členy svazků (někdy se nazývají mikroregiony) se mohou stát pouze obce. **V Pardubickém kraji existuje dle krajského registru několik desítek mikroregionů různého typu a zaměření, které pokrývají téměř celé území kraje, a z nichž cca dvě třetiny vznikly s cílem všeobecného rozvoje území a třetina vznikla účelově nejčastěji s cílem vybudování kanalizace, vodovodu nebo plynofikace.** Svazky obcí vytváří v současné době zejména platformu pro výměnu informací a zkušeností stávajících a nových představitelů obcí. Důležitou roli v těchto uskupeních hraje významnější středisko mikroregionu (často městské středisko nebo dokonce přímo obec s rozšířenou působností (ORP), které se stává vůdčím členem a reprezentantem daného uskupení.

Základní informace o svazcích obcí Pk jsou čerpány z portálu Ústavu územního rozvoje v Brně. Z nich vyplývá, že obce a města Pardubického kraje jsou zapojeny do 32 svazků obcí, které mají jako náplň své činnosti více či méně komplexní rozvoj svého území. 4 svazky obcí přesahují do jiných krajů. Z údajů vyplývá poměrně velké zastoupení obcí Pk alespoň v jednom svazku obcí. Celkové údaje jsou samozřejmě zkresleny (navýšeny) tím, že velká část obcí je součástí 2 svazků obcí. Na druhou stranu samo krajské město Pardubice však není členem žádného svazku obcí.

Ze strany Pardubického kraje v současné době neexistuje žádný dotační titul vyhrazený pouze pro svazky obcí. Svazky obcí mohou být žadateli v následujících grantových programech Pardubického kraje:

- Podpora infrastruktury cestovního ruchu v Pardubickém kraji (pro rok 2011 schváleno pro 2 projekty svazků obcí cca 360 tis. Kč)
- Podpora realizace rozvojových projektů obcí v problémových mikroregionech Pardubického kraje (v roce 2011 nepodán svazkem obcí žádný projekt)
- Program podpory kulturních aktivit v Pardubickém kraji (v roce 2011 podán svazkem obcí 1 projekt, dotace nebyla přiznána)

- Podpora rozvoje zahraničních vztahů Pardubického kraje s důrazem na spolupráci s partnerskými regiony (v roce 2011 nepodán svazkem obcí žádný projekt)
- Program obnovy venkova – dotační titul 6 týkající se podpory poradenství pro svazky obcí (pro rok 2011 schváleno pro svazky obcí cca 1,8 mil. Kč) a dotační titul 7 podporující drobné investiční akce na území svazků obcí (pro rok 2011 schváleno pro svazky obcí cca 3,6 mil. Kč)

Z uvedených informací je zřejmé, že svazky obcí využívají ve větší míře pouze grantový program na podporu infrastruktury ČR a zejména Program obnovy venkova.

Většina svazků obcí vznikla v Pardubickém kraji cca v letech 1998 – 2003. Jde o období, kdy byl vyhlášen MMR ČR a realizován program na podporu činností svazků obcí. V této době velká část svazků obcí také pořídila svůj strategický dokument. Cca do roku 2006 velká část svazků obcí realizovala společné projekty jako vyznačení cyklotras, obnova malých kulturních památek atd. Šlo tedy o malé a administrativně lehce zvládnutelné projekty zasahující do území většiny obcí zapojených ve svazku. Od této doby a s nástupem možnosti financování projektů z evropských fondů dochází k výrazné diferenciaci v činnosti jednotlivých svazků. Na území Pardubického kraje projekty podporované z evropských fondů (tedy velké a administrativně náročné) byla schopna připravit a úspěšně realizovat jen relativně malá část svazků obcí (cca 3).

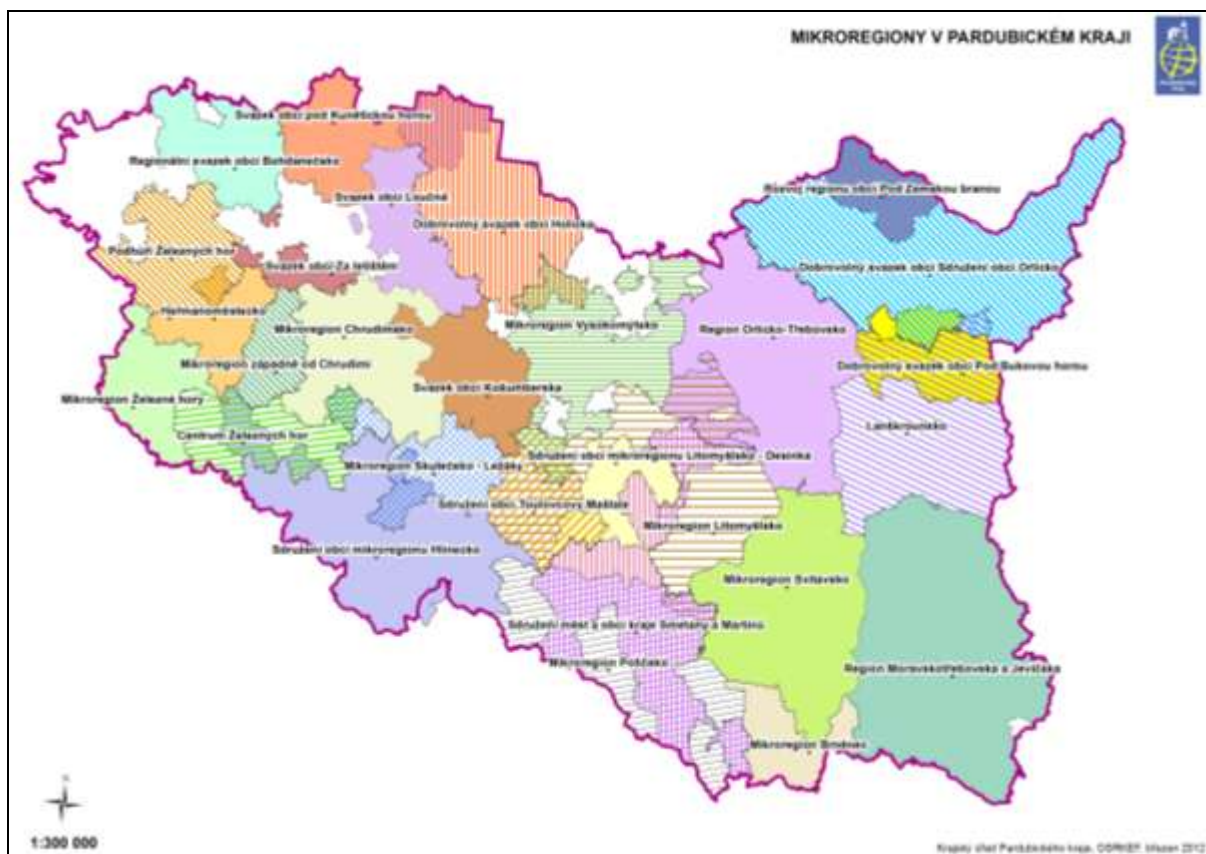
Jedním z příkladů spolupráce mezi Pk a svazky obcí byl v roce 2011 seminář pořádaný Pardubickým krajem společně s MMR ČR a ÚUR pro zástupce svazků obcí.

Tab. B2: Přehled svazků obcí v Pardubickém kraji

NÁZEV SVAZKU	ČLENSKÉ OBCE (pouze z Pardubického kraje)
Centrum Železných hor	Bojanov, Ctětín, České Lhotice, Hodonín, Krásné, Křižanovice, Libkov, Liboměřice, Lukavice, Nasavrky, Seč
Dobrovolný svazek obcí Holicka	Býšť, Dobříkov, Dolní Roveň, Dolní Ředice, Holice, Horní Jelení, Horní Ředice, Chvojenec, Jaroslav, Ostřetín, Poběžovice u Holic, Radhošť, Trusnov, Týniště, Uhersko, Veliny, Vysoké Chvojno
Dobrovolný svazek obcí Pod Bukovou horou	Bystřec, Dolní Čermná, Horní Čermná, Horní Heřmanice, Petrovice, Verměřovice, Výprachtice
Dobrovolný svazek obcí Poorlicko (sídlo má v jiném kraji)	Horní Jelení, Veliny
Dobrovolný svazek Sdružení obcí Orlicko	Bystřec, Čenkovice, Červená Voda, Česká Rybná, České Petrovice, Dlouhoňovice, Dolní Morava, Hejnice, Helvíkovice, Jablonné nad Orlicí, Jamné nad Orlicí, Kameničná, Klášterec nad Orlicí, Králíky, Kunvald, Letohrad, Lichkov, Líšnice, Lukavice, Mistrovice,
Dobrovolný svazek obcí Tichá Orlice (sídlo má v jiném kraji)	Plchovice
Heřmanoměstecko	Heřmanův Městec, Hošťalovice, Jezbořice, Klešice, Kostelec u Heřmanova Městce, Načešice, Rozhovice, Svinčany, Úherčice, Vápenný Podol, Vyžice

NÁZEV SVAZKU	ČLENSKÉ OBCE (pouze z Pardubického kraje)
Lanškrounsko	Albrechtice, Anenská Studánka, Cotkytle, Čenkovice, Damník, Dolní Čermná, Horní Čermná, Horní Heřmanice, Horní Třešňovec, Krasíkov, Lubník, Luková, Ostrov, Petrovice, Rudoltice, Sázava, Strážná, Tatenice, Trpík, Výprachtice, Žichlínek
Mikroregion Brněnec	Banín, Bělá nad Svitavou, Bohuňov, Brněnec, Chrastavec, Lavičné, Rozhraní, Rudná, Študlov, Vítějeves, Želivsko
Mikroregion Chrudimsko	Bítovany, Bořice, Bylany, Čankovice, Dolní Bezděkov, Dvakačovice, Honbice, Horka, Chrast, Chrudim, Kočí, Lány, Licibořice, Lukavice, Mladoňovice, Morašice, Nabočany, Orel, Přestavky, Rabštejská Lhota, Řestoky, Slatiňany, Sobětuchy, Stolany, Svídnice
Mikroregion Litomyšlsko	Benátky, Bohuňovice, Bor u Skutče, Budislav, Cerekvice nad Loučnou, Čistá, Desná, Dolní Újezd, Hluboká, Horky, Horní Újezd, Chmelík, Chotěnov, Chotovice, Janov, Jarošov, Květná, Litomyšl, Lubná, Makov, Morašice, Němčice, Nová Sídla, Nová Ves u Jarošova
Mikroregion Poličsko	Borová, Březiny, Bystré, Hartmanice, Jedlová, Kamenec u Poličky, Korouhev, Květná, Nedvězí, Oldřiš, Polička, Pomezí, Pustá Kamenice, Pustá Rybná, Rohozná, Sádek, Stašov, Svojanov, Široký Důl, Telecí, Trpín
Mikroregion Skutečsko – Ležáky	Holetín, Hroubovice, Leštinka, Lukavice, Mrákotín, Prosetín, Předhradí, Skuteč, Smrček, Tisovec, Vrbatův Kostelec, Žumberk
Mikroregion Svitavsko	Březová nad Svitavou, Dětrichov, Hradec nad Svitavou, Javorník, Kamenná Horka, Karle, Koclířov, Kukle, Mikuleč, Opatov, Opatovec, Pohledy, Radiměř, Sklené, Svitavy, Vendolí
Mikroregion Vysokomýtsko	Běstovice, Bučina, České Heřmanice, Dobříkov, Džbánov, Javorník, Koldín, Leština, Mostek, Nasavrky, Nové Hrady, Oucmanice, Podlesí, Pustina, Radhošť, Slatina, Sruby, Sudslava, Svatý Jiří, Tisová, Týniště, Vinary, Vraclav, Vračovice-Orlov, Vysoké Mýto
Mikroregion západně od Chrudimi	Bylany, Lány, Mladoňovice, Morašice, Rabštejská Lhota, Sobětuchy, Stolany, Třebřichy
Mikroregion Železné hory	Běstvina, Biskupice, Bousov, Kněžice, Lipovec, Míčov-Sušice, Podhořany u Ronova, Prachovice, Ronov nad Doubravou, Třemošnice, Žlebské Chvalovice
Podhůří Železných hor	Bezděkov, Brloh, Bukovina u Přelouče, Holotín, Choltice, Chrtínky, Jedousov, Jeníkovice, Lipoltice, Litošice, Mokošín, Poběžovice u Přelouče, Přelouč, Sovolusky, Stojice, Svinčany, Svojšice, Turkovice, Urbanice, Valy, Veselí
Region Moravskotřebovska a Jevíčka	Bělá u Jevíčka, Bezděčín u Trnávky, Biskupice, Borušov, Březina, Březinky, Dětrichov u Moravské Třebové, Dlouhá Loučka, Gruna, Hartinkov, Chornice, Janůvky, Jaroměřice, Jevíčko, Koruna, Křenov, Kunčina, Linhartice, Malíkov, Městečko Trnávka, Mladějov na Moravě
Region Orlicko - Třebovsko	

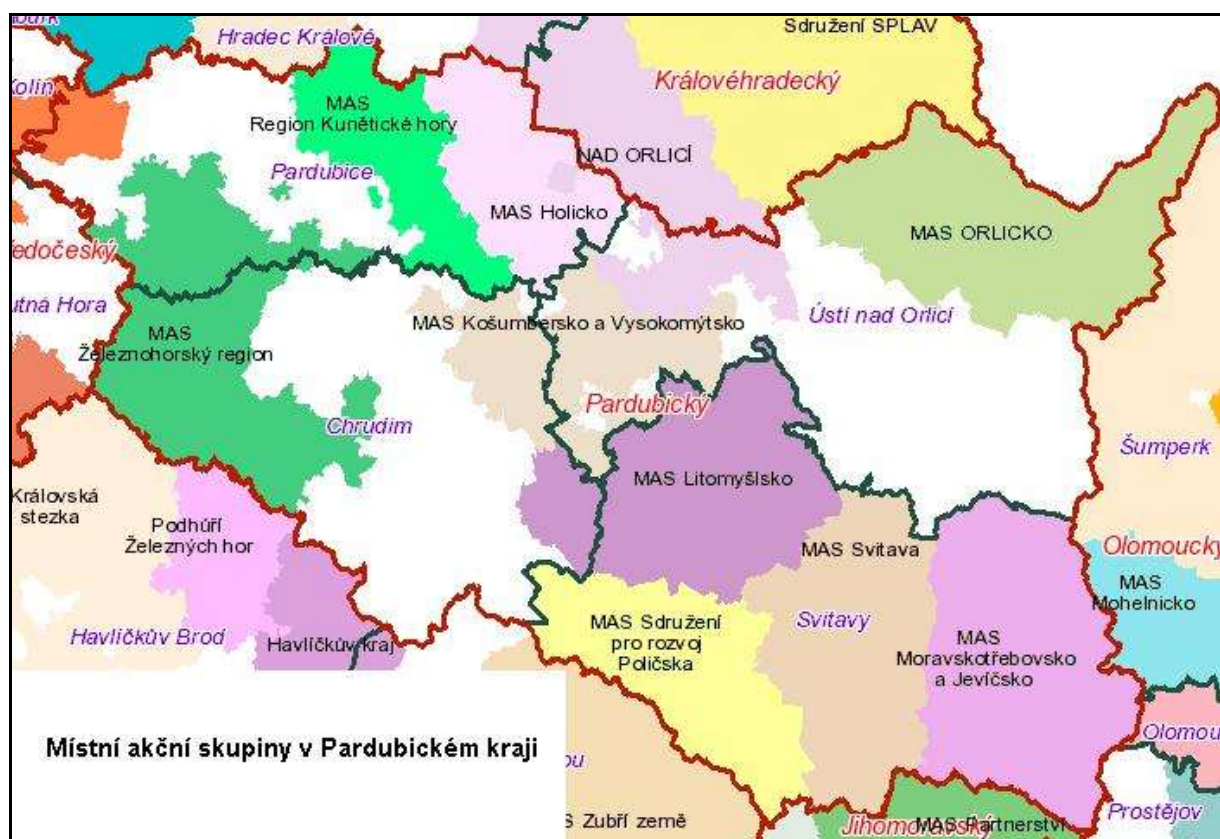
NÁZEV SVAZKU	ČLENSKÉ OBCE (pouze z Pardubického kraje)
Regionální svazek obcí Bohdanečsko	Bukovka, Černá u Bohdanče, Dolany, Chýstř, Křičeň, Lázně Bohdaneč, Malé Výkleky, Neratov, Plch, Pravy, Přelovice, Rohovládova Bělá, Rohoznice, Rybitví, Sopřeč, Vlčí Habřina, Voleč, Vyšehněvice, Žáravice, Živanice
Rozvoj regionu obcí pod Zemskou branou	České Petrovice, Klášterec nad Orlicí, Kunvald, Pastviny
Sdružení měst a obcí kraje Smetany a Martinů	Borová, Bystré, Dolní Újezd, Jedlová, Květná, Litomyšl, Lubná, Oldřiš, Polička, Pomezí, Sebranice, Svojanov, Široký Důl, Telecí
Sdružení obcí mikroregionu Hlinecko	Bojanov, Dědová, Hamry, Hlinsko, Hodonín, Holetín, Horní Bradlo, Jeníkov, Kameničky, Kladno, Krouna, Miřetice, Mrákotín, Otradov, Pokřikov, Raná, Studnice, Svatouch, Tisovec, Trhová Kamenice, Včelákov, Vítanov, Vojtěchov, Vortová, Všeradov
Sdružení obcí mikroregionu Litomyšlsko - Desinka	Budislav, Desná, Dolní Újezd, Horní Újezd, Chotěnov, Lubná, Makov, Morašice, Osík, Poříčí u Litomyšle, Sebranice, Vidlatá Seč
Sdružení obcí Toulouvcovy Maštale	Bor u Skutče, Budislav, Hluboká, Jarošov, Leština, Nová Ves u Jarošova, Nové Hradky, Perálec, Poříčí u Litomyšle, Proseč, Příluka, Zderaz
Svazek obcí Košumberska	Hrochův Týnec, Chroustovice, Jenišovice, Lozice, Luže, Rosice, Řepníky, Střemošice
Svazek obcí Loučná	Býšť, Časy, Dašice, Choteč, Chvojenec, Kostěnice, Lány u Dašic, Moravany, Rokytno, Sezemice, Slepovice, Spojil, Úhřetická Lhota
Svazek obcí pod Kunětickou horou	Borek, Bukovina nad Labem, Čeperka, Dříteč, Hrobice, Kunětice, Libišany, Němčice, Opatovice nad Labem, Podůlšany, Ráby, Srch, Staré Hradiště, Staré Ždánice, Stéblová, Újezd u Sezemic
Svazek obcí Podchlumí	Česká Rybná, Hejnice, Záchlumí
Svazek obcí Týnecko	Hlavečnick, Kladruby nad Labem, Labské Chřčice, Selmice, Tetov
Svazek obcí Za letištěm	Barchov, Čepí, Dřenice, Dubany, Mikulovice, Ostřešany, Srnojedy, Staré Jesenčany, Třebosice

Obr. B2: Dobrovolné svazky obcí v Pardubickém kraji
Základní informace o místních akčních skupinách působících v kraji

Formální typ spolupráce, který propojí subjekty veřejné, soukromé a neziskové sféry, se nazývá místní akční skupina (MAS). V MAS mohou být sdruženy obce, svazky obcí, podnikatelé, nestátní neziskové organizace či neorganizovaní občané. Jejich hlavním smyslem je rozvinout vnitřní rozvojový potenciál území s důrazem na venkov. V Pardubickém kraji se nachází 10 MAS, z nichž sedm získalo podporu z Evropské unie na své fungování pro období 2007–2013.

V této době dochází k nárůstu aktivit místních akčních skupin (MAS), také naplňujících zájmy zapojených obcí, kterým byla např. v rámci PRV věnována prioritní osa č. 4. Místní akční skupiny jsou do jisté míry „konkurentem“ svazků obcí.

Obr. B3: Místní akční skupiny v Pardubickém kraji

Pramen: eAGRI

2. Krajské plánování a rozvoj obcí

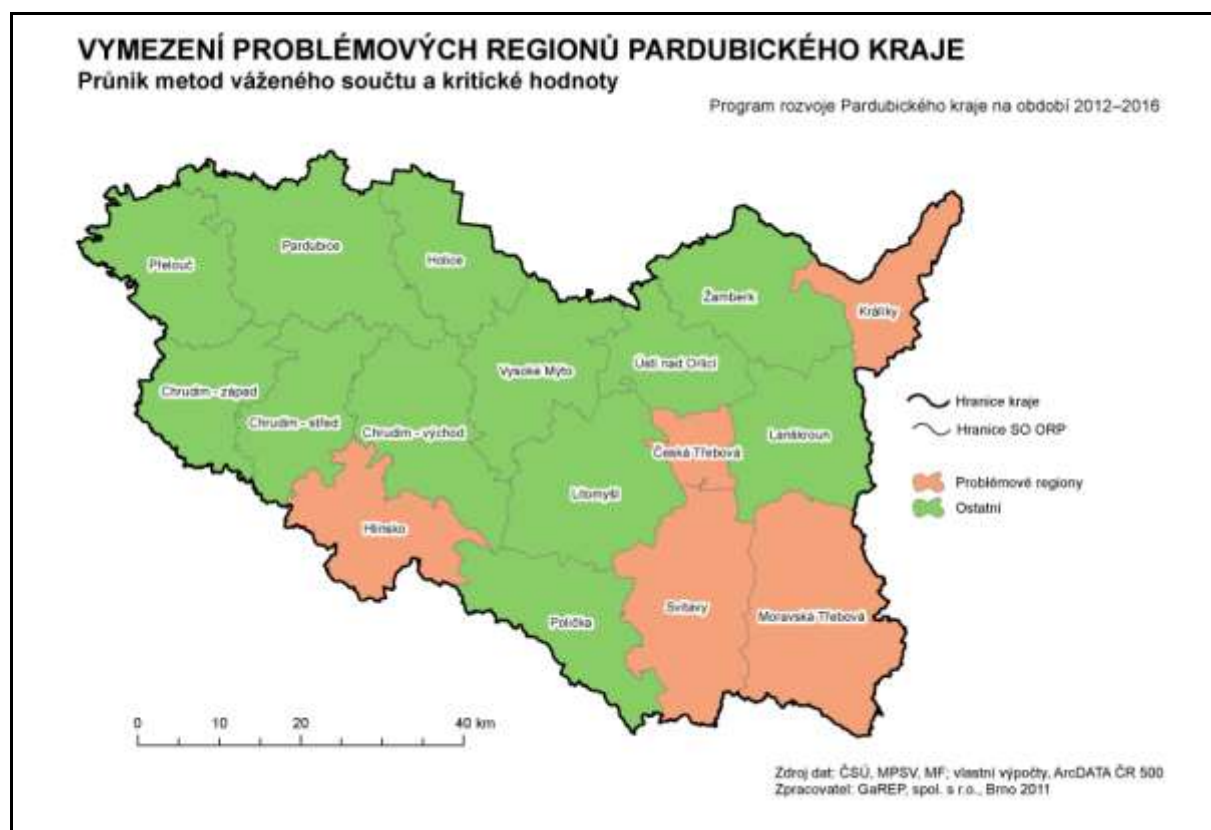
Pardubický kraj také vytváří vlastní regionalizaci, v rámci níž rozlišuje nejen problémové regiony, ale také regiony rozvinuté tzv. rozvojový pól.

V rámci aktualizace Programu rozvoje Pardubického kraje (schválené Zastupitelstvem Pardubického kraje v prosinci 2011) byly vymezeny problémové regiony Pardubického kraje na období let 2012–2016. Tyto regiony byly vymezeny na základě 6 ukazatelů (migrace, index stárí, relativní počet podnikatelů, míra nezaměstnanosti, daňová výtěžnost a hustota obyvatelstva). Ukazatele byly posuzovány v časových řadách za období 2007–2010. U hustoty obyvatelstva a indexu stárí byl použit pouze údaj za rok 2010.

Tab. C3: Vymezení problémových regionů (ORP) Pardubického kraje (2010)

Správní obvod ORP	Rozloha (ha)	Počet obyvatel	Obce
Česká Třebová	7 971	18 712	Česká Třebová, Přívrat, Rybník, Semanín, Třebovice
Hlinsko	24 658	21 505	Dědová, Hamry, Hlinsko, Holetín, Jeníkov, Kameničky, Kladno, Krouna, Miřetice, Otradov, Pokřikov, Raná, Studnice, Svatouch, Tisovec, Trhová Kamenice, Včelákov, Vítanov, Vojtěchov, Vortová, Všeradov, Vysočina
Králíky	15 869	9 080	Červená Voda, Dolní Morava, Králíky, Lichkov, Mladkov
Moravská	41 722	27 138	Bělá u Jevíčka, Biskupce, Březina, Březinky,

Třebová			Hartinkov, Chornice, Jaroměřice, Jevíčko, Slatina, Víska u Jevíčka, Vrážné, Vysoká, Bezděčín u Tmávky, Borušov, Dětrichov u Moravské Třebové, Dlouhá Loučka, Gruna, Janůvky, Koruna, Křenov, Kunčina, Linhartice, Malíkov, Městečko Tmávka, Mladějov na Moravě, Moravská Třebová, Radkov, Rozstání, Rychnov na Moravě, Staré Město, Třeboř, Útěchov, Vranová Lhota
Svitavy	35 159	31 766	Banín, Bělá nad Svitavou, Bohuňov, Brněnec, Březová nad Svitavou, Dětrichov, Hradec nad Svitavou, Chrastavec, Javorník, Kamenná Horka, Karle, Koclířov, Kukle, Lavičné, Mikuleč, Opatov, Opatovec, Pohledy, Radiměř, Rohozná, Rozhraní, Rudná, Sklené, Svítavy, Študlov, Vendolí, Vítějeves, Želivsko

Obr. B4: Vymezení problémových regionů Pardubického kraje

Na problémové regiony Pardubického kraje je také zaměřen grantový program Pardubického kraje s názvem Podpora realizace rozvojových projektů obcí v problémových mikroregionech Pardubického kraje. Tento program je zaměřen na:

- rekonstrukce či modernizace stávajících objektů a jejich následné využití pro podnikatelské účely,
- výstavby objektů a jejich následné využití pro podnikatelské účely,
- výstavby a rekonstrukce technické infrastruktury s převažujícími užitky pro sektor podnikání a následné využití zainvestovaných ploch pro podnikatelské účely,
- zřízení prostor pro drobné živnostenské podnikání a další služby obyvatelům.

Možnými žadateli jsou obce a svazky obcí. Pardubický kraj na tento program každoročně vynakládá částku cca 2–3 mil. Kč.

Schválený program rozvoje Pardubického kraje také stanovuje jako rozvojový pól **oblast Pardubicka s dominancí města Pardubice a jeho zázemí**. Pardubicko s krajským centrem Pardubice je v kraji jedinečným obvodem. Jsou v něm koncentrovány ekonomické aktivity i věda a výzkum, přichází sem značný podíl investic, nabízí velké množství pracovních příležitostí atd. Silnou ekonomickou základnu – výrazně vyšší než všude jinde v Pardubickém kraji – potvrzují i statistické údaje, pokud se například porovnají na úrovni POÚ Pardubice (míra nezaměstnanosti je dlouhodobě zhruba tříčtvrtinová oproti průměru kraje, počet ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel je téměř o pětinu vyšší než krajský průměr atd.). Kromě toho je Pardubicko již dobře napojeno na nejvýznamnější typy silniční a železniční infrastruktury (blízkost dálnice D11, napojení na mezinárodní železniční koridor, brzký termín dobudování čtyřproudé komunikace mezi Pardubicemi a Hradcem Králové).

Účast obcí v procesech strategického plánování kraje

Zástupci obcí Pardubického kraje byli členy pracovní skupiny, která se podílela na aktualizaci Programu rozvoje Pardubického kraje, která probíhala v letech 2010 a 2011. Problematika rozvoje obcí byla řešena zejména prostřednictvím tzv. prostorového pilíře. Tento pilíř na rozdíl od dalších třech tematicky vymezených pilířů (rozvoj lidských zdrojů, ekonomické prostředí, environmentální prostředí) řeší zejména prostorové dopady zmíněných třech pilířů. Pracovní skupina, která připomínkovala materiály k tomuto pilíři, byla většinou složena právě ze zástupců měst a obcí (4 zástupci za města, 3 za obce). Během zpracování dokumentu proběhla 3 jednání této pracovní skupiny. Výslednou pracovní verzi dokumentu měla možnost připomínkovat široká veřejnost (tedy i ostatní obce Pk, které také tak činily). Kromě výše zmíněného Programu rozvoje Pk se zástupci obcí podíleli i na několika dalších krajských dokumentech, toto zapojení však nebylo již tak intenzivní.

Zpracovatelé a zadavatelé koncepčních dokumentů Pardubického kraje do určité míry přihlížejí k rozvojovým dokumentům obcí (případně svazků obcí), tyto dokumenty jsou pro ně ale spíše inspirací. Pokud je nějaká problematika zmiňována ve významné části těchto dokumentů, měla by mít odraz i v krajské koncepci. Nicméně rozhodnutí o zařazení této problematiky je na odpovědnosti zadavatele koncepce.

Ve vztahu k zohledňování dokumentů vyššího řádu je nutno rozlišovat krajské dokumenty, které obce musí na základě platné legislativy zohledňovat ve svých plánech. Typickým příkladem takového krajského dokumentu jsou Zásady územního rozvoje Pardubického kraje. Naopak jiné krajské koncepční dokumenty jsou pro obce spíše vodítkem a obce je mohou využít, ale nemusí (jde právě například o Program rozvoje Pardubického kraje).

Krajské projekty (zejména investičního charakteru) jsou jasně lokalizovány na území jedné či více obcí. Podle charakteru projektu ve větší či menší míře probíhají jednání o těchto projektech i se zástupci místních samospráv. Příklad takovýchto jednání, která jsou nezbytná, jsou např. projekty lokalizované v Pardubicích. Jedná se o

projekty zaměřené na veřejnou infrastrukturu, která slouží jak obyvatelům města Pardubice, tak obyvatelům celého kraje. Jde např. o projekty krajské knihovny, krajské galerie, letiště Pardubice atd. Pardubický kraj má svůj projekt (Gymnázium Dašická) zahrnutý do tzv. Integrovaného plánu rozvoje města Pardubice, který je podpořen prostřednictvím Regionálního operačního programu NUTS II Severovýchod ze strukturálních fondů.

3. Informační toky

Pardubický kraj pracuje jak s informacemi, které se týkají jednotlivých obcí, tak s informacemi, které jsou za jednotlivé obce kumulované do úrovně ORP nebo celého kraje. Krajský úřad Pardubického kraje má podepsanou dohodu o spolupráci s Českým statistickým úřadem (ČSÚ). Právě datové zdroje ČSÚ kraj nejvíce využívá v problematice regionálního rozvoje. Druhým významným zdrojem jsou data krajského pracoviště Úřadu práce ohledně vývoje nezaměstnanosti v obcích. Tato data krajský úřad používá při práci s problémovými územími v Pk, při návrhu nástrojů pro řešení této problematiky i při svých prezentacích o území Pk.

Další skupinou dat jsou informace o finančním hospodaření obcí. Obce zasílají měsíčně krajskému úřadu výkazy Fin 2-12M a čtvrtletně Výkazy o změnách vlastního kapitálu, výkazy rozvahy (balance), výkazy zisku a ztrát, přehled o peněžních tocích. S daty pracuje finanční odbor jak při kontrolní činnosti, tak např. při sumarizaci dat pro státní závěrečný účet.

Krajský úřad vede evidenci základních dat o obcích, jako jsou adresy, kontakty na starosty a místostarosty, webové stránky, email atd. Obce by také měly (případně krajský úřad je k tomu vyzve) aktualizovat základní informace o sobě. Tato data slouží zejména pro pracovníky krajského úřadu při kontaktování obcí a přípravách jednání.

Další skupinou dat jsou informace o území důležité pro návštěvníky území Pk. Tato data poskytují jednotlivá turistická informační centra, která jsou v převážné většině příspěvkovými organizacemi měst a obcí. Tato data (informace o akcích v městě a v okolí, o turistických atraktivitách, ubytovacích a stravovacích kapacitách aj. zajímavostech pro turisty) jsou vkládána na turistický portál www.vychodni-cechy.info.

Výše zmíněná data jsou získávána v podstatě pravidelně. Nicméně jednotlivé odbory krajského úřadu si pro své potřeby v některých případech zjišťují specifická data. Příkladem mohou být data ohledně spisové služby pro připravovaný projekt kraje na technologické centrum. Důležitým zdrojem informací jsou také webové stránky měst a obcí.

Základním zdrojem informací pro obce jsou webové stránky kraje www.pardubickykraj.cz, kde jsou k dispozici různé druhy dat. Ta se týkají např. výsledků grantových řízení, zpracovaných koncepčních materiálů, základních informací o kraji atd. Celkově lze říci, že kraj ke své činnosti potřebuje data od obcí. Potřeba individuálních dat ze strany kraje pro obce není tak vysoká – jde spíše o metodiky, koncepce atd.

4. Metodická podpora

V rámci výkonu státní správy se většina jednotlivých odborů krajského úřadu Pk pravidelně setkává s obcemi. Vybraná problematika je pak také řešena na setkáních tajemníků obcí s rozšířenou působností, které se konají cca 6x ročně.

Méně často se pak konají setkání členů Rady Pardubického kraje se starosty obcí, kde jednotliví radní prezentují aktuální informace za svojí gestní působnost.

Obce se na pracovníky krajského úřadu v rámci jejich samostatné působnosti obracejí např. při konzultacích ohledně připravovaných projektů do krajem vyhlašovaných grantových programů. V případě přípravy koncepčních rozvojových dokumentů obcí se obce na odbor strategického rozvoje kraje a evropských fondů obracejí s žádostí o metodickou podporu pouze ve výjimečných případech.

5. Finanční podpora

Dotační programy na podporu rozvoje (obecně i cíleně tematicky) obcí, které Pardubický kraj pravidelně vypisoval v letech 2008–2012 jsou představeny níže.

Tab. C4: Přehled dotačních programů Pardubického kraje v letech 2008–2012

PROGRAM	2008	2009	2010	2011	2012
Podpora infrastruktury cestovního ruchu v Pardubickém kraji	✓	✓	✓	✓	✓
Podpora realizace rozvojových projektů obcí v problémových mikroregionech Pardubického kraje	✓	✓	✓	✓	✓
Podpora pořízení územních plánů	✓	✓	✓	✓	✓
Program podpory kulturních aktivit v Pk	✓	✓	✓	✓	✓
Program stavební obnovy, restaurování kulturních památek a zachování a obnova drobných objektů místního významu v Pk	✓	✓	✓	✓	✓
Podpora výstavby, rekonstrukcí a oprav sportovních zařízení, pořízení investičního movitého majetku sportovních zařízení, vlastníkem není Pk	✓	✓	✓	✓	✓
Podpora rozvoje zahraničních vztahů Pardubického kraje s důrazem na spolupráci s partnerskými regiony	✓	✓	✓	✓	✓
Program obnovy venkova – dotační tituly 1 až 9	✓	✓	✓	✓	✓
Individuální dotace a příspěvky	✓	✓	✓	✓	✓

Poznámka: ✓ – v rámci programu byla v daném roce vyhlášena alespoň jedna výzva; X – v rámci programu nebyla daný rok vyhlášena žádná výzva.

Nutné je rovněž zmínit skutečnost, že grantové programy Pk, na rozdíl od individuálních dotací, jsou tematicky navázány na Program rozvoje Pardubického kraje.

V případě grantového programu Podpora realizace rozvojových projektů obcí v problémových mikroregionech Pardubického kraje a programu Podpora infrastruktury cestovního ruchu v Pardubickém kraji je po obcích vyžadováno vyjádření obce, že projekt je v souladu se záměrem rozvoje obce. Další povinnou přílohou je vyjádření příslušného svazku obcí o prioritě projektu a dále potvrzení o souladu s platnou územně plánovací dokumentací obce. U ostatních grantových programů Pk toto vyžadováno není – pouze v případě podání více projektů volí obce prioritu projektů.

6. Ostatní podpora

Pardubický kraj možnosti na podání návrhu legislativních změn využívá jen výjimečně (doposud max. 5x). Posledním příkladem je situace z února roku 2011, kdy Pardubický kraj zpracoval zákonodárnou iniciativu, jejímž obsahem je návrh zákona, kterým se mění zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, a zákon č. 500/2004 Sb., správní řád. Pardubický kraj se však rozhodl neakceptovat zcela připomínku vlády požadující tříletou lhůtu pro soudní přezkum opatření obecné povahy a navrhl tuto lhůtu zkrátit na 1 rok. Předmětem přezkumu jsou nejčastěji územní plány u obcí a opatření o stavební uzávěře. Současný stav, kdy je možné ve správním soudnictví přezkoumávat opatření obecné povahy, která jsou v mnoha případech již několik let uzavřená a vyhlášená, je v příkrém rozporu se základními zásadami právního státu, konkrétně s předvídatelností práva a právní jistotou.

Pardubický kraj je součástí regionu soudržnosti NUTS II Severovýchod (spolu s krajem Královéhradeckým a Libereckým). Tento region soudržnosti je jako jediný z celé ČR tvořen 3 kraji. Potřeba dohody v rámci NUTS II Severovýchod vyžaduje vyšší nároky na potřebu vzájemné spolupráce a komunikace. Spolu tyto kraje připravily Regionální operační program NUTS II Severovýchod.

Pardubický kraj je dále také členem Euroregionu Glacensis, který působí na obou stranách česko-polské hranice. Vzhledem ke krátké hranici s Polskem (32 km) jsou z pohledu Pardubického kraje aktivity Euroregionu Glacensis zásadní v rámci naplňování aktivit česko-polské spolupráce.

Současná evropská legislativa umožňuje vznik Evropských sdružení územní spolupráce (dále ESÚS), tj. nadnárodních uskupení, které mají možnost koordinovat a řešit různé aspekty přeshraniční spolupráce a případně mohou hrát roli v administraci programů přeshraniční spolupráce. Pardubický kraj spolu s Lead Partnerem Královéhradeckým krajem, Olomouckým a Libereckým krajem, dále Dolnoslezským vojvodstvím a českými i polskými částmi euroregionů Glacensis a Nisa realizují projekt "Strategie integrované spolupráce česko-polského příhraničí", podpořený v rámci Operačního programu přeshraniční spolupráce Česká republika - Polsko 2007–2013. Tento projekt ověří možnosti pro vznik zmíněného ESÚS (společná strategie, analýza právní problematiky v ČR a Polsku, vznik sekretariátu, stáže) a na základě realizace tohoto projektu bude učiněno rozhodnutí jednotlivých partnerů o vzniku tohoto ESÚS.

Partnerství kraje s regiony

V souladu s programovým prohlášením Rady Pardubického kraje o vytváření partnerských vztahů se samosprávnými regiony v zahraničí samospráva Pardubického kraje od počátku své existence deklarovala důležitost zahraničních kontaktů pro integraci do společné Evropy. Při vytváření těchto vztahů kraj respektoval geografické, historické a kulturní souvislosti, zkušenosti z již existujících svazků, ale také nově vzniklé příležitosti. Pardubický kraj má v zahraničí pět partnerských regionů, se kterými rozvíjí spolupráci na základě uzavřených dohod. První hejtman Pardubického kraje podepsal v rozmezí let 2001–2004 dohody s představiteli těchto regionů: Prešovský samosprávný kraj na Slovensku, Dolnoslezské vojvodství v Polsku, region Centre ve Francii, vládní kraj Tübingen a okres Reutlingen ve spolkové zemi Badensko-Würtembersko v Německu a region Abruzzo v Itálii.

Účast kraje v rozvojových projektech

Pardubický kraj se podílel na realizaci četných projektů nadnárodní a nadregionální spolupráce spolufinancovaných z evropských fondů. Jedním z prvních projektů byl projekt ELLA řešícím společné přístupy a výměnu dobrých praxí v protipovodňové ochraně území. Jeho pokračováním je projekt LABEL, kde Pardubický kraj je jedním z jeho 20 partnerů. Pardubický kraj byl také jedním ze 17 partnerů projektu VIA REGIA ze SRN, ČR, Polska, Slovenska a Ukrajiny. Ústředním tématem tohoto projektu bylo vytvoření komplexní rozvojové strategie zahrnující území od Berlína přes Ústecký a Pardubický kraj přes jižní polské regiony až ke Lvovu na Ukrajině. Projekt obsahoval i dílčí aktivity zajišťované jednotlivými partnery. Pro Pardubický kraj bylo z tohoto pohledu klíčovou aktivitou vypracování vyhledávací studie řešící možné vedení dopravního tahu S5 – R43 (Wroclaw – Brno na území Pardubického kraje (Dolní Lipka – Staré Město)).

Pardubický kraj byl realizátorem projektu s názvem „Posílení kapacity místních a regionálních orgánů při plánování a realizaci programů v podmínkách Pardubického kraje“. Projekt byl podpořen v rámci Společného regionálního operačního programu. V rámci projektu bylo vytvořeno regionální partnerství ze subjektů podílejících se na budování rozvoje Pardubického kraje. Hlavními aktivitami v rámci projektu byly vzdělávání, pořádání seminářů či workshopů, vytvoření poradenských center, provedení studií a analýz zabývajících se absorpční kapacitou různých subjektů v Pardubickém kraji. Jedním z jeho výstupů byla databáze projektů a projektových záměrů subjektů z území Pardubického kraje s předpokladem jejich uplatnění v evropských fondech.

Znalost připravovaných projektů umožnila Pardubickému kraji např. v oblasti cestovního ruchu zorganizovat jednání potenciálních předkladatelů projektů v rámci jeho turistických oblastí s cílem koordinace projektů a nalezení shody na prioritních projektech. V dalších kolech výzev pak byli žadatelé informováni, jak jejich projekty zkvalitnit a dopracovat.

Pro Pardubický kraj je velmi důležité posilování absorpční kapacity subjektů z jeho území čerpat evropské fondy. Na webových stránkách Pardubického kraje lze najít aktuální informace o možnostech čerpání fondů. Kromě toho pracovníci odboru strategického rozvoje kraje a evropských fondů zajišťují pro zájemce základní poradenství v této problematice.

Další formy spolupráce

Jednotliví aktéři rozvoje Pardubického kraje (obce, podnikatelé, NNO...) mohou realizovat spolupráci v oblasti regionálního rozvoje různými způsoby. Jednotlivé formy spolupráce, do nichž se mohou zapojit, se liší strukturou členů, prostorovou úrovní, šíří spolupráce atd. Nejvýznamnější konkrétní formy spolupráce (vyjma svazků obcí a MAS, které jsou v samostatné kapitole) jsou níže stručně charakterizovány.

Řada obcí v kraji spolupracuje s partnerskými městy a obcemi v některém z evropských států, přitom není výjimkou spolupráce i s více městy či obcemi. V rámci partnerské spolupráce bývají jedny z nejčastějších témat aktivity z oblasti kultury, cestovního ruchu a výměny informací.

Soukromý sektor, který je reprezentován podnikatelskými subjekty, může také vytvářet mnoho různých forem spolupráce. Tou nejvýznamnější je jistě členství v hospodářské komoře, kterou v kraji představuje Krajská hospodářská komora Pardubického kraje. Ta měla zastoupení ve všech okresech kraje. Její hlavní činnost spočívá v poradenství a vzdělávání podnikatelských subjektů a patří k organizaci s největší členskou základnou podnikatelských subjektů v kraji. Vedle toho existují v kraji i různé organizace podobného zaměření ale již s větší oborovou vyhraněností a různě velkou základnou jako například Regionální agrární komora Pardubického kraje nebo Asociace hotelů a restaurací. Specifickým typem spolupráce mohou být klastry, které sdružují subjekty (nejen podnikatelské) podobného zaměření a synergií svých činností mění původní konkurenci jednotlivců v budoucí konkurenceschopnost celého společenství.

V oblasti neziskového sektoru je oblast spolupráce jednotlivých subjektů (NNO) velmi různorodá a řídí se hlavně jejich společným tematickým zaměřením. Koalice nevládek Pardubicka (KONEP) zastřešuje NNO z celého kraje. Dlouhodobým cílem KONEP je podporovat vzájemnou spolupráci, výměnu zkušeností a pomáhat v rozvoji neziskových organizací v kraji.

Další možnou platformu spolupráce představuje členství v euroregionu. Pardubický kraj je součástí Euroregionu Glacensis, jehož cílem je překonávat hranice a postupně snížit jejich význam na úroveň správního členění s pozitivně stimulujícím účinkem na spolupráci např. v oblastech dopravy nebo cestovního ruchu.

Vedle výše naznačených forem spolupráce napříč spektrem subjektů existují i formy zaměřené velmi účelově na rozvoj pouze jedné oblasti (doprava, technická infrastruktura, sociální služby...). Typickým příkladem mohou být organizace cestovního ruchu, ve kterých se soustřeďují subjekty cestovního ruchu daného regionu a rozvíjí lokální partnerství. V Pardubickém kraji působí tyto organizace jak na krajské úrovni (Destinační společnost Východní Čechy), tak i na úrovni oblastní (např. Králický Sněžník, o.p.s.).

Z pohledu zhodnocení rozvojových vztahů mezi Pardubickým krajem a obcemi lze obecně vysledovat respektování jejich samosprávných kompetencí. Města (protože hlavně ona pořizovala koncepční dokumenty) doposud v převážné míře příliš neoslovovala kraj, respektive krajský úřad, ohledně metodické podpory při zpracování svých strategických/koncepčních dokumentů. Města ale při zpracování těchto dokumentů využívala zveřejněné koncepční dokumenty Pardubického kraje, jako je například Program rozvoje Pardubického kraje. Ten ve své relativní obecnosti samosprávy příliš neomezuje (nicméně obdobný vztah zjevně platí mezi krajskými rozvojovými dokumenty a obdobnými dokumenty na národní úrovni. Ani Pardubický kraj do samosprávných kompetencí měst doposud ve větší míře nezasahoval. Z těchto důvodů **lze rozvojové vztahy mezi krajem a obcemi v oblasti strategického plánování hodnotit jako velmi volné.**

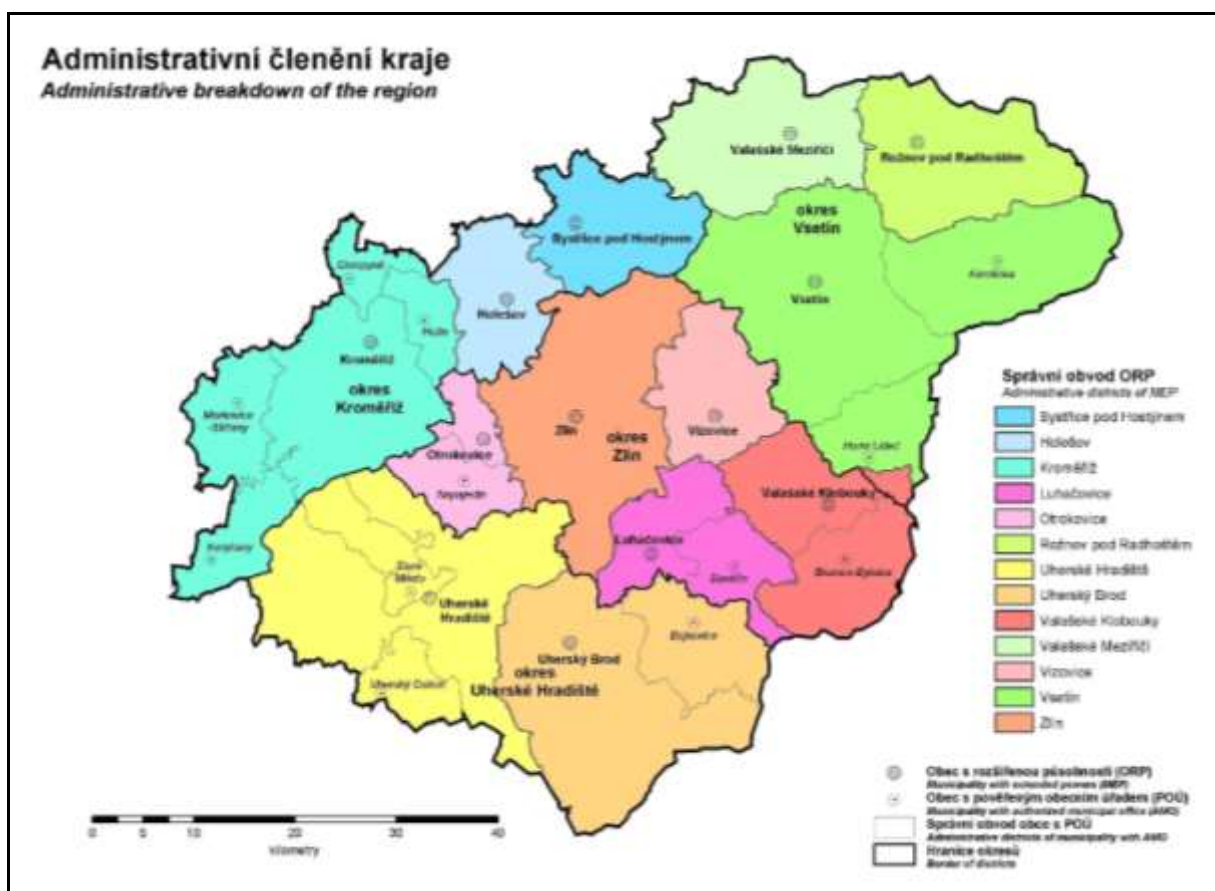
Výrazně odlišná situace je v rámci problematiky územního plánování „díky“ naprosto legislativně ukotvené odlišné závaznosti příslušných dokumentů. Nicméně určité sporné body v otázce plánování rozvoje se již vyskytují v případě vztahu kraje a větších měst (Pardubice), kde jsou nadregionální instituce, které zajišťují služby jak pro obyvatele města, tak pro obyvatele celého kraje.

C. ZLÍNSKÝ KRAJ

C. ZLÍNSKÝ KRAJ

1. Základní charakteristiky kraje

Zlínský kraj (dále též ZK) se nachází ve východní části České republiky. Je tvořen okresy Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín a Zlín. Svou rozlohou 3 964 km² se řadí mezi tři nejmenší regiony Česka. Podle počtu obyvatel je Zlínský kraj v rámci republiky osmým nejlidnatějším krajem. Ze všech krajů ČR má nejdelší hranici se Slovenskem, dále sousedí s krajem Moravskoslezským, Olomouckým a Jihomoravským. Spolu s Olomouckým krajem pak tvoří tzv. region soudržnosti – region NUTS II Střední Morava. V dobách existence Československa bylo území kraje geografickým středem státu. Po vzniku ČR se však stal regionem periferním.

Obr. C1: Administrativně-správní členění Zlínského kraje

Pramen: ČSÚ

Území Zlínského kraje má členitý charakter. Z převážné části je tvořený pahorkatinami a vrchovinami. V západní části kraje, v povodí řeky Moravy, se rozkládá rovinatá úrodná oblast Haná. Do severní části kraje zasahují svou jižní částí Moravskoslezské Beskydy, na severovýchodě a východě se rozkládají Javorníky a dále směrem k jihu Bílé Karpaty. Pohoří ve východní části tvoří hranici se Slovenskem. Osou západní části kraje je tok řeky Moravy, který má na řadě míst zachovalé přirozené části se zbytky lužních lesů. Podél toku se rozkládá Dolnomoravského úvalu, který patří mezi nejúrodnější a nejteplejší části kraje.

Na celkové rozloze Zlínského kraje se téměř třetinou podílí zvláště chráněná území. Na území kraje zasahují dvě chráněné krajinné oblasti: Beskydy a Bílé Karpaty. CHKO Bílé Karpaty patří mezi šest biosférických rezervací UNESCO v ČR.

Podle počtu obyvatel je Zlínský kraj v rámci republiky až osmým nejlidnatějším krajem. K 31. 12. 2011 v něm žilo 588 990 obyvatel, průměrná hustota osídlení je 149 ob. / km². Populace kraje prodělávala v průběhu 20. stol. setrvalý růst, který pokračoval až do 80. let. Od 90. let je však zaznamenáván jeho pokles. Počet obyvatel ve Zlínském kraji tak již několik let trvale klesá. Vývoj věkového složení obyvatel je charakterizován zvyšujícím se podílem obyvatel v poproduktivním věku. Přesto je věková struktura stále relativně příznivá. Průměrný věk obyvatel Zlínského kraje v roce 2010 byl 41,2 let.

V sídelní struktuře dominuje zlínská aglomerace s více než 100 tisíci obyvateli, která tvoří jádro regionu. Významná je i konurbace Uherské Hradiště – Staré Město – Kunovice, mezi další významná sídla řadíme Kroměříž, Vsetín, Valašské Meziříčí, nebo Uherský Brod. Obecně je obyvatelstvo z hlediska velikosti soustředěno do spíše středních a větších sídel, v malých obcích do 500 obyvatel žije pouze 5,5 % obyvatel. Podíl městského obyvatelstva v kraji tvoří přibližně 61 %.

Zlínský kraj je regionem s dlouhou průmyslovou tradicí. Průmysl si zachovává v ekonomice kraje silné postavení i v současné době. Zlínský kraj byl vždy vnímán jako ekonomicky silná oblast s výraznou koncentrací velkých průmyslových podniků. V minulosti to byl zejména obuvnický průmysl, se kterým se v kraji paralelně rozvíjelo gumárenství, strojírenství, ale i letecký průmysl a další obory. Tyto výroby byly tradičně spojovány především s centrem regionu – Zlínem a jeho zázemím. V rámci kraje však vznikla i další silná hospodářská centra, jako např. Uherské Hradiště, Vsetín a Valašské Meziříčí.

Ekonomika Zlínského kraje se vyznačuje silnou podnikatelskou základnou v sektoru malých a středních podniků. V posledních letech narůstá počet podnikatelských subjektů ve stavebnictví a službách. I přes růst v posledních dvou dekádách je význam sektoru služeb stále relativně nízký. Podíl zemědělství a lesnictví na hrubé přidané hodnotě kraje dosahuje cca 3,5 %. V rostlinné a živočišné výrobě patří Zlínsko ke krajům s nižší intenzitou výroby. Zemědělská půda zaujímá 49,4 % rozlohy Zlínského kraje. V ekonomice Zlínského kraje má z hlediska zaměstnanosti silné postavení průmysl s 43,8 % podílem. Sektor služeb tvoří na zaměstnanosti 53,4 % podíl, v zemědělství je zaměstnáno 2,8 % ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Současný průmyslový potenciál Zlínského kraje je založen na existenci původních klíčových výrobních podniků. Značný význam mají subjekty podnikající v gumárenství a plastikářství, v elektronice a elektrotechnice, ve strojírenství či ve výrobě nábytku. V posledních letech se v kraji velmi intenzivně rozvíjí obor ICT. Míra ekonomické aktivity je 50,6 %. Mezi nejvýznamnější firmy kraje patří subjekty z tradičních odvětví jako je např. Barum Continental spol. s r.o., Fatra, a.s., Austin Detonator s.r.o., ale i menší firmy jako např. KOMA MODULAR CONSTRUCTION s.r.o., 5 M s.r.o., atd.

Zlínský kraj disponuje hustou dopravní sítí. V nedávné době bylo dokončeno napojení kraje na dálniční síť ČR a je plánováno budování dálnic a rychlostních silnic směrem na východ (Slovensko, Ukrajina) a na jih (Rakousko). Zlínským krajem prochází II. železniční koridor, který je součástí multimodálního koridoru sever – jih (Polsko – ČR – Rakousko – Itálie).

V současné době je plánována modernizace významných regionálních tratí a terminálů veřejné dopravy. V souvislosti s rozvojem cestovního ruchu je budována rozsáhlá síť cyklostezek, z nichž nejvýznamnější jsou páteřní cyklostezka kolem Baťova kanálu a cyklostezka Bečva. Turisticky atraktivní je také vodní doprava na Baťově kanálu.

Zlínský kraj je atraktivní destinací pro tuzemské návštěvníky, ale i zahraniční turisty především ze Slovenska, Německa, Polska či Rakouska. Kraj návštěvníkovi nabízí současně hory, zahradní architekturu, lázně, vinařská údolí, pozůstatky Velkomoravské říše, řadu církevních památek a historicky cenných staveb, jakož i ojedinělý příklad moderní baťovské funkcionalistické architektury. Na území kraje se setkávají tři svébytné národopisné celky: Haná, Slovácko a Valašsko. Vzhledem k těmto skutečnostem má kraj v oblasti cestovního ruchu velký rozvojový potenciál. Zejména v posledních letech nabývá na významu zejména církevní turistika. Mezi nejatraktivnější turistické cíle regionu patří např. Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži, zařazené na seznamu UNESCO, Valašské muzeum v přírodě Rožnov pod Radhoštěm, ZOO Zlín – Lešná, hrad Buchlov, zámek Buchlovice, velehradská bazilika, lázně Luhačovice, Baťův kanál či CHKO Beskydy a Bílé Karpaty.

Prioritní oblasti budoucího vývoje ekonomiky Zlínského kraje jsou formulovány a specifikovány ve dvou strategických rozvojových dokumentech: dlouhodobé Strategii rozvoje Zlínského kraje 2009–2020 a střednědobém Programu rozvoje územního obvodu Zlínského kraje 2010–2012. Oba dokumenty formulují čtyři základní problémové okruhy – tzv. pilíře jako prioritní oblasti nutné pro dosažení budoucí dlouhodobé prosperity:

1. *Konkurenceschopná ekonomika*; zaměřená na posílení aplikace výzkumu a vývoje a inovačních projektů; na posílení významu sektoru služeb v regionální ekonomice; na posílení role malých a středních podniků; a na udržení konkurenceschopnosti u dominantních průmyslových sektorů regionu – chemického průmyslu, pryžových a plastikářských odvětví; výroby kovů; elektrotechniky či potravinářství → právě tento rozvojový pilíř v sobě obsahuje zásadní a explicitní úkol pro fungování strategické průmyslové zóny Holešov.

2. *Úspěšná společnost*; zaměřená na zvýšení konkurenceschopnosti pracovní síly v ekonomice založené na znalostech (celoživotní vzdělávání, jazyky); na snížení míry nezaměstnanosti směrem k její přirozené míře; a na zefektivnění sociálních a zdravotnických služeb.

3. *Efektivní infrastruktura a rozvoj venkova*; zaměřená na zlepšení parametrů životního prostředí; na zatraktivnění života a diverzifikaci aktivit na venkově; na posílení významu regionu coby dopravní meziregionální destinace a na rozvoj systému veřejné dopravy.

4. *Atraktivní region*; zaměřená na zlepšení návštěvnosti a využití kapacit cestovního ruchu; na posílení povědomí a respektu regionu coby destinace cestovního ruchu; a na péči o originální kulturní dědictví regionu.

Opatření obecné povahy Zásady územního rozvoje Zlínského kraje vydalo Zastupitelstvo Zlínského kraje dne 10. 9. 2008 usnesením č. 0761/Z23/08 a nabylo účinnosti dne 23. 10. 2008.

Tab. C1: Seznam POÚ se základními charakteristikami k 31. 12. 2010

Název POÚ	Počet obyv. v POÚ	Rozloha POÚ (v ha)	Počet obcí	Počet obcí v kategorii dle počtu obyvatel					
				do 499	500-999	1000 - 1999	2000 - 2999	3000 - 9999	nad 10000
Bojkovice	8 849	12 197	8	3	3	1		1	
Brumov-Bylnice	11 828	12 832	7	1	3	1	1	1	
Bystřice pod Hostýnem	16 002	16 396	14	7	5	1		1	
Holešov	21 789	13 261	19	10	7	1			1
Horní Lideč	6 806	8 800	6	1	2	3			
Hulín	8 850	4 996	3		2			1	
Chropyně	6 926	4 063	4	1	2			1	
Karolinka	10 447	20 871	4				4		
Koryčany	4 134	7 402	5	3	1		1		
Kroměříž	43 943	24 236	24	13	6	2	2		1
Luhačovice	10 555	10 026	9	1	6	1		1	
Morkovice - Slížany	6 411	9 206	10	6	3		1		
Napajedla	13 660	7 310	7	2	1	3		1	
Otrokovice	21 277	3 856	3	1			1		1
Rožnov pod Radhoštěm	35 363	23 906	9		1	3	3	1	1
Slavičín	8 598	7 814	6	5				1	
Staré Město	11 575	7 274	6	1	2	2		1	
Uherské Hradiště	69 561	38 616	39	13	9	11	3	2	1
Uherský Brod	44 774	35 138	22	3	9	4	1	4	1
Uherský Ostroh	9 444	5 895	3			1		2	
Valašské Klobouky	11 933	13 046	13	7	3	2		1	
Valašské Meziříčí	42 178	22 964	16	4	8	1	2		1
Vizovice	16 669	14 611	16	8	3	3	1	1	
Vsetín	49 865	36 562	22	2	12	4	3		1
Zlín	98 924	35 035	30	10	13	5		1	1
Zlínský kraj	590 361	396 315	305	102	101	49	23	21	9

Pramen: ČSÚ

Základní informace o svazcích obcí působících v kraji

Dobrovolné svazky obcí lze rozdělit na 2 základní typy:

- jednoúčelové, založené pro naplňování konkrétního účelu (např. společná plynofikace, společný vodovod, likvidace odpadních vod nebo pevných odpadů apod.),
- „komplexně rozvojové“, založené za účelem společného postupu při podpoře komplexního rozvoje území, lze zahrnout pod pojem „mikroregion“ (včetně cestovního ruchu).

Zvláštním typem komplexního svazku je Sdružení měst a obcí Východní Moravy, které mělo být protiváhou i partnerem Zlínskému kraji a zakladatelem Regionální rozvojové agentury Východní Moravy.

Vlastní činnost svazků obcí je zcela v kompetenci zakladatelských obcí, bez výraznějšího vlivu Zlínského kraje. Hlavním komunikační platformou svazků a

Zlínského kraje jsou tzv. Hejtmanské dny. Tyto dny mají formu výjezdního jednání Rady Zlínského kraje vždy v konkrétním mikroregionu ZK.

Zlínský kraj nevypisuje žádný dotační titul vztahující se specificky ke svazkům obcí, v některých titulech patří svazky obcí mezi vhodné typy žadatelů (např. vodohospodářská infrastruktura).

Další informace: <http://www.uur.cz/iMR/iMR.asp>

Tab. C2: Přehled svazků obcí ve Zlínském kraji

NÁZEV SVAZKU	ČLENSKÉ OBCE (pouze ze Zlínského kraje)
Mikroregion Kroměřížsko	Bařice - Velké Těšany, Bezměrov, Jarohněvice, Kroměříž, Lubná, Lutopecny, Rataje, Skaštice, Střížovice, Šelešovice, Zlobice
Podhostýnský mikroregion	Blazice, Brusné, Bystřice pod Hostýnem, Chomýž, Chvalčov, Jankovice, Komárno, Loukov, Mrlínek, Osíčko, Podhradní Lhota, Rajnochovice, Rusava, Slavkov pod Hostýnem, Vítonice
Mikroregion Chříby	Bařice - Velké Těšany, Halenkovice, Jankovice, Kostelany, Kudlovice, Lubná, Roštín, Vrbka, Žlutava
Mikroregion „Morkovsko“	Dřínov, Hoštice, Kunkovice, Litenčice, Morkovice - Slížany, Nítkovice, Pačlavice, Počenice - Tetětice, Prasklice, Uhřice, Věžky
Regionální ekologické sdružení obcí, ve zkratce RESO	Hulín, Chropyně, Kyselovice, Pravčice, Skaštice, Záříčí, Žalkovice
Svazek obcí pro hospodaření s odpady - Bystřice pod Hostýnem	Blazice, Bořenovice, Branky, Brusné, Bystřice pod Hostýnem, Býškovice, Dolní Nětčice, Dolní Těšice, Holešov, Horní Lapač, Horní Nětčice, Horní Těšice, Horní Újezd, Chomýž, Choryně, Chvalčov, Jankovice, Kelč, Kladeruby, Komárno, Kostelec, Kunovice, Kurovice, Lehotice, Lešná, Loučka, Loukov, Ludslavice, Malhotice, Martinice, Míškovice, Mrlínek, Němčice, Opatovice, Osíčko, Pacetluky, Paršovice, Podhradní Lhota, Podolí, Police, Provodovice, Prusinovice, Radkova Lhota, Radkovy, Rajnochovice, Rakov, Roštění, Rouské, Rusava, Rymice, Slavkov pod Hostýnem, Třebětice, Vítonice, Všechnovice, Zahnašovice, Zámrský, Žákovice
Mikroregion Židelná	Hostišová, Lehotice, Míškovice, Mysločovice, Racková, Sazovice, Tečovice, Žeranovice
Sdružení obcí Kroměříž - Kvasice - Střížovice	Kroměříž, Kvasice, Střížovice
Svazek obcí KORYČANSKA a ZDOUNECKA se sídlem ve Zdoukách	Cetechovice, Honětice, Chvalnov - Lísky, Koryčany, Roštín, Soběsuky, Střílky, Troubky - Zdislavice, Zástřizly, Zborovice, Zdounky
Mikroregion Holešovsko	Bořenovice, Holešov, Horní Lapač, Kostelec u Holešova, Kurovice, Lehotice, Ludslavice, Martinice, Míškovice, Němčice, Pacetluky, Pravčice, Prusinovice, Přílepy, Roštění, Rymice, Třebětice, Zahnašovice, Žeranovice
Uherskobrodsko, sdružení měst a obcí	Bánov, Březová, Bystřice pod Lopeníkem, Dolní Němčí, Horní Němčí, Hradčovice, Komňa, Korytná, Lopeník, Nivnice, Pašovice, Pitín, Prakšice, Strání, Suchá Loz, Šumice, Uherský Brod, Vlčnov, Záhorovice
Mikroregion Buchlov, svazek obcí pro rozvoj cestovního	Boršice, Břestek, Buchlovice, Hostějov, Medlovice, Modrá, Osvětimany, Salaš, Staré Hutě, Stříbrnice, Stupava,

NÁZEV SVAZKU	ČLENSKÉ OBCE (pouze ze Zlínského kraje)
ruchu	Tupesy, Velehrad, Zlechov
Region Za Moravú	Bílovice, Březolupy, Částkov, Kněžpole, Mistřice, Nedachlebice, Pašovice, Svárov, Topolná, Zlámanec, Prakšice
Mikroregion Ostrožsko, svazek obcí pro celkový rozvoj zájmové oblasti	Blatnice, Blatnička, Boršice u Blatnice, Hluk, Ostrožská Lhota, Ostrožská Nová Ves, Uherský Ostroh, Veselí nad Moravou
Mikroregion Staroměstsko, svazek obcí pro regionální rozvoj	Babice, Boršice, Huštěnovice, Jalubí, Jankovice, Kostelany nad Moravou, Košíky, Kudlovice, Nedakonice, Ořechov, Polešovice, Staré Město, Sušice, Traplice, Tučapy, Tupesy, Újezdec, Vážany, Zlechov
Sdružení obcí pro výstavbu skupinového vodovodu v oblasti "Babicko"	Babice, Huštěnovice, Košíky, Kudlovice, Sušice, Traplice
Mikroregion Dolní Poolšaví, svazek obcí	Drslavice, Hradčovice, Kunovice, Podolí, Popovice, Uherské Hradiště, Veletiny
Bojkovsko, sdružení měst a obcí	Bojkovice, Hostětín, Komňa, Lopeník, Nezdenice, Pitín, Rokytnice, Rudice, Šanov, Šumice, Vápenice, Vyškovec, Záhorovice, Žitková
Svazek obcí "Osvětimansko"	Hostějov, Medlovice, Osvětimany, Újezdec
Východní Slovácko	Bánov, Bystřice pod Lopeníkem, Korytná, Nivnice, Suchá Loz, Vlčnov
Sdružení obcí pro rozvoj Baťova kanálu a vodní cesty na řece Moravě	Babice, Bělov, Hulín, Huštěnovice, Kostelany nad Moravou, Kroměříž, Kunovice, Kvasice, Napajedla, Otrokovice, Spytihněv, Staré Město, Střížovice, Uherské Hradiště, Uherský Ostroh, Žlutava
Svazek obcí Čistý Zlechovský potok	Břestek, Tupesy, Zlechov
Svazek obcí aglomerace KSZ	Kelníky, Svárov, Zlámanec
Mikroregion Bílé Karpaty	Březová, Dolní Němčí, Horní Němčí, Lopeník, Slavkov, Starý Hrozenkov, Strání, Vápenice, Vyškovec
Svazek obcí Mikroregion Valašskomeziříčsko - Kelečsko	Branky, Choryně, Jarcová, Kelč, Kladeruby, Kunovice, Lešná, Loučka, Mikulůvka, Oznice, Podolí, Police, Střítež nad Bečvou, Valašské Meziříčí, Velká Lhota, Zašová
Sdružení Valašsko-Horní Vsacko	Bystřička, Halenkov, Hovězí, Huslenky, Janová, Karolinka, Nový Hrozenkov, Velké Karlovice, Vsetín, Zděchov
Sdružení obcí "Syrákov"	Bratřejov, Jasenná, Lhota u Vsetína, Liptál, Lutonina, Ublo, Všemina
Sdružování pro rozvoj mikroregionu Střední Vsetínsko	Bystřička, Hošťálková, Jablůnka, Kateřinice, Lhota u Vsetína, Liptál, Malá Bystřice, Mikulůvka, Oznice, Pržno, Ratiboř, Růžďka
Sdružení obcí Mikroregionu Vsetínsko	Bystřička, Dolní Bečva, Francova Lhota, Halenkov, Horní Bečva, Horní Lideč, Hošťálková, Hovězí, Huslenky, Jablůnka, Janová, Karolinka, Kateřinice, Lačnov, Leskovec, Lhota u Vsetína, Lidečko, Liptál, Lužná, Malá Bystřice, Mikulůvka, Nový Hrozenkov, Pozděchov, Prlov, Pržno, Ratiboř, Rožnov pod Radhoštěm, Růžďka, Seninka, Střelná, Střítež, Študlov, Ústí, Valašská Polanka, Valašská Senice, Valašské Meziříčí, Velké Karlovice, Vidče, Vigantice, Vsetín, Zašová, Zděchov, Zubří

NÁZEV SVAZKU	ČLENSKÉ OBCE (pouze ze Zlínského kraje)
Sdružení Mikroregion Rožnovsko	Dolní Bečva, Horní Bečva, Hutisko - Solanec, Prostřední Bečva, Rožnov pod Radhoštěm, Valašská Bystřice, Vidče, Vigantice, Zubří
Sdružení obcí Hornolidečska	Francova Lhota, Horní Lideč, Lačnov, Leskovec, Lidečko, Lužná, Pozdětšov, Prlov, Seninka, Střelná, Študlov, Ústí, Valašská Polanka, Valašská Senice, Valašské Příkazy
DSO Vidče a Střítež nad Bečvou	Střítež nad Bečvou, Vidče
DSO Prostřední Bečva a Horní Bečva	Horní Bečva, Prostřední Bečva
Sdružení obcí mikroregionu Jižní Valašsko	Bohuslavice nad Vlárí, Brumov - Bylnice, Drnovice, Haluzice, Jestřabí, Křekov, Lačnov, Lipová, Loučka, Návojná, Nedašov, Nedašova Lhota, Petrůvka, Poteč, Rokytnice, Rudimov, Slavičín, Šanov, Štítná nad Vlárí - Popov, Študlov, Tichov, Újezd, Valašské Klobouky, Valašské Příkazy, Vlachova Lhota, Vlachovice, Vysoké Pole
Sdružení obcí mikroregionu PLOŠTINA	Drnovice, Haluzice, Loučka, Tichov, Újezd, Valašské Klobouky, Vlachova Lhota, Vlachovice, Vysoké Pole
Lukovské podhradí	Držková, Fryšták, Kašava, Lukov, Lukoveček, Racková, Vlčková
Odkanalizování mikroregionu Vlára	Brumov - Bylnice, Návojná, Nedašov, Nedašova Lhota, Štítná nad Vlárí - Popov
Mikroregion Vizovicko	Bratřejov, Jasenná, Lhotsko, Lutonina, Ublo, Vizovice, Zádveřice - Raková
Mikroregion Luhačovské Zálesí	Biskupice, Březůvky, Dobrkovice, Dolní Lhota, Doubravy, Horní Lhota, Hřivínův Újezd, Kaňovice, Kelníky, Lipová, Ludkovice, Luhačovice, Petrůvka, Podhradí, Pozlovice, Provodov, Rudimov, Sehradice, Slavičín, Slopné, Velký Ořechov
Mikroregion Jižní Haná	Hulín, Kvasice, Tlumačov
Mikroregion Podřevnicko	Hvozdná, Lípa, Zádveřice - Raková, Zlín
Region Zlínsko "v likvidaci"	Spytihněv, Zlín
DKV obcí Držková, Kašava a Vlčková	Držková, Kašava, Vlčková

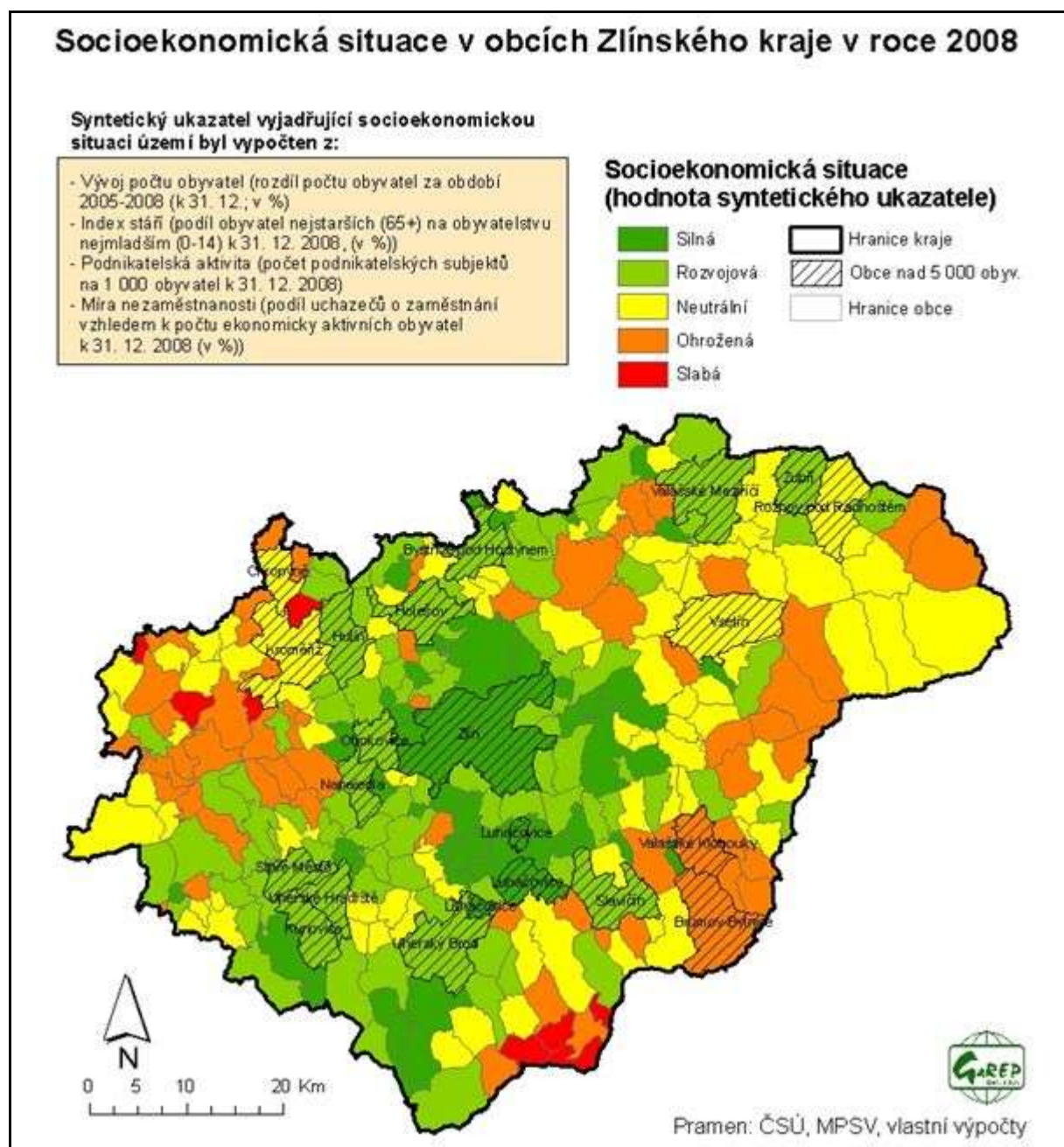
NÁZEV SVAZKU	ČLENSKÉ OBCE (pouze ze Zlínského kraje)
Sdružení měst a obcí východní Moravy	Babice, Bělov, Bezměrov, Bohuslavice nad Vláří, Boršice u Blatnice, Bořenovice, Branky, Brumov - Bylnice, Březolupy, Březůvky, Dešná, Dobrkovice, Drslavice, Halenkovice, Haluzice, Horní Němčí, Hostišová, Hošťálková, Hradčovice, Hrobice, Hulín, Huslenky, Huštěnovice, Hvozdná, Jalubí, Jankovice, Kaňovice, Kelč, Kněžpole, Komárno, Komárov, Korytná, Kostelany nad Moravou, Košíky, Kurovice, Kyselovice, Lačnov, Lešná, Lhotsko, Lidečko, Lipová, Liptál, Loučka, Lubná, Medlovice, Modrá, Napajedla, Nedachlebice, Neubuz, Nezdenice, Nový Hrozenkov, Oldřichovice, Pitín, Podkopná Lhota, Podolí, Pohořelice, Police, Prusinovice, Roštění, Rožnov pod Radhoštěm, Rusava, Salaš, Sazovice, Slavičín, Staré Hutě, Staré Město, Štítná nad Vláří - Popov, Šumice, Tučapy, Újezd, Valašské Klobouky, Vážany, Vizovice, Vlachova Lhota, Vsetín, Všemina, Vysoké Pole, Záhorovice, Zborovice, Zlámanec, Žeranovice, Žlutava
Dobrovolný svazek obcí - Mikroregion Slušovicko	Březová, Dešná, Hrobice, Hvozdná, Neubuz, Ostrata, Podkopná Lhota, Slušovice, Trnava, Veselá, Všemina
Svazek obcí aglomerace Dolní Lhota	Dolní Lhota, Horní Lhota, Sehradice, Slopné

Činnost mnohých mikroregionů je v poslední době „překlápěna“ do formy MAS, tzn. činnost některých mikroregionů je utlumována ve prospěch příslušných MAS.

Zlínský kraj podporuje aktivity MAS na svém území, vedoucí k rozvoji zejména venkovského území kraje. V roce 2007 poskytl na „rozjezd“ MAS dotaci ve výši 300 tis. Kč na 1 MAS, což vedlo k vysoké úspěšnosti získání dotační podpory MAS z jiných zdrojů (např. PRV).

Výsledky hodnocení rozvinutosti ORP byly zohledněny v návrhové části Programu rozvoje územního obvodu Zlínského kraje 2010 – 2012 (formou doporučeného územního zaměření navrhovaných úkolů a opatření).

Zlínský kraj dále zpracovává široké spektrum všeobecných i odvětvových koncepčních dokumentů, přičemž v některých z nich se určité územní vymezení disparitních regionů objevuje. Vedle Programu rozvoje územního obvodu Zlínského kraje 2010–2012 (PRÚOZK) se další vymezování území objevuje ve Strategii rozvoje venkova ve Zlínském kraji 2010–2015. Tento dokument je zaměřen na obce do 5 000 obyvatel, které tvoří cca 94 % všech obcí kraje. V tomto dokumentu byly na základě několika statistických ukazatelů vymezeny relevantní obce ZK dle dané úrovně jejich socioekonomického rozvoje (viz obr. C3).

Obr. C3: Socioekonomická situace v obcích ZK k 31. 12. 2008

Zapojení obcí do koncepčního plánování kraje

Strategické plánování a jeho vnímání v obcích Zlínského kraje je spíše ve svých počátcích vzhledem k faktu, že materiály tohoto typu jsou obvyklé spíše ve „větších“ obcích (bývalá okresní města).

V ostatních je tato problematika vnímaná jako podstatná pro řešení, pro obce je ovšem obtížné ji uchopit, vnímají neexistenci metodiky a postupu. Dle pilotního ověření dotazníků a diskuse s tajemníky chybí i dostatečné povědomí o významu strategického plánování pro rozvoj měst a obcí.

Malé obce často vnímají jako dostatečné podklady pro své plánování územní plán, rozpočet a opírají se o vlastní zkušenosti.

V případě tvorby krajských dokumentů Zlínského kraje se mohou obce a města účastnit procesu zpracování a dokument připomínkovat, mohou se rovněž zúčastnit předem avizovaných veřejných projednání, případně zapojit do jednání pracovních skupin.

Za problematickou lze považovat časovou náročnost takové účasti (zejména aktivní), proto se účast spíše projevuje v oblasti připomínkování již zpracovaných částí dokumentů.

V případě, že obec osloví ZK a požádá o spolupráci při přípravě koncepčního materiálu, zajistí odbor strategického rozvoje kraje podporu tak, aby materiály navazovaly na zpracované dokumenty kraje. V případě potřeby se mohou obce obracet na ZK a konzultovat své koncepční materiály.

Tato možnost je v současné době využívána spíše sporadicky v podobě individuálních konzultací a řešení dílčích témat. V některých případech (např. nyní zpracovávaná strategie rozvoje města Zlín) jsou zástupci kraje členy řídicích a pracovních struktur při přípravě materiálu.

3. Informační toky

Vyjma vykazování, které vyplývá ze současných předpisů ČR a řeší je ve své gesci jednotlivé odbory ZK, pak se jedná zejména o využívání informací z veřejně dostupných databází, které obsahují korektní a relevantní data (nejčastěji ČSÚ, dále např. statistiky úřadů práce a specifických oborových databází).

V případě potřeby dochází k oslovování obcí (ORP) se žádostí o konkrétní informace, děje se tak vždy s jasným cílem, proto nelze specifikovat typ dat – mění se v návaznosti na aktuální potřeby. Může docházet i k šetřením v terénu za účelem kvalitního zmapování konkrétní situace ve Zlínském kraji.

4. Metodická podpora

Příklady společných aktivit Zlínského kraje a jeho obcí:

- **hejtmanské dny** (probíhají několikrát ročně – v roce 2012 se jedná o pět dní – v různých částech, většinou mikroregionech, území a řeší jeho konkrétní potřeby a možnosti)
- **setkání tajemníků obcí** s ředitelem krajského úřadu ZK (probíhá čtvrtletně a řeší zejména procesy a aktivity spojené s fungováním jednotlivých úřadů, problematiku změn legislativy, případnou spolupráci jednotlivých obcí a společné aktivity (např. vzdělávacího typu), tajemníci rovněž získají informace o nových projektech a možnostech pro své obce)
- **setkání starostů měst a obcí Zlínského kraje** (probíhá dvakrát ročně, starostové získají informace o možnostech rozvoje obcí, nové legislativě, podpoře Zlínského kraje a zajímavých realizovaných a připravovaných projektech a aktivitách dle aktuálního stavu, program je koncipován tak, aby starostové získali maximum informací využitelných na území obcí a měst.
- **vzdělávací aktivity** řešící konkrétní aktuální témata (např. problematiku veřejných zakázek, veřejné podpory, strategického plánování, projektového řízení atd. dle aktuálních potřeb a možností obcí i ZK).

V případě, že se obec obrátí na ZK s žádostí o podporu, může využít individuální konzultace nebo zařadit pracovníka ZK na vhodné místo v rámci řídicích a pracovních struktur zpracovávané koncepce. Tato individuálně řešená podpora je využívána spíše městy (město Zlín), případně u společně zpracovávaných materiálů

ZK rovněž zajišťuje zpracování potřebných koncepčních materiálů, které jsou pak využívány přímo aktéry v území ZK, tedy i městy a obcemi. Jedná se o dokumenty zpracované Zlínským krajem, které dále slouží přímo v konkrétních územích, které rovněž řeší problematiku jejich implementace.

Města a obce mohou dále jako oporu využívat strategické materiály zpracované Zlínským krajem, ať už se jedná o zastřešující nebo oborové koncepce. Vzhledem k jejich zpřístupnění na www stránkách Zlínského kraje není jejich samostatné využití obcemi sledováno.

5. Finanční podpora

Dotační programy na podporu rozvoje (obecně i cíleně tematicky) obcí, které Zlínský kraj vypisoval v letech 2008–2012 jsou představeny níže.

Tab. C4: Přehled dotačních programů Zlínského kraje v letech 2008–2012

PROGRAM	2008	2009	2010	2011	2012
Podprogram vodohospodářská infrastruktura v obcích ZK	✓	✓	✓	✓	X
Podprogram na podporu obnovy venkova	✓	✓	✓	✓	✓
Podprogram podpory předprojektové přípravy projektů regenerace brownfields	X	X	✓	✓	✓
Podprogram pro rozvoj EVVO/ Podprogram na rozvoj ekologických aktivit ve ZK	✓	✓	✓	✓	✓

PROGRAM	2008	2009	2010	2011	2012
Podprogram na integraci romské komunity ve Zlínském kraji	✓	✓	✓	✓	✓
Podprogram na podporu nestátních neziskových organizací na úseku rozvoje občanské společnosti	✓	✓	✓	X	✓
Podprogram pro nestátní neziskové organizace v oblasti sociálně patologických jevů / Podprogram na podporu NNO v oblasti prevence rizikových typů chování	✓	✓	✓	✓	✓
Podprogram pro začínající včelaře	✓	✓	✓	✓	✓
Podprogram na podporu prevence kriminality obcí a měst	X	X	✓	✓	X
Podprogram na podporu zpracování územních plánů obcí na území Zlínského kraje *	✓	X	X	X	X
Fond kultury Zlínského kraje	✓	✓	✓	✓	✓
Fond mládeže a sportu Zlínského kraje	✓	✓	✓	✓	✓

Poznámka: ✓ – v rámci programu byla v daném roce vyhlášena alespoň jedna výzva; X – v rámci programu nebyla daný rok vyhlášena žádná výzva.

* Podpora zpracování územních plánů je od r. 2009 součástí Podprogramu na podporu obnovy venkova

Zlínský kraj podporuje dlouhodobě rozvojové aktivity obcí formou poskytování dotace na rozvoj turistiky na Baťově kanálu a hipoturistiky a dále poskytuje jednorázové dotace na konkrétní akce.

6. Ostatní podpora

Zlínský kraj se v rámci legislativního procesu zapojuje do připomínkování nových zákonů a intenzivní pozornost věnuje tomu, aby nedocházelo k ohrožení rozvojových aktivit obcí.

Přeshraniční spolupráce

Zlínský kraj dlouhodobě rozvíjí své vnější vztahy se zahraničními regiony. Aktivní formální spolupráci s partnerskými regiony má navázanou s regionem – Trenčianský samosprávný kraj a Žilinský samosprávný kraj – Slovensko; Podkarpatské vojvodství – Polsko; region Piemonte – Itálie; župa Vas – Maďarsko; Lvovská oblast – Ukrajina; Samarská oblast – Rusko; Provincie Shandong a město Shenyang – Čína; region Hedmark – Norsko.

Zlínský kraj se dále podílí na realizaci přeshraniční spolupráce v přímé vazbě na státní hranice, a to jak prostřednictvím Operačního programu přeshraniční spolupráce Slovensko – ČR (předkládání vlastních projektů, partnerství v projektech jiných subjektů, podíl na administraci programu), tak aktivitami mimo OP (zejména

s Trenčinským krajem). Je podporována spolupráce v rámci Euroregionu Bílé – Biele Karpaty, působícího na území Zlínského a Trenčinského kraje.

Další koncepční činnost kraje

Zlínský kraj řeší podporu rozvoje území obcí formou zpracování koncepčních dokumentů. Z celokrajných dokumentů se jedná zejména o Strategii rozvoje venkova ve Zlínském kraji a Strategii využití brownfields ve Zlínském kraji. Pro specifická území byly na základě partnerské spolupráce s příslušnými obcemi zpracovány koncepční dokumenty nadobecního charakteru, např.:

- Strategie rozvoje cestovního ruchu území Bílých Karpat – Kopaníc
- Strategie rozvoje Památníku protifašistického odboje na Ploštině
- Strategie revitalizace dostihového areálu ve Slušovicích

Rozvojové projekty zaměřené na koncepční plánování

ZK také aktivně realizuje rozvojové projekty zaměřené na rozvoj obcí a koncepčního plánování.

Odbor strategického rozvoje kraje, oddělení koncepcí a absorpční kapacity úspěšně realizoval v letech 2004 až 2007 projekt „Partnerství pro novou strategii Zlínského kraje“, a to za finanční podpory ze Strukturálních fondů EU, v rámci Společného regionálního operačního programu. V rámci projektu bylo možno z jeho cílů a výstupů vytýčit dvě základní linie podstatné a srozumitelné pro partnerské subjekty. První z nich se týkala zlepšování komunikace mezi krajem a subjekty navzájem. Díky možnosti vyjádřit se, vznést připomínky, náměty a upozornit na problémy ze svého zájmového sektoru mohly být objektivní záležitosti zapracovány do nově vznikajících strategických dokumentů kraje. Projekt tedy umožnil vytvořit udržitelný rámec pro nové programovací období 2007–2013. Druhou linií byla opatření vedoucí ke zvýšení absorpční kapacity programů. V praxi to znamená snahu podpořit co možná největší počet podaných, schválených a realizovaných projektů hrazených ze strukturálních fondů EU, které přispějí k rozvoji regionu a spokojenosti jeho občanů. Celkovým cílem projektu bylo vytvoření regionálního partnerství, které umožní efektivně využívat stávající, ale především budoucí zdroje a posílí tak celkovou absorpční a administrativní kapacitu regionu především ve vazbě na programovací období 2007–2013.

Hlavním cílem již současně realizovaného projektu „Zvyšování absorpční kapacity Zlínského kraje 2007–2013“ je realizovat takové aktivity, které podpoří a zefektivní pomoc při čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů prostřednictvím Regionálního operačního programu NUTS II Střední Morava a napomohou tak celkovému rozvoji regionu Zlínského kraje. K naplnění tohoto cíle budou realizovány různé formy kurzů, školení a seminářů a s tím spojené vydávání brožur a publikací, včetně realizace studijního pobytu. Další aktivitou v projektu je zpracování strategií včetně souvisejících analýz a koncepcí vztahujících se k rozvoji regionu. Tyto dokumenty napomohou určit cíl a směr rozvoje regionu nejen v krátkodobém, ale i v dlouhodobějším časovém horizontu. V neposlední řadě je cílem projektu nabídnout malým obcím pomoc při zpracování a realizaci projektů předkládaných do

Regionálního operačního programu NUTS II. Střední Morava prostřednictvím tzv. servisních pracovníků.

V roce 2008 zahájili činnost čtyři servisní pracovníci v odboru Strategického rozvoje Zlínského kraje. Pro každý okres ZK byl přidělen jeden pracovník. Hlavní pracovní náplní servisních pracovníků je konzultační a poradenská podpora obcím Zlínského kraje. Tato podpora se týká zejména realizační fáze jednotlivých projektů zejména v rámci ROP Střední Morava. V případě potřeby není vyloučena ani pomoc s přípravnou fází projektové dokumentace.

Zlínský kraj akceptuje samostatnost obcí a jejich kompetence v oblasti rozhodování o vlastním rozvoji, současně stoupá povědomí o nutnosti koordinovat aktivity tak, aby na sebe jednotlivé dokumenty navazovaly a vzájemně se respektovaly. **Zlínský kraj usiluje v posledních letech o intenzivnější spolupráci v této oblasti a nabízí rovněž metodickou podporu a projevuje aktivní zájem o strategické plánování na svém území.** Tyto aktivity se ale daří spíše ve spolupráci s většími (bývalými okresními) městy.

V případě plánování malých obcí je nutno vzít v potaz fakt, že **stoupá význam místních akčních skupin, které mají ve většině případů zpracovány své strategické dokumenty a plánují svůj rozvoj.** V tomto období je ovšem značně nejasné, jaká bude další role MAS a současně by bylo vhodné řešit vazby a význam jednotlivých dokumentů v návaznosti na velikost obcí, strukturu koncepčních dokumentů a jejich návaznost právě na MAS a dále na nadřazené dokumenty.